

JAUNIMO PROBLEMATIKOS TYRIMO ŠIAULIŲ SAVIVALDYBĖJE

A T A S K A I T A

Ataskaitą parengė: Ilona Jonutytė
Aušra Kazlauskienė

Ataskaitos atlikimo data: 2010 m. vasario 28 d.

1. Į vadas
2. Tyrimo metodika
3. Jaunimo problematikos tyrimo Šiaulių savivaldybėje duomenų analizė
 - 3.1. Demografinės tiriamųjų charakteristikos
 - 3.2. Mokymasis ir studijos
 - 3.3. Darbas
 - 3.4. Laisvalaikis
 - 3.5. Gyvenimo sąlygos
 - 3.6. Dalyvavimas
 - 3.7. Fizinė ir psichinė sveikata
 - 3.8. Įpročiai ir gyvenimo būdas
 - 3.9. Šeima, draugai, kaimynystė
4. Išvados ir rekomendacijos Šiaulių savivaldybei

1. ĮVADAS

Jaunimo problematikos tyrimas Šiaulių savivaldybėje atliktas šių mokslininkų: Aušra Kazlauskienė ŠU, Ilona Jonutytė KU, - Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu vadovaujantis parengtomis Jaunimo problematikos tyrimų metodika ir Ilgalaike jaunimo problematikos tyrimų koncepcija.

Tyrimo tikslas – ištirti jaunimo problemas atspindinčių rodiklių būklę jaunimo politikos įgyvendinimo srityse:

Mokymasis ir studijos (švietimo, mokymo, mokslo, studijų ir ugdymo);

Darbas (darbo ir užimtumo);

Laisvalaikis (laisvalaikio, poilsio, kūrybos ir kultūros);

Gyvenimo sąlygos (apsirūpinimo būstu);

Dalyvavimas (pilietiškumo ugdymo) neformalaus ugdymo;

Fizinė ir psichinė sveikata (sveikatos apsaugos);

Įpročiai ir gyvenimo būdas (sveikatingumo, kūno kultūros ir sporto);

Šeima, draugai, kaimynystė (socialinės apsaugos).

Nustatyti jaunimo probleminio/rizikingo elgesio apraiškas.

2. TYRIMO METODIKA

2.1. Tyrimo atlikimo metodai

Tyrimui buvo naudojami apklausos raštu (kiekybinis) ir kokybinis (apklausos žodžiu) metodai.

Jaunimo apklausos anketa (Priedas Nr. 1) buvo sudaryta iš 15 klausimų blokų: mokyklos ir mokslų (1-15), darbo (22-35), laisvalaikio (33-38), draugų (38-41), kaimynystės (42-43), gyvenimo sąlygų (44-49), verslumo (50-52), dalyvavimo (53-65), Įpročių (65-74), mitybos ir poilsio (75-81), psichologinės ir fizinės savijautos (81-84), lytinės elgsenos ir šeimos planavimo (85-89) demografiniai rodikliai (90-100).

Kokybinio tyrimo metu buvo gilinamasi į tas pačias temas, kaip ir kiekybiniame tyrime, siekiant sužinoti kokias problemas jaunimas šiose srityse mato ir kokias problemų sprendimo būdus numato. Sritys skyrėsi 14-18 metų jaunimo grupei: mokykla, laisvalaikis, draugai, gyvenama aplinka, aktyvumas/dalyvavimas, žalingi Įpročiai, fizinis aktyvumas, maitinimasis, psichologinė savijauta, lytiniai santykiai, požiūris Į save; ir 19-29 metų jaunimui (studijos, darbas, laisvalaikis, draugai, gyvenama aplinka, aktyvumas/dalyvavimas, žalingi Įpročiai, fizinis aktyvumas, maitinimasis, psichologinė savijauta, lytiniai santykiai, šeimos planavimas, darna šeimoje, požiūris Į save, gyvenimo sąlygos).

Norint suprasti tai, kaip asmenys aiškina tikrovę, ieško priežasčių, siūlo problemų sprendimo būdus, apklausta taip, kad jie turėjo galimybę išsakyti savo terminais (žodžiais). Kokybinis tyrimas leido tiriamiesiems atsiskleisti iki tokio gylio, kuris padėtų atskleisti jų reikšmių esmę.

2.2. Tyrimo populiacijos aprėptis

Tyrimo populiaciją sudaro jaunimas nuo 14 iki 29 metų tyrimo metu gyvenantis Šiaulių m. savivaldybės teritorijoje. Profesinėse mokyklose, aukštojo mokslo ir studijų Įstaigose studijuojantis jaunimas priskiriamas tai savivaldybei, kurioje yra studijų Įstaiga.

Statistikos departamento duomenimis 2009 metais Šiaulių m. gyveno 30608 jauni žmonės nuo 14 iki 29 metų. Šioje grupėje buvo 52 proc. vyrų ir 48 proc. moterų, o pagal amžiaus grupes buvo 29 proc. 14-18 metų, 32 proc. 19-23 metų, 39 proc. 24-29 metų jaunuolių. Tyrime dalyvavo 71,4 proc. moterų ir 28,4 proc. vyrų. Pagal amžių tiriamieji pasiskirstė taip: 46 proc. 14-18 metų, 40,8 proc. 19-23 metų ir 13 proc. 24-29 metų.

Lyties pasiskirstymo nukrypimus Į moterų pusę galima būtų paaiškinti tuo, kad moterys labiau buvo linkusios bendradarbiauti su tyrėjais nei vyrai. Amžiaus pasiskirstymo nukrypimus Į moksleivių ir studentų pusę, galima paaiškinti tuo, kad tyrėjai apklausė dienos metu ir dažniausiai namuose būdavo moksleiviai bei studentai.

2.3. Tyrimo atranka

Anketinei apklausai atlikti buvo vykdoma mišri atranka: Šiaulių mieste buvo vykdoma maršrutinė atranka. Maršrutinė atranka yra viena iš tikimybinių atrankos rūšių, ji užtikrina tyrimo imties reprezentatyvumą. Maršrutinei atrankai vykdyti, naudojantis telefonų knyga, atsitiktiniu būdu buvo atrinkta 40 maršruto pradinių taškų Šiaulių mieste. Nuo kiekvieno pradinio taško buvo užeinama Į kas 5 butą, bute sudaromas gyventojų nuo 14 iki 29 metų amžiaus sąrašas, apklausiamas gyventojas iš sąrašo, kurio gimtadienio data buvo artimiausia tyrimo atlikimo datai. Jei šio gyventojas nėra namuose, apklausiamas kitas pagal gimtadienio artimumą ir t.t. Iš kiekvieno pradinio taško apklausti po 10 tiriamųjų.

Kokybinio tyrimo dalyvių imtis buvo sudaryta taikant tikslią arba kriterijumi grindžiamą atranką. Sudarant tyrimo imtį dalyviams buvo keliami šie kriterijai: 14-18 metų jaunuoliai turėjo būti ne tik pagrindinės, vidurinės ar gimnazijos moksleiviai, bet ir besimokantys profesinio rengimo centruose, jaunimo mokykloje; gyvenantys mieste; 19-29 metų jaunuoliai turėjo būti dirbantys ir nedirbantys; sukūrę šeimas ir neturintys jų; dalyvaujantys jaunimo organizacijose bei priklausantys neorganizuotai jaunimo grupei, gyvenantys tiek mieste.

2.4. Tyrimo imtis ir tiriamieji

Jaunimo apklausai numatytas imties dydis buvo 400 tiriamųjų. Kadangi jaunimo skaičius savivaldybėse yra didelis (daugiau nei 1000), tai esant tikimybinei atrankai tyrimo imties didinimas mažai Įtakotų duomenų patikimumą. Ši imtis užtikrina 5 proc. paklaidą ir 95 proc. patikimumą.

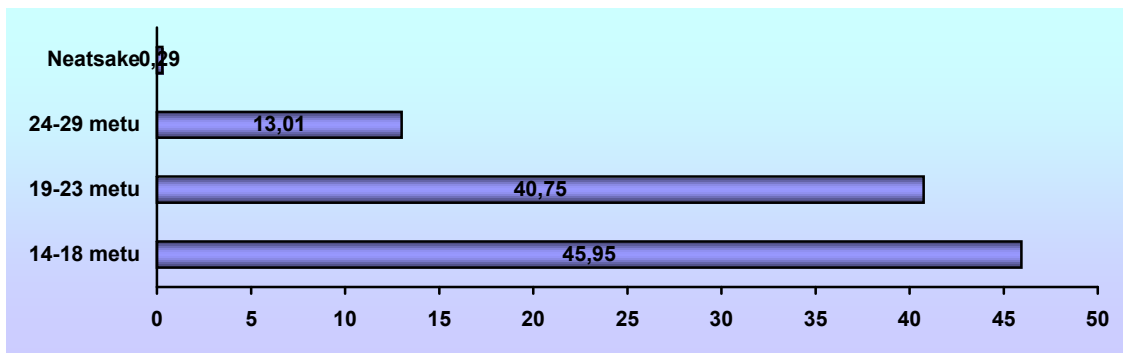
Apklausos vykdymo metu buvo išdalintos 400 anketų Šiaulių mieste. Tyrėjams sugrįžo užpildytos 346 anketos, duomenų analizei naudotos visos 346 anketos.

Atliekant kokybinį tyrimą, buvo apklausta 30 tiriamųjų po 15 iš 14-18 metų bei 19-29 metų amžiaus grupių.

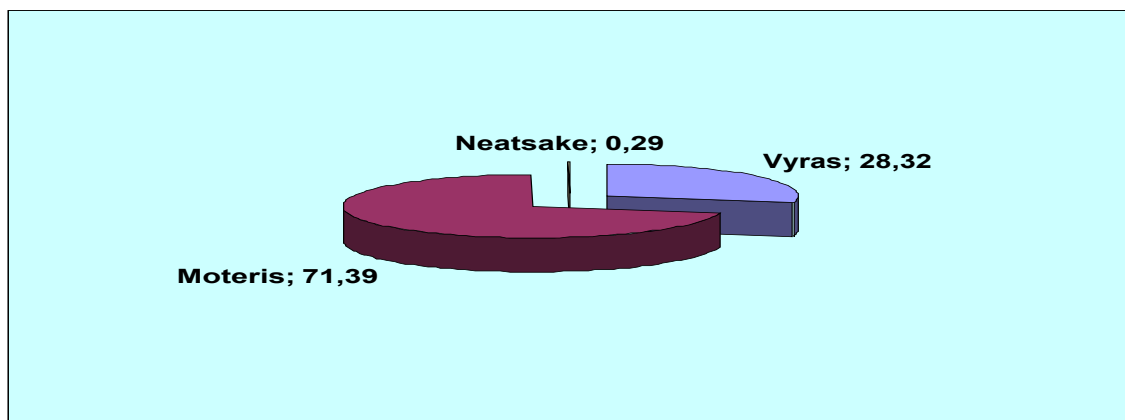
3. JAUNIMO PROBLEMATIKOS TYRIMO ŠIAULIŲ SAVIVALDYBĖJE DUOMENŲ ANALIZĖ

3.1. Demografinės tiriamųjų charakteristikos

Tyrimė dalyvavo 346 jauni žmonės iš Šiaulių miesto.
Tyrimė dalyvavo 100 proc. miesto jaunimas.

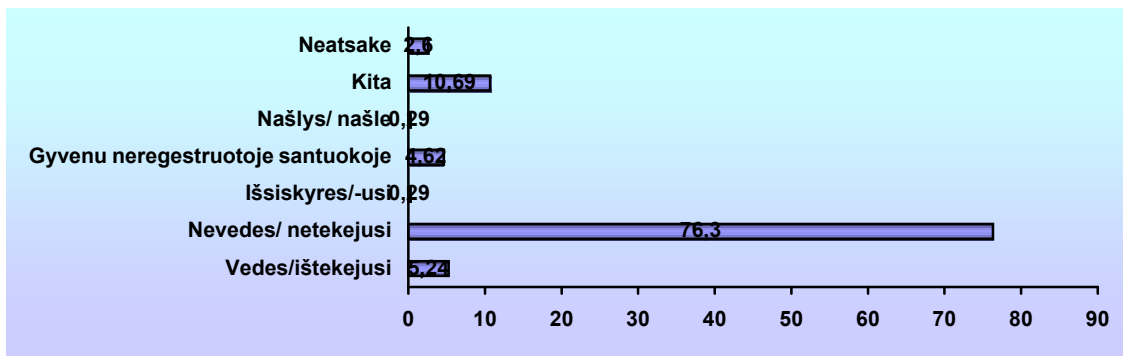

3.1.1. pav. Amžius

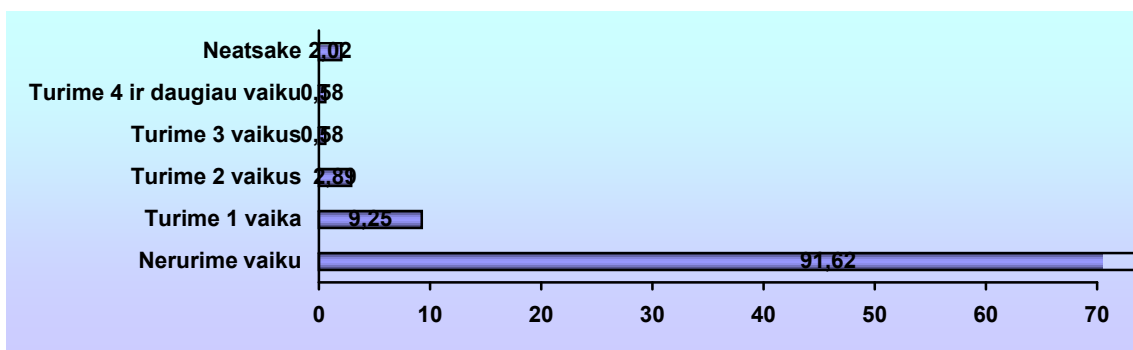
3.1.2. pav. Lytis

Tyrimė dalyvavo 71,39 proc. moterų ir 28,32 proc. vyrų.

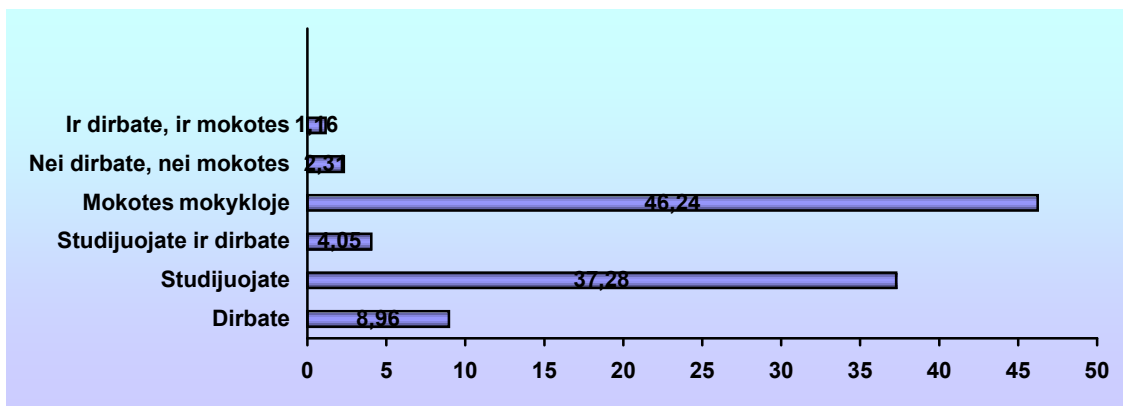
3.1.3. pav. Šeimyninė padėtis

Daugiau nei pusė (76,3 proc.) tiriamųjų buvo nevedę, 5,2 proc. vedę, 4,62 proc. gyveno neregistruotoje santuokoje.

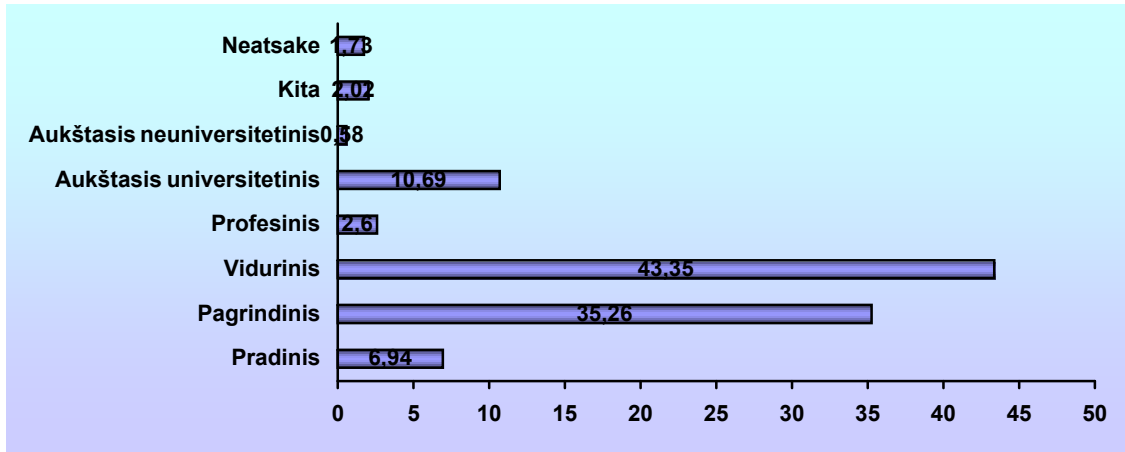
3.1.4. pav. Turimas vaikų skaičius

91,62 proc. tyrime dalyvavusių jaunų žmonių neturėjo vaikų.

3.1.5. pav. Padėtis visuomenėje

Daugiausia (46,24 proc.) tiriamųjų mokėsi mokykloje, 37,28 proc. studijavo, kiti jauni žmonės dirbo (8,96), taip pat mažesnioji dalis tiriamųjų dirbo ir studijavo tuo pačiu metu (4,05 proc.), 2,31 proc. nei dirbo nei mokėsi, 1,16 proc. dirbo ir mokėsi vienu metu.

3.1.6. pav. Išsilavinimas

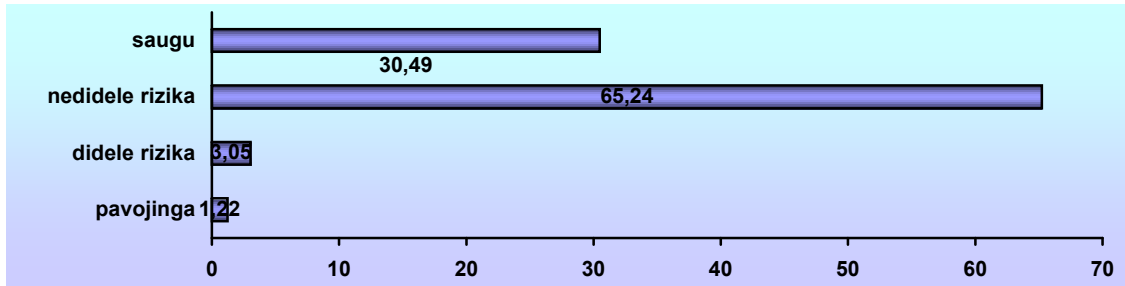
Didžioji dalis respondentų (43,35 proc.) turi vidurinį išsilavinimą, 35,26 proc. turi pagrindinį išsilavinimą. Mažesnioji dalis tiriamųjų turi aukštąjį universitetinį (10,69 proc.) bei pradinį išsilavinimą (6,94).

3.2. Mokymasis ir studijos

Mokymasis šiame amžiaus tarpsnyje užima svarbią vietą ir yra daugumos pagrindinė veikla, be to skiriasi mokymosi mokykloje ir studijų aukštojoje mokykloje ypatybės, todėl šiai sričiai buvo parinkta daug rodiklių, kuriuos galima suskirstyti į dvi grupes. Pirmoji grupė skirta bendrojo lavinimo ir profesinėse mokyklose besimokantiems mokiniams, tai tėvų domėjimasis vaikų mokymusi, mokinių santykiai su mokytojais, patyčios mokykloje, pamokų lankomumas, pažangumas, mokyklos pasiekiamumas, galimybė naudotis mokyklos patalpomis ne pamokų metu, profesijos pasirinkimas ir studijų planai. Antroji rodiklių grupė skirta studijuojantiems aukštosiose (kolegijose ir universitetuose) mokyklose, tai aukštosios mokyklos studijų programos pasirinkimas, darbo ir studijų derinimas, studijų planai ateityje.

Tyrimo dalyvavo **164 moksleiviai**, jie sudarė 47,4 proc. visos tyrimo imties. Mokyklos rodikliai skaičiuojami tik šiai tiriamųjų grupei.

Mokyklos saugumo rodiklis – tai suminis rodiklis matuojamas 9 indikatoriais apie tam tikrus įvykius mokykloje, kurie rodo, kad tiriamasis mokosi nesaugioje aplinkoje, kad joje nepatiria patyčių, pvz., kiti mokiniai užgauliojo, mušė, reketavo, seksualiai priekabiavo, mokytojai užgauliojo ar mušė (per paskutines 30 dienų). Mokyklos saugumo rodiklio reikšmės kinta nuo 9 iki 28. Kur 9 reiškia saugumo mokykloje trūkumą, o 28 reiškia stipriai išreikštą mokyklos saugumą, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo saugesnė mokykla.

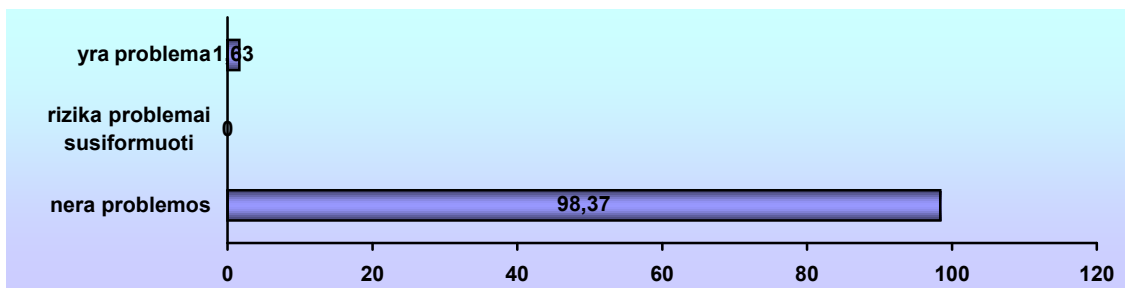

3.2.1. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal mokyklos saugumo rodiklį (proc., N=164)

Mokyklos saugumo rodiklio vidutinė reikšmė 21.09, 17.1 proc. tiriamųjų buvo žemiau šios reikšmės, jie pastarąjį mėnesį mokykloje susidūrė su įvairiais įvykiais, dėl kurių mokykloje nesijautė saugūs, 65,24 proc. tiriamųjų tokių įvykių patyrė pakankamai daug, ir 30,49 proc. tiriamųjų nurodė, kad per pastarąjį mėnesį mokykloje neįvyko nieko tokio, kas būtų grėšę jo saugumui.

Buvo nustatytos sąajos tarp mokyklos saugumo rodiklio ir įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklių. Kuo daugiau įvertinančių savo mokyklos saugumą ir savijautą joje, tuo aukštesnis įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklis (Pearson koreliacijos koeficientas =0.243, p=0.002).

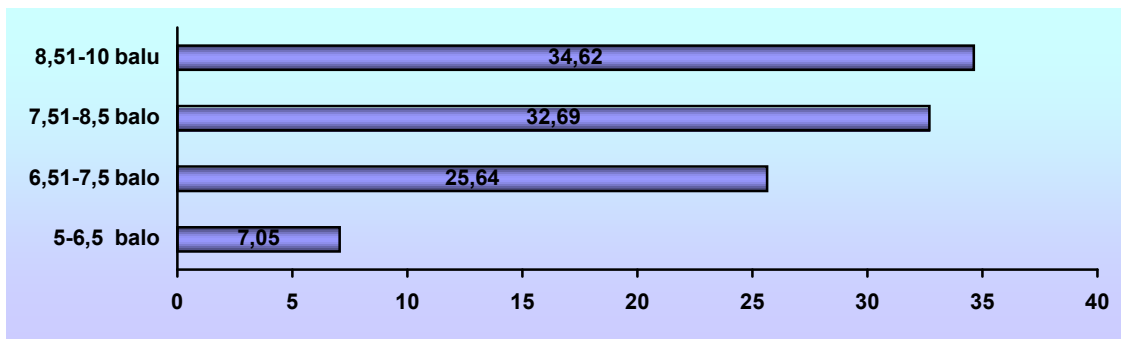
Lankomumo problemų rodiklis – tai suminis rodiklis matuojamas 6 indikatoriais apie dėl įvairių priežasčių per paskutines 30 dienų praleistas pamokas, kuris leidžia pamatuoti ar tiriamasis turi lankomumo problemų. Mokyklos lankomumo problemų rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 28. Kur 6 reiškia lankomumo problemos nebuvimą o 28 reiškia stipriai išreikštą mokyklos lankymo problemą vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo didesnė mokyklos lankymo problema.

3.2.2. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal mokyklos lankomumo rodiklį (proc., N=164)

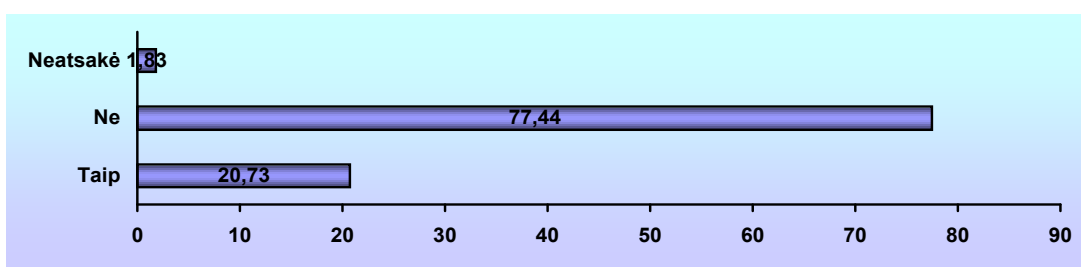
Tyrime dalyvavę moksleiviai neturėjo rimtų mokyklos lankomumo problemų, 1,63 proc. moksleiviams lankomumas buvo problema. Lankomumo rodiklio vidutinė reikšmė buvo 9.45, žemiau šios reikšmės buvo 9.8 proc. tirtų moksleivių.

Tyrime dalyvavusių moksleivių pažangumas arba paskutinio semestro pažymių vidurkis, buvo vertinamas susiskirstčius į 4 panašaus dydžio grupes.

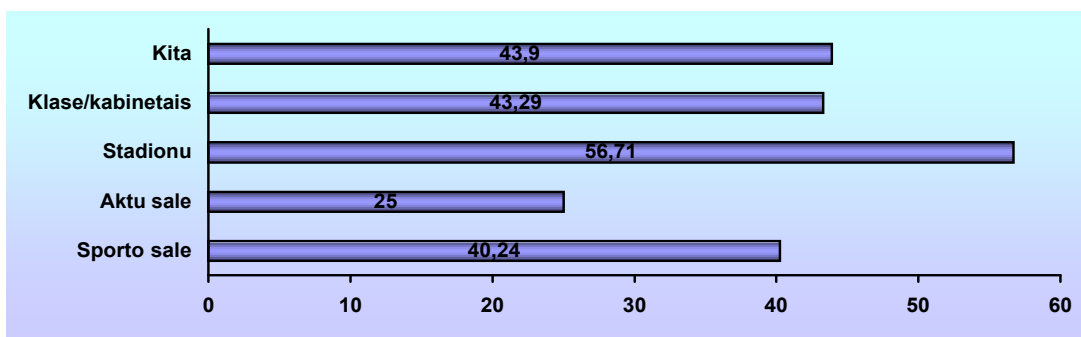
3.2.3. pav. Moksleivių pasiskirstymas pagal pažangumą (proc., N=164)

Daugiausia moksleivių paskutinio semestro vidurkis buvo nuo 8,51 – 10 balo.

3.2.4. pav. Nuvykimo į mokyklą sunkumų buvimas (proc., N=164)

Didžioji dalis (77,44 proc.) moksleivių teigė neturintis sunkumų nuvykti į mokyklą

3.2.5. pav. Mokyklos patalpos/plotai, kuriais moksleiviai gali naudotis ne pamokų metu (proc., N=164)

Tyrimo rezultatai rodo, kad Šiaulių mokyklos sudaro moksleiviams galimybių naudotis savo patalpomis ir stadionais po pamokų/ne pamokų metu, dažniausiai buvo minimas stadionas (56,71 proc.), tada klasė/kabinetai (43,29 proc.) bei sporto salė (40,24 proc.) ir aktų salė (25 proc.).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis galima teigti, kad 14-18 metų jaunuoliai įvardina šias **problemas, susijusias su mokykla:**

- *mokytojų kompetencija* („Kai kurios mokytojos nėra tinkamos darbui“, „Yra mokytojų, kurios nėra pilnai kvalifikuotos darbui“, „Kartais tenka susidurti su

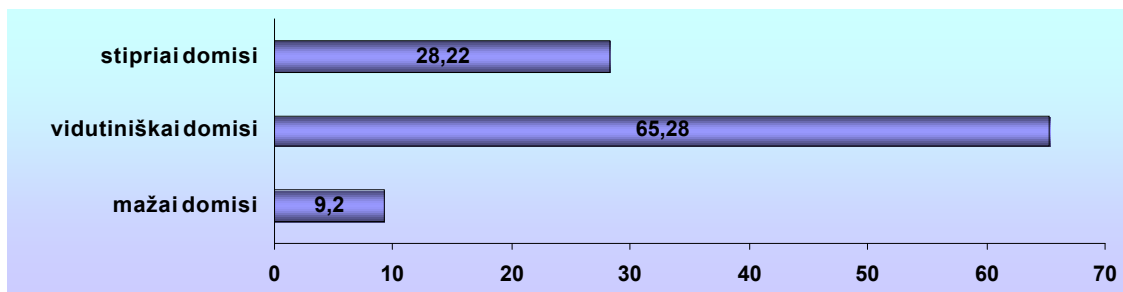
mokytojų kompetencijos trūkumu: mokytojai nesugeba paaiškinti su tema susijusių klausimų, neturi parengę tinkamos mokymo programos, nesusigauja, ką mokiniai turi veikti per pamokas“, „Nepakankamai kvalifikuoti mokytojai“);

- *didelis krūvis* („Gana didelis krūvis“, „Laiko stoka mokslams“);
- *patyčios* („Patyčios“, „Šaipymasis, užgauliojimas, smurtas“, „Patyčios, kitų menkinimas dėl socialinės padėties“, „Smurtas, patyčios, išskyrimas pagal materialinę padėtį“).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis galima teigti, kad 14-18 metų jaunuoliai siūlo šias priemones **esamai situacijai, susijusiai su mokykla gerinti**:

- *kelti mokytojų kompetenciją* („Stengčiausi ieškoti mokytojų, kurie daug labiau išsilavinę ir gali sėkmingai dirbti mokykloje“, „Patikrinčiau mokytojų kvalifikaciją surinkę s kompetentingą komisiją; siųsčiau ministerijos atstovus be Įspėjimo stebėti pamokas“, „Skirčiau daugiau dėmesio, kad rasti geriau savo darbą išmanančius žmones);
- *mažinti mokymosi krūvį* („Sureguliuoti mokiniams skiriamą krūvį, jį normalizuoti pagal mokinių poreikius“);
- *patyčių prevencija* („O dėl patyčių, manau, kad jų neįmanoma visiškai panaikinti iš mokyklų. Nes tai yra kaip gyvenimo dalis. Kaip gamtoje – išlieka stipriausi“, „Rengčiau antismurtines programas, siekčiau, kad mokytojai atidžiau vertintų esamą situaciją“, „Vesti prevencines pamokas prieš smurtą“, „Finansuočiau projektus, susijusius su smurto ir netolerancijos prevencija“);
- *psichologo etato įvedimas* (:Labai norėčiau, kad būtų psichologas“);
- *uniformos mokykloje* („Į vesti visose mokyklose uniformas“).

Domėjimosi būsima profesija rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais apie domėjimąsi būsima profesija ir veiksmus leidžiančius ją pasirinkti bei geriau jai pasiręgti, jis atspindi sąmoningumą, nuoseklumą, pastangas renkantis būsimą profesiją. Domėjimosi būsima profesija rodiklio reikšmės kinta nuo 7 iki 28. Kur 28 reiškia nesidomėjimą būsima profesija, o 7 reiškia aktyvų domėjimąsi būsima profesija ir sąmoningą rengimąsi jai, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo didesnis domėjimasis ir sąmoningesnis būsimos profesijos pasirinkimas.

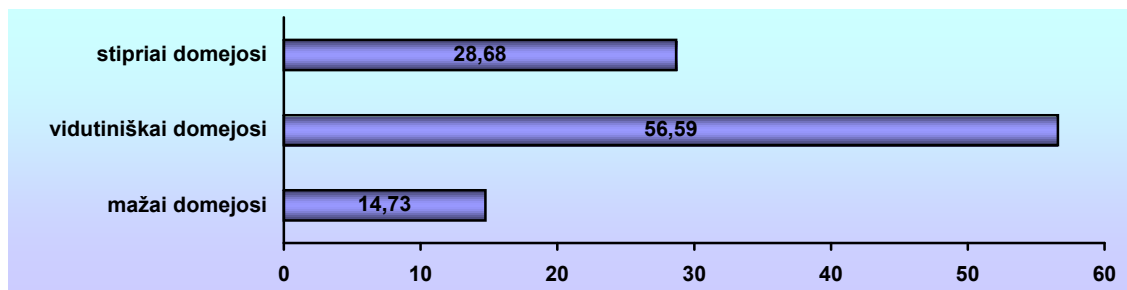

3.2.6. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal domėjimosi būsima profesija rodiklį (proc., N=164)

65,58 proc. tirtų moksleivių vidutiniškai domisi būsimąja profesija, vidutinė šio rodiklio reikšmė buvo 2.19.

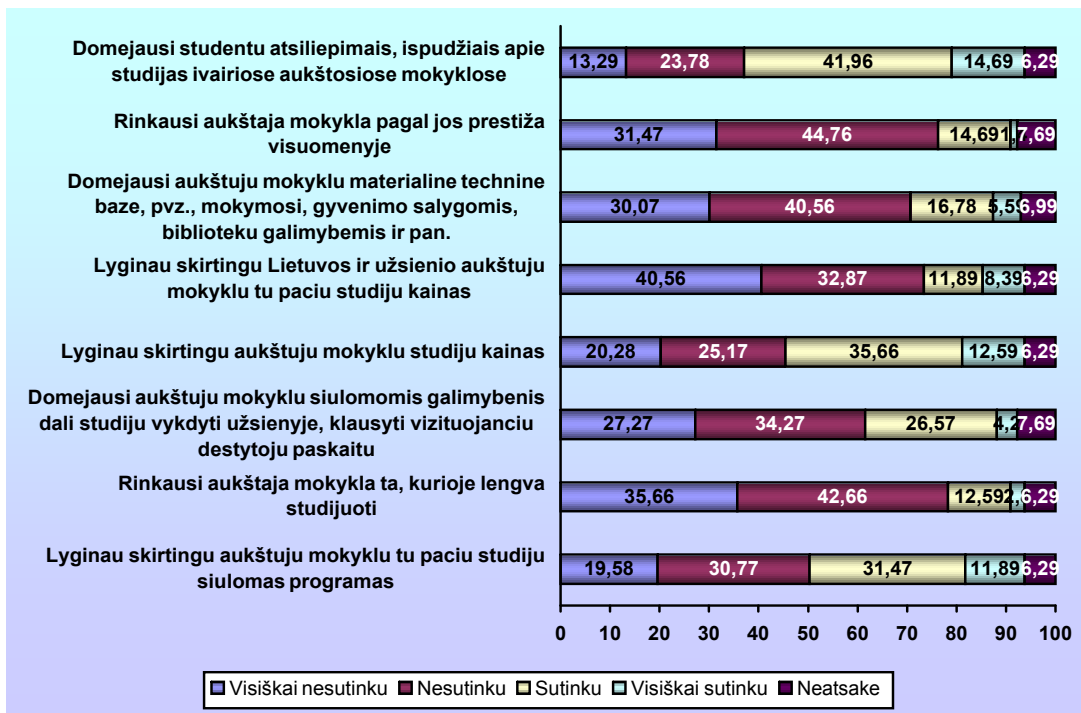
Tyrimė dalyvavo **134 aukštosios mokyklos studentai**, rodikliai apie studijas ir studijų pasirinkimą skaičiuojami tik tai jiems. Aukštųjų mokyklų studentų buvo prašoma nurodyti veiksniai turėjusius įtakos jų studijų pasirinkimui, tiriamieji galėjo pasirinkti tris geriausiai tinkančius veiksniai iš vienuolikos galimų.

Studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie domėjimąsi būsimomis studijomis/studijų programomis ir veiksmus leidžiančius jas sąmoningai pasirinkti, jis atspindi sąmoningumą, nuoseklumą, pastangas renkantis būsimas studijas ir universitetą. Studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 32. Kur 8 reiškia nesidomėjimą būsimomis studijomis, o 32 – aktyvų domėjimąsi studijų programomis ir universitetų galimybėmis, sąmoningą, argumentuotą rinkimąsi, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo didesnis domėjimasis ir sąmoningesnis būsimų studijų pasirinkimas.

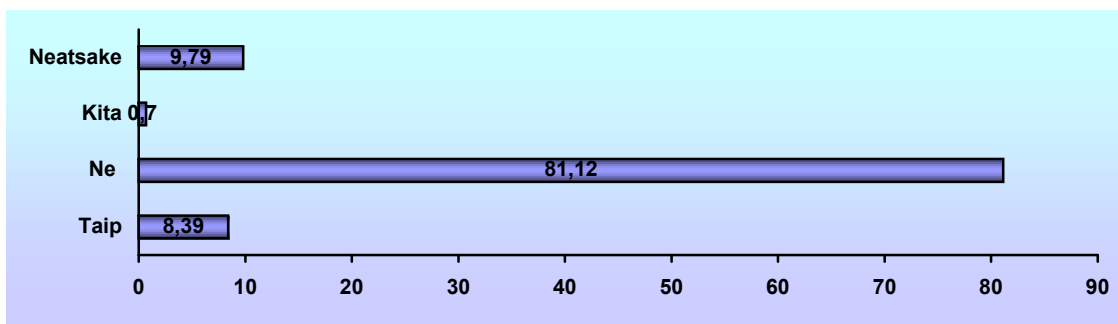
3.2.7. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal domėjimąsi būsimomis studijomis rodikliu (proc., N=134)

56,59 proc. studentų vidutiniškai domėjosi studijų pasirinkimu. 14,73 proc. domėjosi labai mažai studijų programomis ir universitetų teikiama galimybėmis.

3.2.8. pav. Aukštosios mokyklos pasirinkimo kriterijai (proc., N=134)

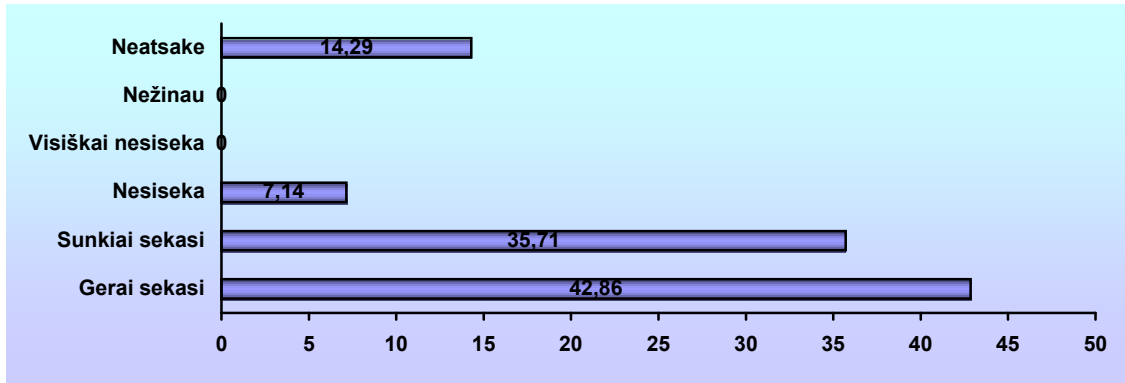
Vis tik net 14,67 proc. aukštosiose mokyklose studijuojančių tiriamųjų buvo linkę sutikti su teiginiu, kad aukštąją mokyklą pasirinko tą kurioje lengva studijuoti, o 15,73 proc. – kad rinkosi pagal aukštosios mokyklos prestižą. Dauguma buvo linkę sutikti, kad pasirinkdami aukštąją mokyklą lygino skirtingų mokyklų tu pačių studijų programas (43,36 proc.) ir kad domėjosi pažįstamų atsiliepimais apie studijas skirtingose mokyklose (56,65 proc.). Mažiau studentų rinkdamiesi studijas lygino kainas, gyvenimo ir studijų sąlygomis.

3.2.9. pav. Dirba ir studijuoja (proc., N=11)

8,39 proc. aukštosiose mokyklose studijuojančių tiriamųjų dirbo.

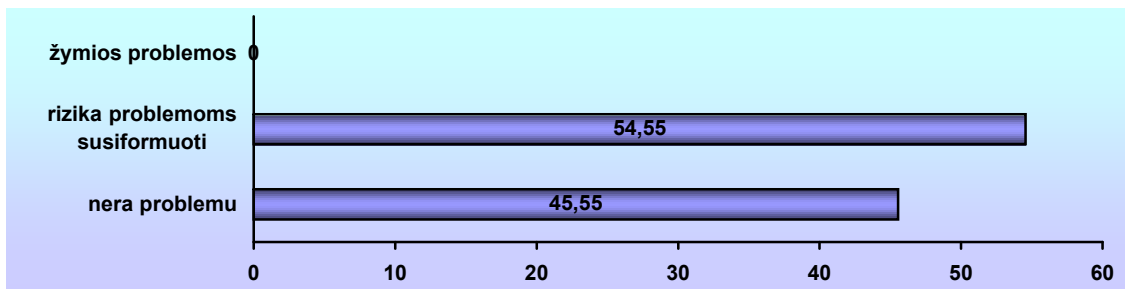
Buvo prašoma nurodyti, kaip dirbantiems studentams sekasi derinti darbą ir studijas.

3.2.10. pav. Darbo ir studijų derinimo sėkmė (proc., N=11)

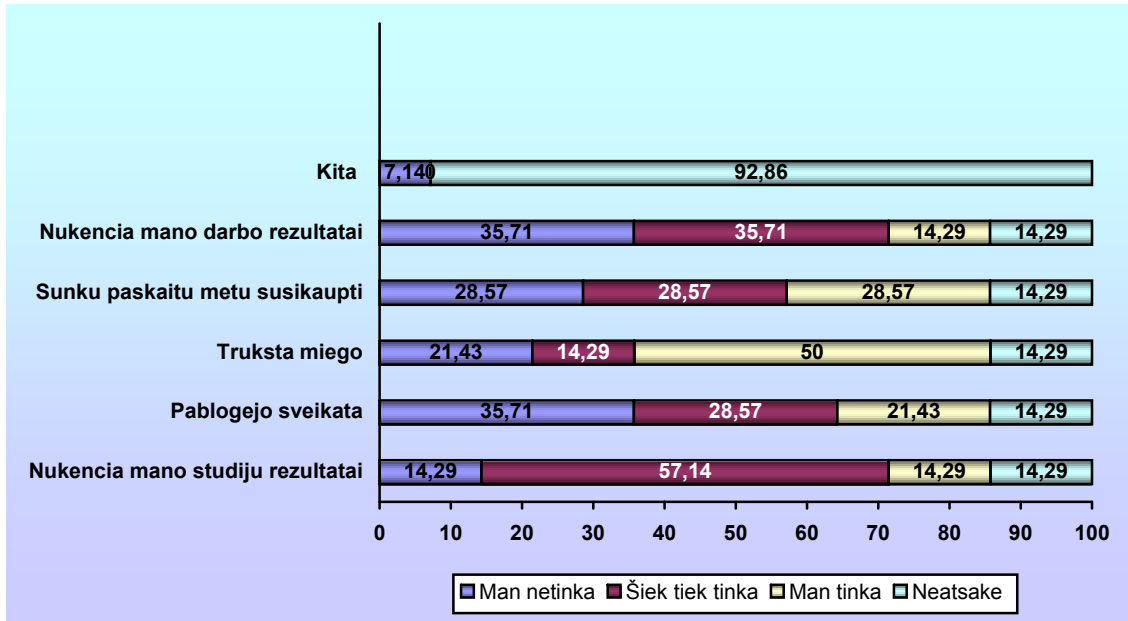
Daugumai tiriamųjų (42,86 proc.) gerai sekasi derinti darbą ir studijas, tačiau daliai studentų (35,71 proc.) sunkiai sekasi derinti darbą ir studijas.

Darbo ir studijų derinimo problemų rodiklis – tai suminis rodiklis matuojamas 6 indikatoriais apie įvairias problemas kylančias derinant darbą ir studijas, kuris leidžia įvertinti problemų kylančių dėl darbo ir studijų derinimo lygį. Darbo ir studijų derinimo problemų rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 18. Kur 6 reiškia darbo ir studijų derinimo problemų nebuvimą, o 18 reiškia stipriai išreikštas darbo ir studijų derinimo problemas, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo didesnės darbo ir studijų derinimo sukeltos problemos.

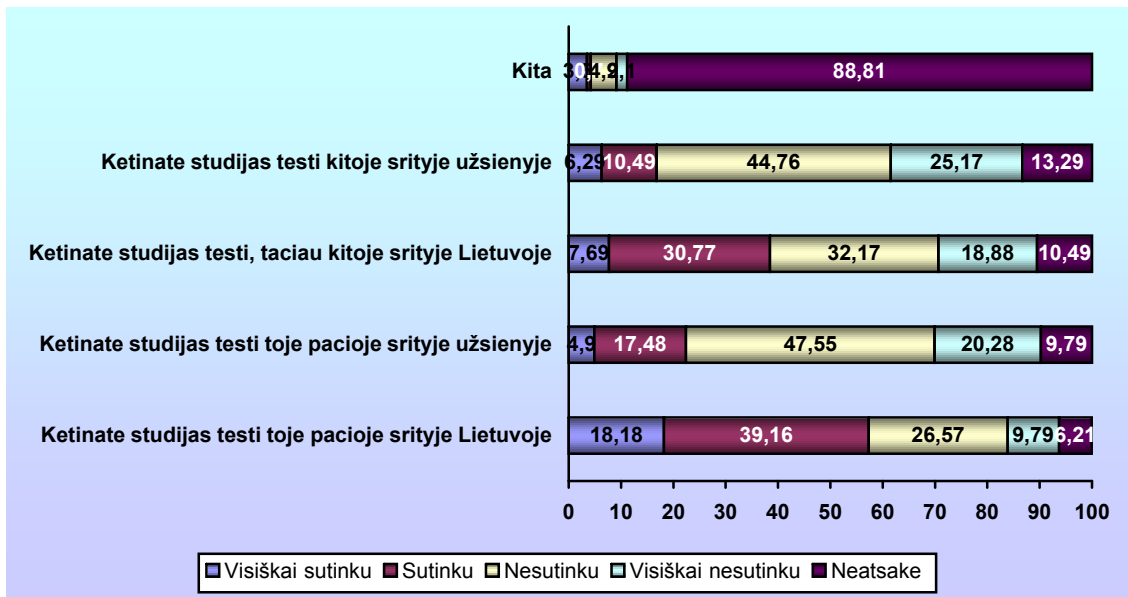
3.2.11. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal darbo ir studijų derinimo problemų lygio rodiklį (proc., N=11)

Vis tik daugumai tiriamųjų (45,55) gerai sekasi derinti darbą ir studijas, tačiau didžiajai daliai studentų (54,55) sunkiai sekasi derinti darbą ir studijas.

3.2.12. pav. Darbo ir studijų derinimo sunkumai (proc., N=11)

Tyrimo rezultatai rodo, kad dirbantys studentai susiduria su įvairiais studijų derinimo sunkumais, trūksta miego, pablogėja sveikata, sunku susikaupti paskaitų metu. Vis tik daugiau yra linkusių sutikti, kad trūksta miego (64,29 proc.), žymiai mažiau – kad sunku susikaupti paskaitų metu (57,14 proc.). Taip pat nukenčia darbo (53 %) ir studijų rezultatai (50 proc.) pastebi daugiau dirbančių studentų nei sveikatos pablogėjimą (50 proc.).

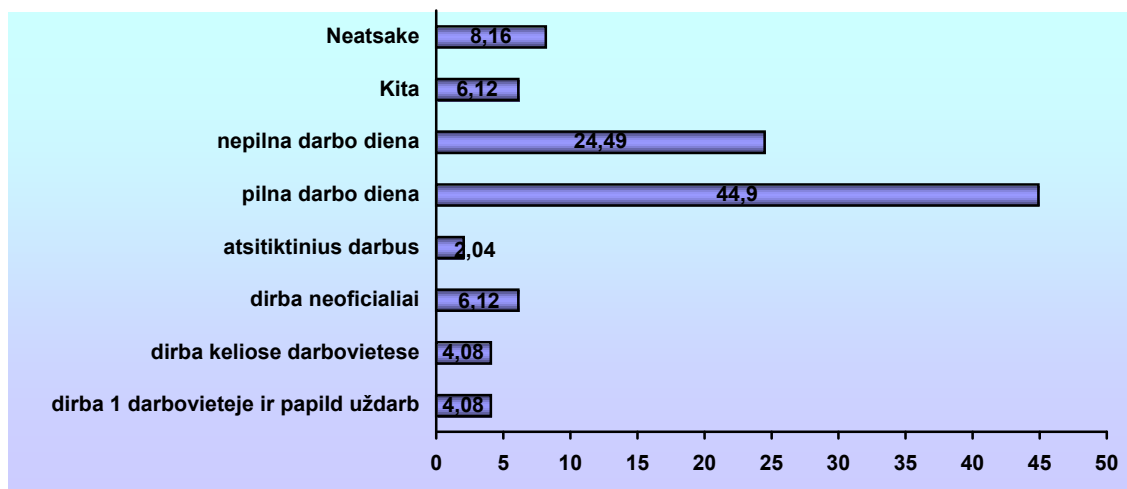
3.2.13. pav. Planai baigus studijas (proc., N=134)

Vis tik dauguma studijuojančių tiriamųjų ketina toliau tęsti studijas Lietuvoje arba užsienyje. Dauguma tiriamųjų buvo linkę studijas tęsti toje pačioje srityje Lietuvoje ir užsienyje, nei ją keisti.

3.3. Darbas

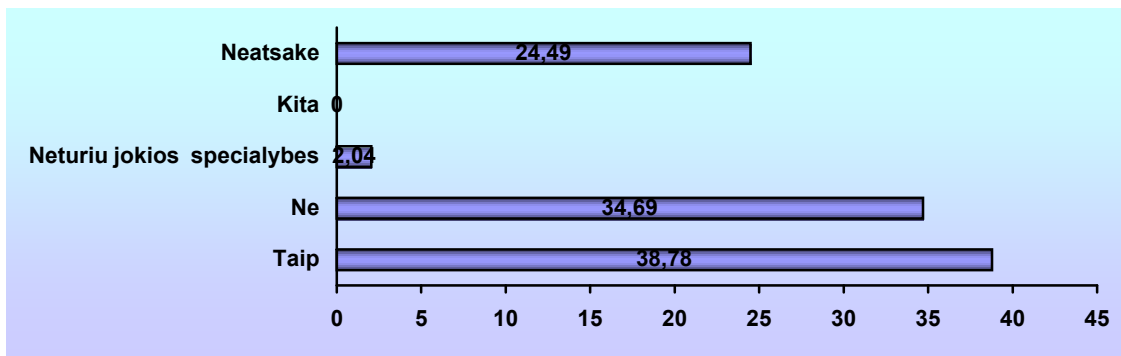
Jaunimas gali pradėti dirbti nuo 16 metų, todėl darbo ir užimtumo sritis šiame tarpsnyje taip pat yra svarbi, nes ji užtikrina sėkmingą perėjimą į savarankišką gyvenimą. Šios srities rodiklius galima skirti į keletą grupių. Pirmoji grupė skirta visiems dirbantiems, išsiaiškinti darbo stažą, darbo pobūdį (16), ar dirba pagal specialybę, jei nedirba, tai kodėl, kaip pasirinko profesiją bei pasirinkimą įtakojusius veiksnius, darbdavio sudaromas sąlygas kelti kvalifikaciją, ketinimus keisti darbą, verslumą ir nuomonę apie verslumo skatinimo politiką. Antroji grupė skirta dirbantiems, tačiau ketinantiems keisti darbą, išsiaiškinti, kodėl ketina keisti darbą, migracijos į kitus miestus ir šalis, ketinimai, užsienio migracijos priežastys. Trečioji skirta nestudijuojantiems ir neturintiems darbo, išsiaiškinti, kiek laiko nedirba, kodėl nedirba (29), kiek laiko nedirba (27), kiek laiko dirbo paskutinėje darbovietėje, kaip ieškojo darbo ir kokį darbą sutiktų dirbti.

Tyrimo metu 8,96 proc. tiriamųjų dirbo, 8,96 tiktai dirbo, 4,05 proc. dirbo ir studijavo ir 1,16 proc. dirbo ir mokėsi. Tyrime dalyvavo 49 dirbantys tiriamieji.

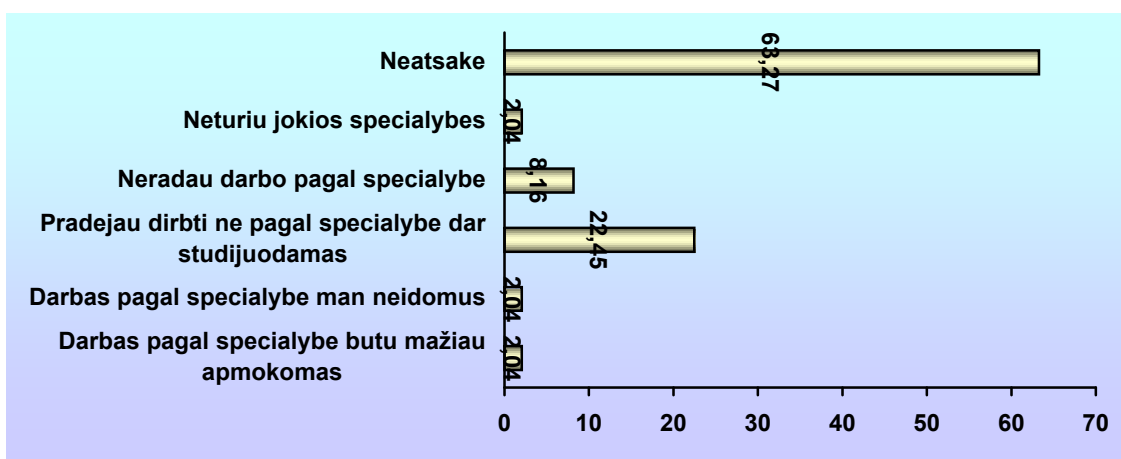
3.3.1. pav. Darbo apimtys ir pobūdis (proc.)

Dauguma (44,9 proc.) dirbusių tiriamųjų dirbo vienoje darbovietėje pilną darbo dieną, 4,08 proc. turėjo didelį darbo krūvį, nes dirbo ne vienoje darbovietėje ir papildomai uždarbiavo, 6,12 proc. pripažino, kad dirba nelegaliai, dar 24,49 proc. turėjo nedidelį darbo krūvį, nes dirbo nepilną darbo dieną.

3.3.2. pav. Dirba pagal specialybę (proc., N=49)

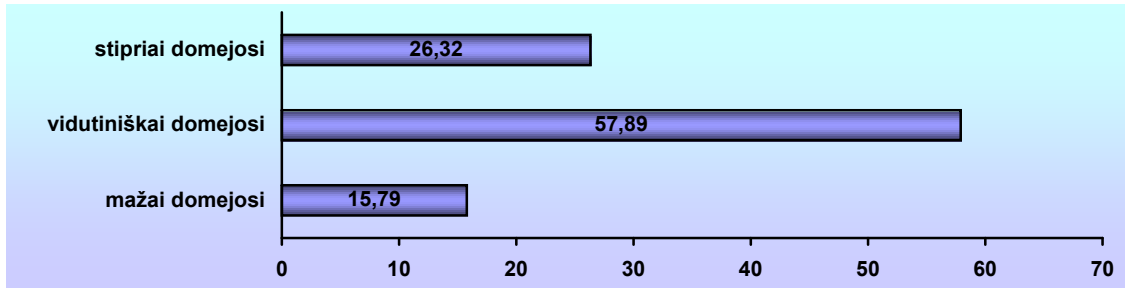
Dirbančių tiriamųjų grupėje buvo tik 38,78 proc. tiriamųjų, kurie dirbo pagal įgytą arba studijuojamą specialybę.

3.3.3. pav. Darbo ne pagal specialybę priežastys (proc., N=49)

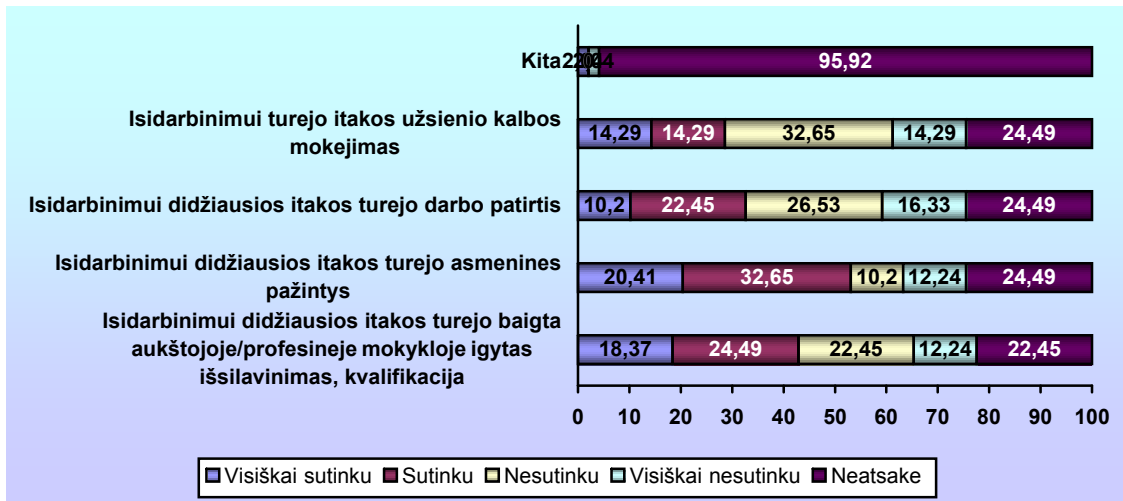
Dažniausiai dirbantys ne pagal specialybę, nurodė, kad negalėjo rasti darbo pagal specialybę (8,15 proc.) arba dar studijuodamas pradėjo dirbti ne pagal specialybę (22,45 proc.). Didžioji dalis tiriamųjų neatsakė (63,27 proc.) į šį klausimą.

Sąmoningumo renkantis profesiją rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais apie domėjimąsi būsima profesija ir veiksmus leidusius ją pasirinkti bei geriau jai pasiręngti, jis atspindi sąmoningumą nuoseklumą pastangas renkantis profesiją. Sąmoningumo renkantis profesiją rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 24. Kur 6 reiškia nesidomėjimą būsima profesija ir sąmoningumo trūkumą, o 24 reiškia aktyvų domėjimąsi būsima profesija ir sąmoningą rengimąsi jai, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo didesnis domėjimasis ir sąmoningesnis būsimos profesijos pasirinkimas.

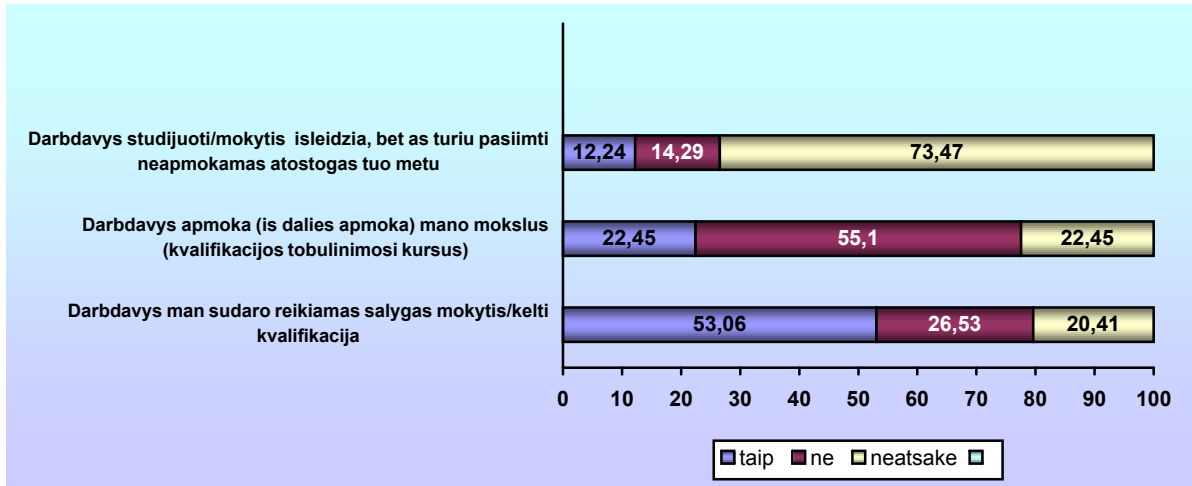
3.3.4. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal sąmoningumo renkantis profesiją rodiklį (proc., N=49)

Tyrimo rezultatai rodo, kad tik 26,32 proc. tiriamųjų sąmoningai rinkosi būsimą profesiją, domėjosi jai keliamais reikalavimais, įsidarbinimo galimybėmis, konsultavosi su tėvais ir mokytojais ir pan., 57,89 proc. vidutiniškai domėjosi būsima profesija, o 15,79 domėjosi būsima profesija labai mažai.

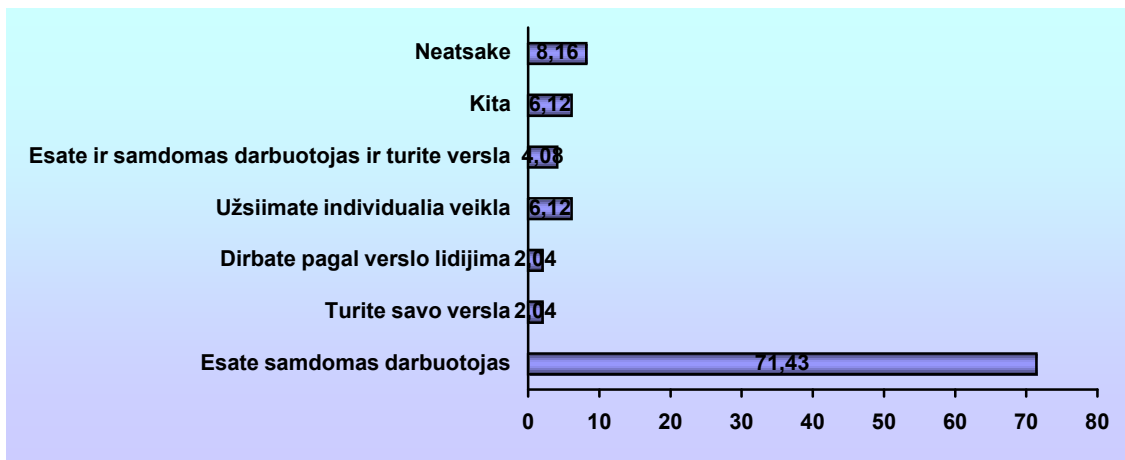
3.3.5. pav. Įsidarbinimui didžiausią įtaką turi (proc., N=49)

Daugiausia (53,06 ir 42,86 proc.) dirbančių tiriamųjų buvo linkę sutikti, kad didžiausią įtaką įsidarbinant turi asmeninės pažintys, įgytas išsilavinimas ar kvalifikacija bei užsienio kalbų mokėjimas ir 32,65 proc. – darbo patirtis.

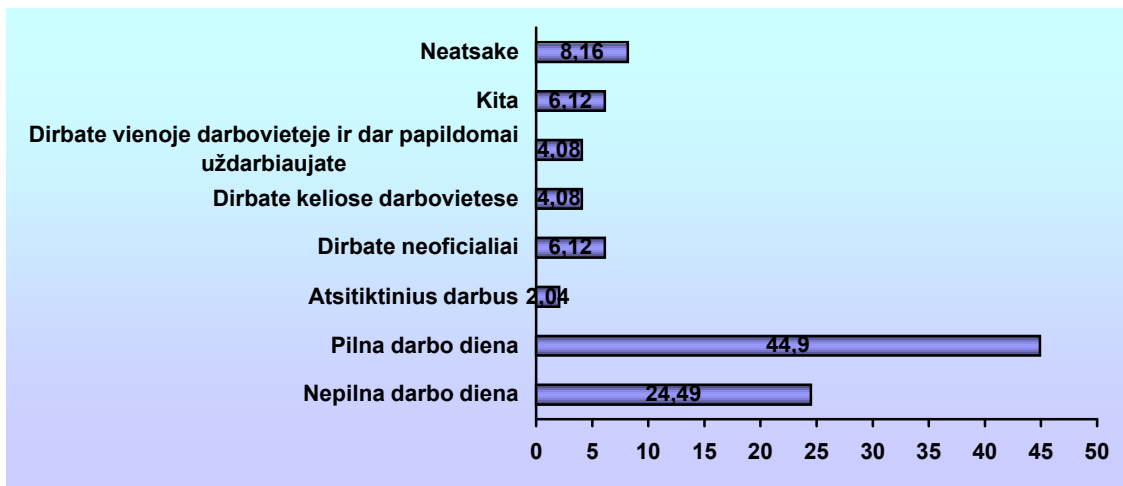
3.3.6. pav. Darbdavio sudaromos sąlygos kelti kvalifikaciją (proc., N=49)

Daugiau nei pusė (53,06 proc.) tiriamųjų buvo linkę sutikti su teiginiu, kad darbdavys sudaro sąlygas kelti kvalifikaciją o tik 26,53 proc. buvo linkę sutikti, kad darbdavys apmoka (iš dalies apmoka) mokslus arba kvalifikacijos kėlimo kursus.

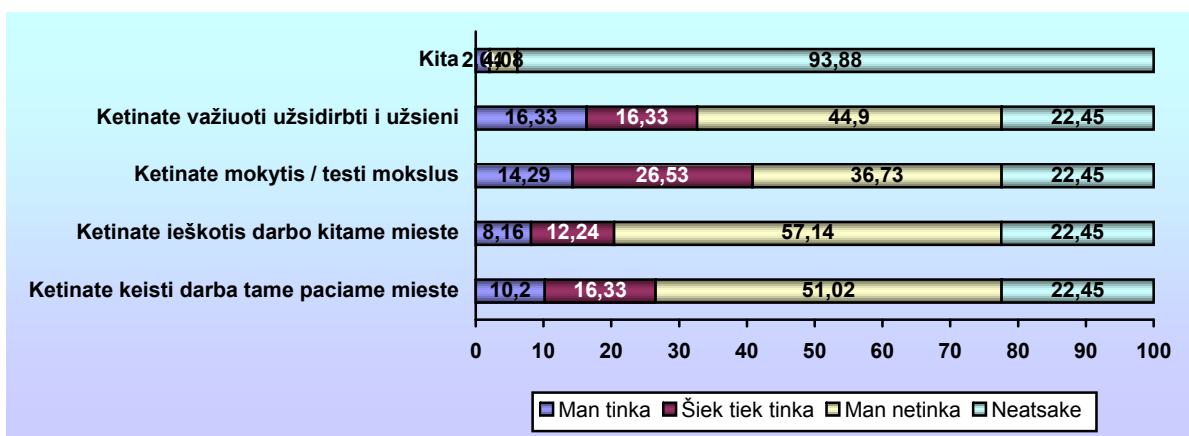
3.3.7. pav. Darbinis statusas (proc., N=49)

Didžioji dauguma (71,43 proc.) buvo samdomi darbuotojai, ir tik 2,04 proc. turėjo savo verslą

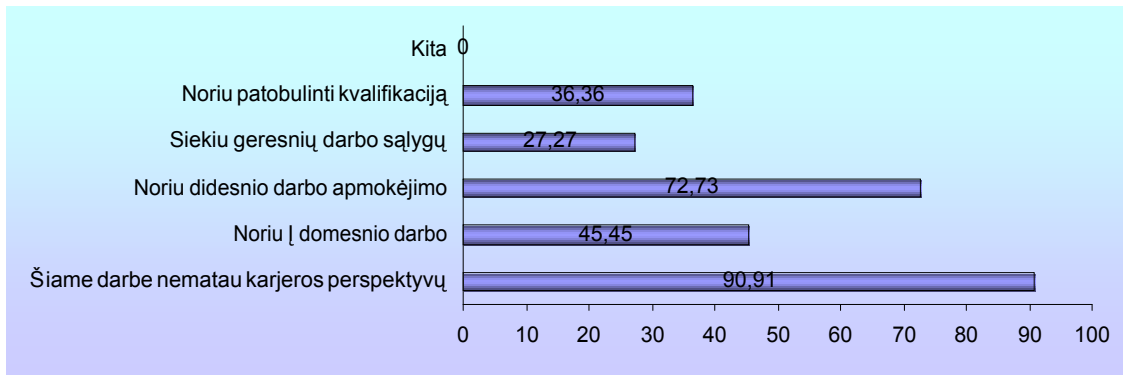
3.3.8. pav. Darbo krūvis (proc., N=49)

Tikrai 4,08 proc. tiriamųjų dirbo papildomą darbą, 44,9 proc. dirbo pilną dieną ir 24,49 proc. – nepilną darbo dieną

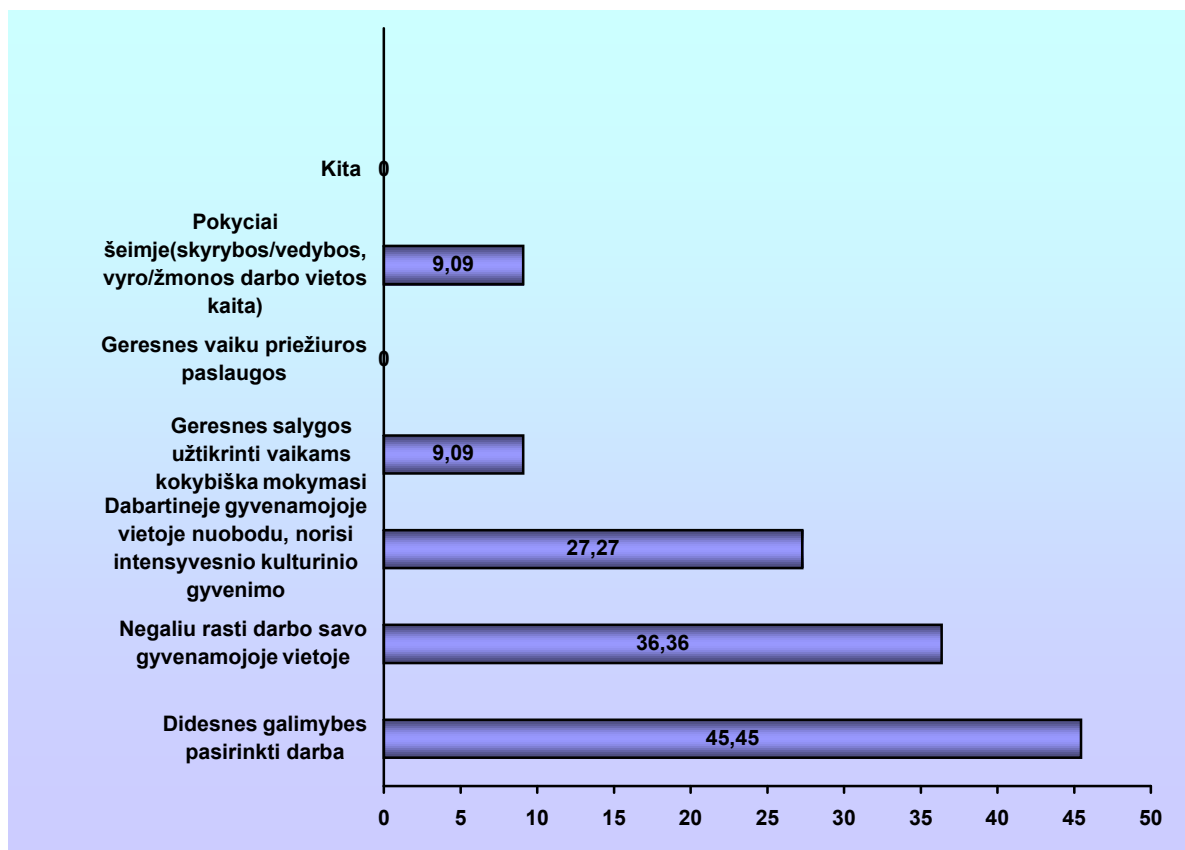
3.3.9. pav. Ketinimai keisti darbą ar mokytis, migracijos ketinimai (proc., N=49)

Didžioji dalis tiriamųjų planuoja keisti darbą dėl poreikio toliau tęsti mokslus. Nemaža dalis dirbančiųjų būtų linkę keisti darbą išvažiuodami į užsienį (32,66 proc.). Kiti keistų darbą pačiame mieste (26,53 proc.), taip pat dalis sutiktų vykti dirbti į kitą miestą (20,4 proc.).

3.3.10. pav. Noro keisti darbą priežastys (proc., N=49)

Dažniausiai minima noro keisti darbą priežastis buvo karjeros perspektyvų trūkumas (90,91), didesnis atlyginimas (72,73 proc.), trečia pagal pasirinkimo dažnumą priežastis buvo įdomesnio darbo poreikis (45,45 proc.), kvalifikacijos tobulinimas (36,36 proc.) (buvo galima pasirinkti iki trijų atsakymo variantų).

3.3.11. pav. Planų ieškoti darbo kitame mieste motyvai (proc., N=49)

Vis tik dažniausiai nurodoma migracijos į kitą miestą priežastis yra didesnės galimybės susirasti ar pasirinkti darbą (45,45 proc.). 36,36 proc. jaunimo negali rasti darbo savo gyvenamojoje vietovėje.

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis 19-29 metų jaunimui jų miestas/rajonas patrauklus jaunimui. Priežastys pateiktos 3.3.1. lentelėje.

3.3.1. lentelė. **Miesto/rajonų patrauklumas (19-29 metų jaunuolių nuomonė)**

Subkategorijos	Kategorijas iliustruojantys teiginiai
Jaunimo organizacijos, meno, sporto mokyklos	<Čia veikia pakankamai organizacijų, sugebančių pritraukti jaunimą užtektinai laisvalaikio organizavimo>, <Miestas turi jaunimo centrą, kūrybinės raiškos centrą, meno mokyklą, sporto mokyklą>, <Mieste yra sporto arena>
Laisvalaikis	<Čia veikia pakankamai organizacijų, sugebančių pritraukti jaunimą užtektinai laisvalaikio organizavimo>, <Mieste yra begalė veikiančių užimtumo centrų-klubų, būrelių>, <Yra pakankamai daug popamokinės veiklos, įvairių užsiėmimų, kur jaunimas gali leisti laisvalaikį>, <Nes čia pakankamai galimybių praleisti laisvalaikį, gausu kino teatrų, naktinių klubų>, <Yra laisvalaikio praleidimo vietų, mokslo ir švietimo įstaigų, tarnybų ir pan.>
Tvarkinga aplinka	<Taip pat miestas yra tvarkingas, yra kur nueiti>
Akademinis miestas	<Yra daug studijuoti pasirinktinių vietų>, <Patrauklus, nes yra universitetas ir kolegija>
Į vaizdis	<Taip, patrauklus, juk tai – „Saulės miestas“>
Miesto aplinka	<...pačiame mieste yra ežeras, prie jo miškas, netoliese Salduvė, yra labai gražus bulvaras, Vilniaus gatvė, daug poilsio ir pramogų centrų>

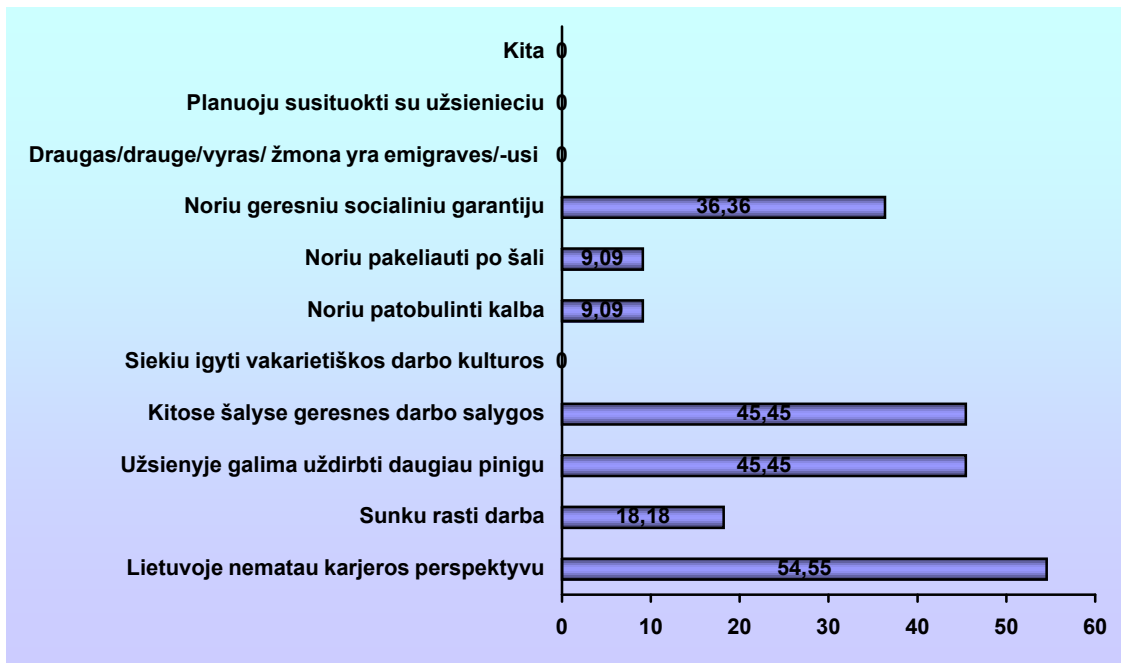
Jaunimui nepatrauklus jų miestas/rajonas dėl šių priežasčių:

- *netvarkinga aplinka* „Kur susirenka pasibūti ir pailsėti ten visada pilna šiukšlių ir aplinka netinkama, dažniausiai priversti važiuoti kitur, o nebūti savame mieste“;
- *pramogų trūkumas* „Trūksta jaunimo užimančių pramogų, laisvalaikio praleidimo vietų“, „Nėra daug renginių, skirtų jaunimui“, „Be to trūksta jaunimui kūrybinės, visuomeninės veiklos“, „Trūksta renginių jaunimui. Vienintelė pramoga „Akropolis““;
- *laisvalaikio vietų trūkumas* „Trūksta daug. Pradedant nuo žaidimų aikštelių ir baigiant paprastais dviračių ir riedučių takais“;
- *prastas į vaizdis* „Ne pats patraukliausias miestas jaunimui dėl savo pramoninio miesto į vaizdžio, seno bedarbystės šleifo ir pan.“;
- *saugumo stoka* „nes yra gan nemažas nusikalstamumas“

14-18 metų jaunuoliai miesto patrauklumą įvardija šiomis kategorijomis:

- *laisvalaikio vietos* („Galėtų būti patrauklesnis, nes mūsų rajone mažoka laisvalaikui skirtų vietų“, „Nėra jaunimui patrauklių vietų, sporto klubų“, „Trūksta vietos jaunimo savirealizacijai“).

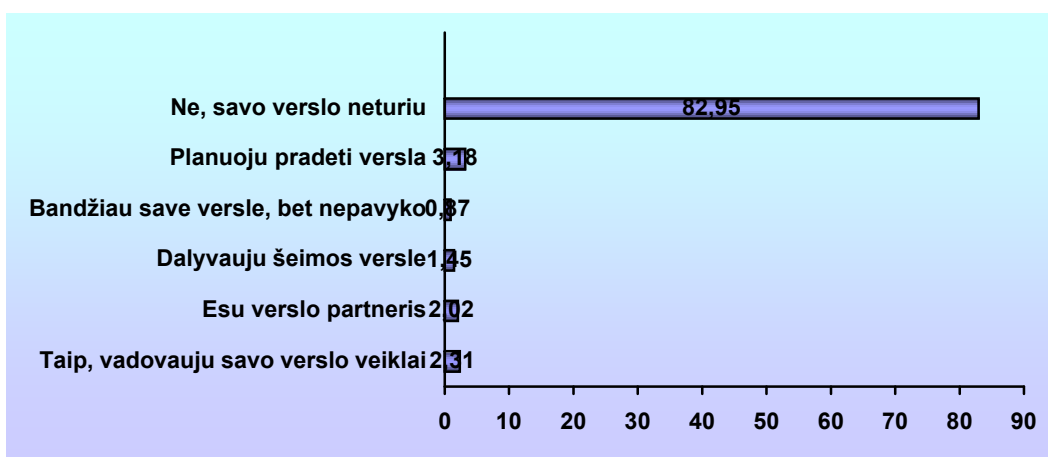
Šiuo metu dirbančių tačiau planuojančių važiuoti dirbti į užsienį tiriamųjų buvo prašoma nurodyti ne daugiau kaip tris išių ketinimų priežastis (iš dešimties pateiktų).

3.3.12. pav. Galimo išvykimo dirbti užsienyje priežastys (proc., N=49)

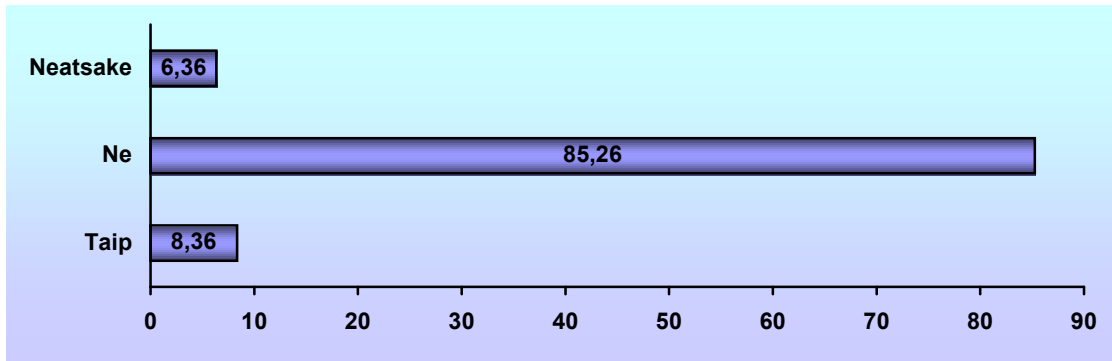
Tyrimo rezultatai rodo, kad svarbiausia priežastis vykstant dirbti į užsienį vis tik yra karjeros galimybių Lietuvoje trūkumas (54,55 proc.), kitos dvi priežastys geresnių darbo sąlygų sudarymas kitose šalyse (45,45 proc.) ir galimybė užsidirbti daugiau pinigų (45,45 proc.), Vadinasi, priežastys yra tikrai ekonominės.

Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, kiek jaunų žmonių turi savo verslą, dalyvauja verslo vystyme.

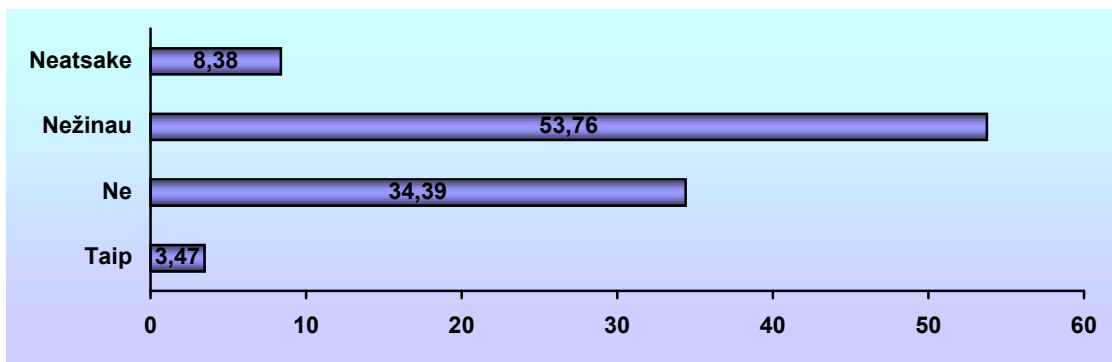
3.3.13. pav. Dalyvavimas versle (proc., N=346)

Versle dalyvauja tik keli proc. tyrime dalyvavusių jaunuolių, 2,31 proc. tiriamųjų turi savo verslą, 0,87 proc. bandė savo jėgas versle, bet nesėkmingai, tik 3,18 proc. turi planų pradėti savo verslą.

3.3.14. pav. Susipažinimas su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje (proc., N=346)

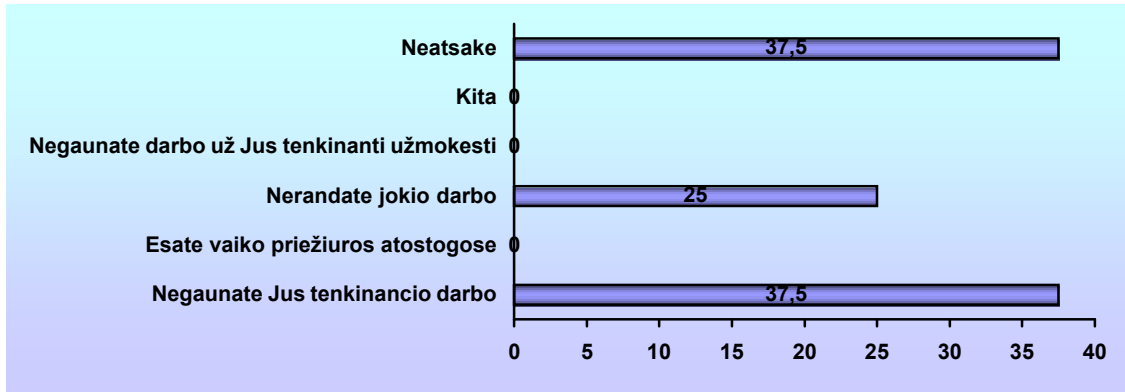
Tik 8,36 proc. tiriamųjų pažymėjo, kad jie yra susipažinę su verslumo skatinimo politika Lietuvoje, t.y., panašiai tiek, kiek yra dalyvavusių verslo vystymo veikloje.

3.3.15. pav. Lietuvoje sudarytos sąlygos jauniems žmonėms pradėti ir plėtoti verslą (proc., N=346)

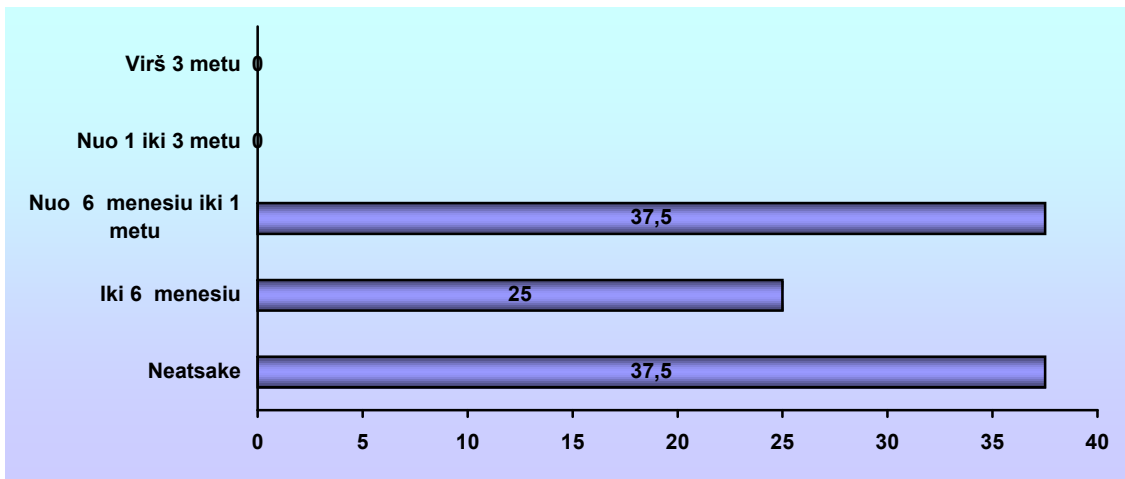
Tiktai 3,47 proc. tiriamųjų manė, kad Lietuvoje yra sudarytos sąlygos jauniems žmonėms pradėti ir plėtoti savo verslą, o 34,39 proc. jaunų žmonių nesutiko, kad Lietuvoje yra palankios sąlygos jaunimui pradėti verslą.

Tyrime dalyvavo **2,31 proc. (8)** jaunuolių, pažymėjusių, kad jie **niekur nedirba ir nesimoko**, 100 proc. šių jaunuolių gyveno mieste, 87,5 proc. buvo 24-29, likę – 19-23 metų amžiaus, 87,5 proc. vyrų ir 12,5 proc. moterų, 87,5 proc. nėra sukūrę šeimos, 12,5 proc. gyvena registruotoje santuokoje, 12,5 proc. turėjo vieną vaiką, 12,5 proc. turėjo pagrindinį, 37,5 proc. vidurinį, 37,5 proc. profesinį ir likusieji 12,5 proc. aukštąjį išsilavinimą.

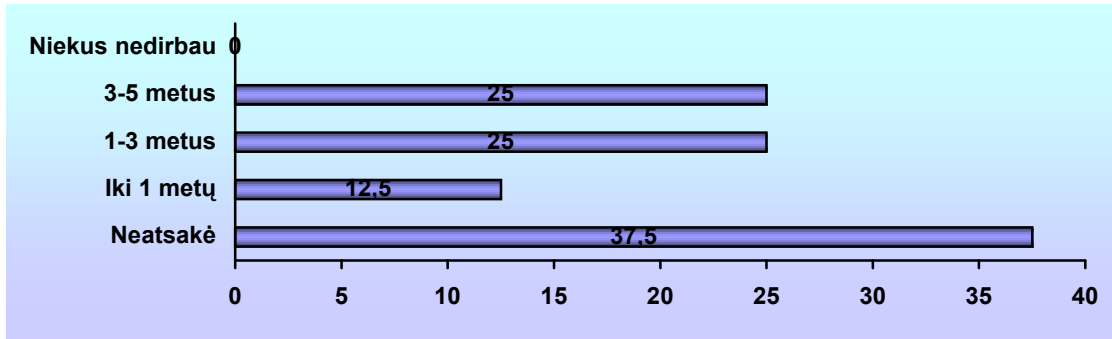
3.3.16. pav. Nedarbo priežastys (proc., N = 8)

Duomenys paveiksle rodo, jog bedarbystė jaunimo tarpe plinta, nes 25 proc. jaunu žmonių neranda jokio darbo. 37,5 proc. neranda juos tenkinančio darbo.

3.3.17. pav. Nedarbo trukmė (proc., N = 8)

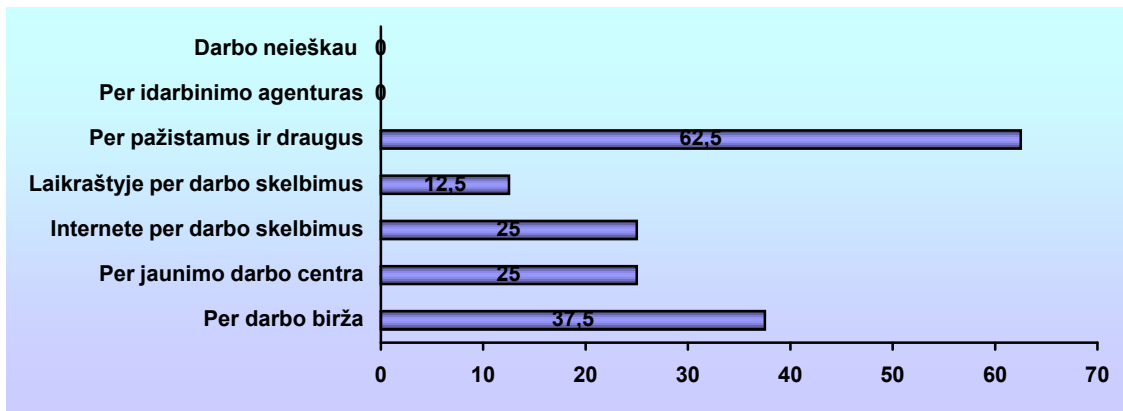
Pagal nedarbo trukmę nedirbantys ir nesimokantys tiriamieji pasiskirstė į dvi beveik vienodas grupes: iki 6 mėnesių nedirbo 25 proc., nuo 6 mėnesių iki metų nedirbo 37,5 proc. 37,5 proc. neatsakė į šį klausimą.

3.3.18. pav. Laikas iš dirbtas paskutinėje darbovietėje (proc., N=8)

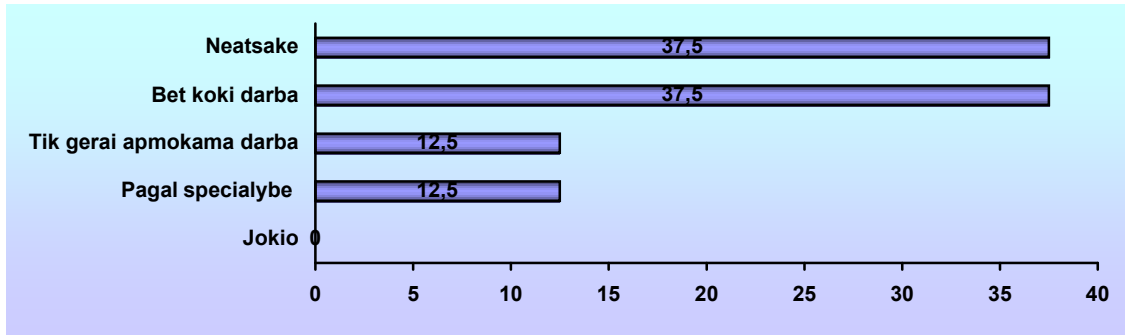
Daugiausia nedirbančių ir nesimokančių tiriamųjų nurodė, kad paskutinėje darbovietėje išdirbo nuo 1 m. iki 3 m. (25 proc.) ir nuo 3 iki 5 m (25 proc.). 12,5 proc. paskutinėje darbovietėje išdirbo iki metų.

Tiriamųjų buvo prašoma pažymėti visus jų naudotus darbo paieškos būdus.

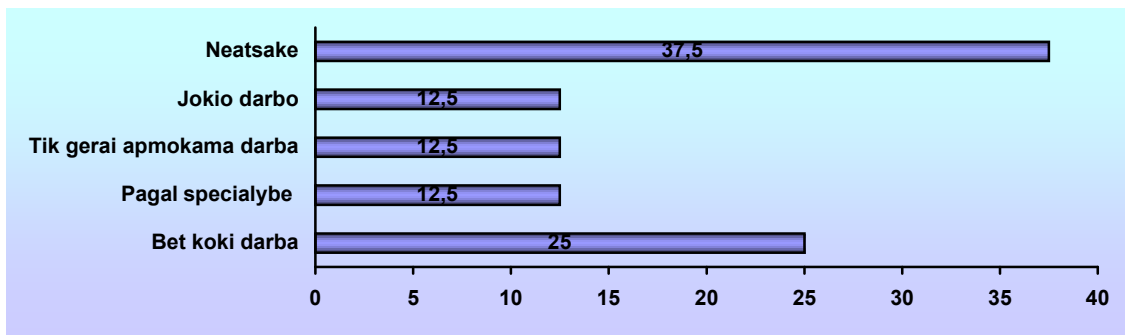
3.3.19. pav. Darbo paieškos būdai (proc., N=8)

Tyrimo rezultatai rodo, kad darbo neturintys ir nesimokantys tiriamieji naudoja įvairius darbo paieškos būdus: didžioji dalis tiriamųjų ieškosi darbo per pažįstamus, draugus (62,5 proc.), darbo biržą (37,5 proc.), darbo skelbimus internete (25 proc.), jaunimo darbo centrai (25 proc.) ir laikraščiuose (12,5 proc.). Mažiausiai taikomi darbo ieškojimo būdai yra įdarbinimo agentūros.

3.3.20. pav. Darbas, kurį sutiktų dirbti Lietuvoje (proc., N=8)

Tyrimo rezultatai rodo, kad didžioji dalis jaunimo dirbtų bet kokį darbą (37,5 proc.). Dalis nedirbančio jaunimo sutiktų dirbti Lietuvoje tik gerai apmokamą darbą (12,5 proc.) ir pagal specialybę (12,5 proc.).

3.3.21. pav. Darbas, kurį sutiktų dirbti užsienyje (proc., N=8)

Rinkdamiesi darbą užsienyje prioritetus jaunimas teikia bet kokiam darbui (25 proc.), gerai apmokamam darbui (12,5 proc.), pagal specialybę sutiktų dirbti tik 12,5 tiriamųjų. Dalis jaunimo nesutiktų dirbti užsienyje.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad pagrindines problemas, kurias 19-29 metų jaunuoliai įvardijo susijusias su darbu yra šios:

- *neadekvatūs reikalavimai darbuotojams* „Mažai darbo vietų, labai aukšti reikalavimai“;
- *darbo ir studijų dermės trūkumas* „Sunku suderinti studijas ir darbą“, „Sunku suderinti su paskaitomis“;
- *jaunimo eliminavimas iš darbo rinkos* „Nedarbas ir darbdavių nenoras priimti jaunimą. Arba siūlomas daug mažesnis atlyginimas jaunuoliui, kad ir turinčiam įgūdžių, išsilavinimą“;
- *pažintys* „Darbo gauti neįmanoma be pažinčių“;
- *per aukšti reikalavimai* „Mažai darbo vietų, labai aukšti reikalavimai“;
- *darbo paieškoje nėra tinkamos pagalbos jaunimui* „Nesulaukiama tinkamos pagalbos darbui susirasti“, „Trūksta informacijos apie darbo vietas“.

Jaunimui aktualu yra derinti studijas ir darbą („sunku suderinti studijas ir darbą“, „Sunku suderinti su paskaitomis“), svarbu, kad nebūtų elimintuotas iš darbo rinkos dėl patirties stokos (siūlomas daug mažesnis atlyginimas jaunuoliui, kad ir turinčiam įgūdžių išsilavinimą“).

Jaunuoliai pageidautų pagalbos ieškantis darbo („nesulaukiama tinkamos pagalbos darbui susirasti“, „trūksta informacijos apie darbo vietas“).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis galima teigti, kad jaunuoliai *situaciją susijusią su darbu siūlo gerinti* šiomis kryptimis: darbo sąlygų gerinimas, naujų darbo vietų kūrimas, mokesčių lengvatos sudarymas, darbo ir studijų dermė, pagalba (žr. 3.2.1. lentelė).

3.3.2. lentelė. Situacijos, susijusios su darbu gerinimo galimybėmis (19-29 metų jaunimo nuomonė)

Subkategorija	Subkategorijas iliustruojantys teiginiai
Darbo sąlygų gerinimas	<.daugiau savanoriams darbo vietų>, < Motyvuočiau darbuotojus, kad būtų akstinas dirbti dar geriau. Skatinčiau kolektyvą>
Naujų darbo vietų kūrimas	< Atleisčiau tuos, kurie pensijoje>
Mokesčių lengvatos darbdavimas	<Kompensuočiau dalį darbdavio mokamo atlyginimo, jei įdarbinamas jaunas žmogus. Arba suteikčiau kitokias lengvatas darbdaviams>, <Galbūt reikėtų skatinti darbdavius priimti jaunas žmones, pvz., lengvatiniai mokesčiai darbdaviams ir pan>
Darbo ir studijų dermė	<Suteikčiau puikias galimybes derinti darbą ir mokymąsi>
Pagalba	<Pasirūpinčiau kursų didinimu, daugiau savanoriams darbo vietų>, <Pirmiausia siekčiau kuo daugiau psichologų darbo su jaunimu, kuris neturi motyvacijos ir integracijos į darbo rinką>

19-29 metų jaunimo elgsenos raiška nukreipta į darbo vietų didinimą („Atleisčiau tuos, kurie pensijoje“), kuri susijusi su pensijinio amžiaus žmonių eliminavimu iš darbo rinkos. Taip pat jaunuoliai *siūlo gerinti darbo sąlygas* („daugiau savanoriams darbo vietų“, „Motyvuočiau darbuotojus, kad būtų akstinas dirbti dar geriau. Skatinčiau kolektyvą“).

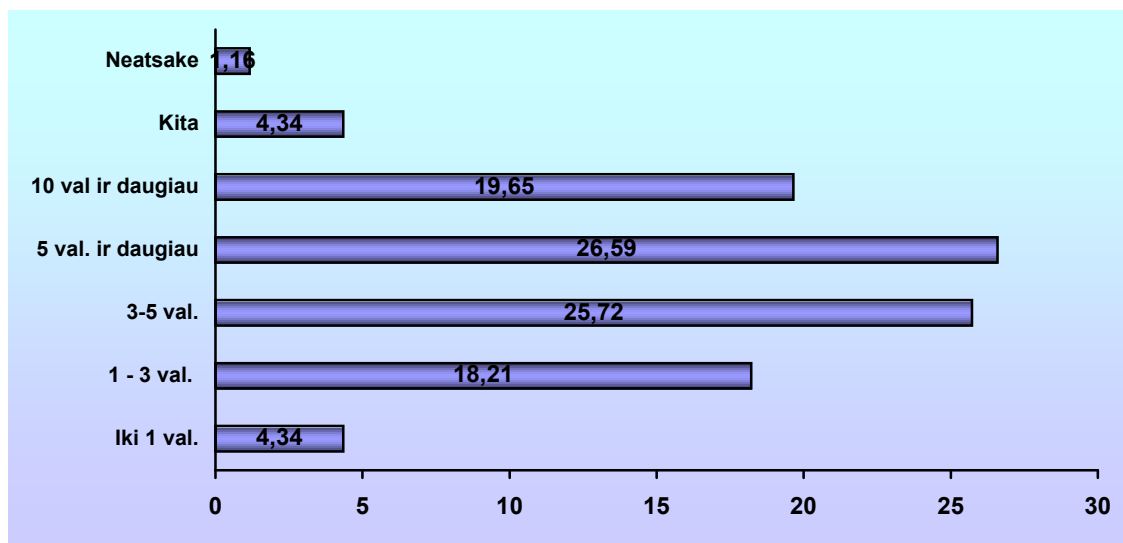
Jaunuoliai neatmeta ir pagalbos poreikio („Pasirūpinčiau kursų didinimu, daugiau savanoriams darbo vietų“, „Pirmiausia siekčiau kuo daugiau psichologų darbo su jaunimu, kuris neturi motyvacijos ir integracijos į darbo rinką“).

Taip pat jie norėtų, kad būtų sudarytos *palankesnės sąlygos darbdaviams*, („Kompensuočiau dalį darbdavio mokamo atlyginimo, jei įdarbinamas jaunas žmogus. Arba suteikčiau kitokias lengvatas darbdaviams“, „Galbūt reikėtų skatinti darbdavius priimti jaunas žmones, pvz., lengvatiniai mokesčiai darbdaviams ir pan.“).

Jaunuoliai neatmeta ir *studijų bei darbo dermės idėjos* („Suteikčiau puikias galimybes derinti darbą ir mokymąsi“).

3.4. Laisvalaikis

Tyrimo metu buvo svarbu išsiaiškinti, kiek laiko ir lėšų jaunimas skiria savo laisvalaikiui, kaip leidžia laisvalaikį, ar yra patenkintas savo laisvalaikiu ir kaip vertina savo galimybes įdomiai praleisti ir pasirinkti norimą laisvalaikio formą. Laisvalaikis tiriamiesiems buvo apibrėžtas kaip laisvas laikas liekantis nuo darbo, mokslo (mokymosi mokykloje) ir studijų.

3.4.1. pav. Laikas skiriamas laisvalaikiui vidutiniškai per savaitę (proc., N=346)

2,72 proc. tiriamųjų vidutiniškai per savaitę laisvalaikiui skiria tik iki 5 valandų. 26,59 proc. laisvalaikiu skiria 5 ir daugiau valandų.

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis 19-29 metų jų mieste trūksta veiklų, kurios nukreiptos į jaunimo pramogas, renginius, infrastruktūrą, laisvalaikio vietas, bendradarbiavimo veiklas (3.4.1. lentelė).

3.4.1. lentelė. Jaunimui trūkstamos veiklos (19-29 metų jaunuoliai)

Subkategorijas	Kategorijas iliustruojantys teiginiai
Pramogos	<Pigesnių pramogų>, <Renginių, būrelių>
Bendradarbiavimo veiklos	<Bendraminčių susiejimų, kuriuose būtų diskutuojama, rašomi projektai, vyktų nuolatiniai renginiai>, <Klubų veiklos ir bendradarbiavimo, spaudos nuolatinio leidinio, kurio pagrindu galėtų plėtotis tarpusavio ryšys ir tikslų siekiai>
Žirgynas	<Šiauliuose turėtų būti bent vienas žirgynas, prieinamas bet kuriam lankytojui>
Švietimo renginių	<Ugdančių renginių, varžybų. Mokymosi pasirinkimo>
Kiemų infrastruktūra	<Kiemuose tvarkingų žaidimų aikštelių>
Laisvalaikio vietas	<Susibūrimo vietų>

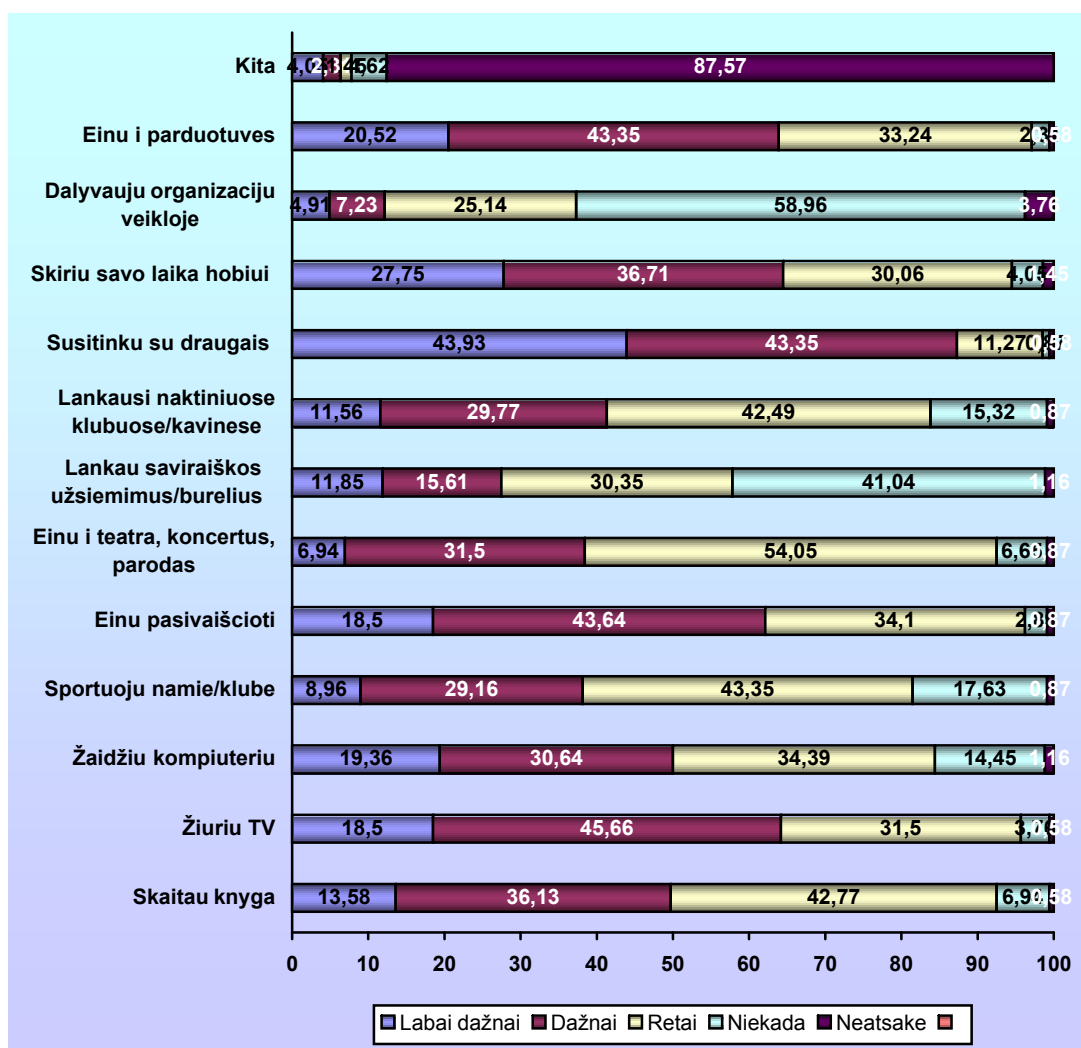
Jaunuoliai labiausiai pasigenda tokių veiklų, kurios skatintų bendradarbiavimą „bendraminčių susiejimų, kuriuose būtų diskutuojama, rašomi projektai, vyktų nuolatiniai renginiai“. Jie nenori užsiimti tam tikromis veiklos pavieniui, juos domina kooperacija „klubų veiklos ir bendradarbiavimo, spaudos nuolatinio leidinio, kurio pagrindu galėtų plėtotis tarpusavio ryšys ir tikslų siekiai“.

Taip pat jaunimas norėtų tokių veiklų, kurios labiau siejasi su pramogomis bei mokymusi „Ugdančių renginių, varžybų. Mokymosi pasirinkimo“.

Jaunimui svarbu ir tai, kokia yra infrastruktūra kiemuose žaidimų aikštelėse „Kiemuose tvarkingų žaidimų aikštelių“.

14-18 metų jaunuoliai norėtų daugiau būrelių, popamokinių veiklų, kultūrinių renginių bei saviraiškos.

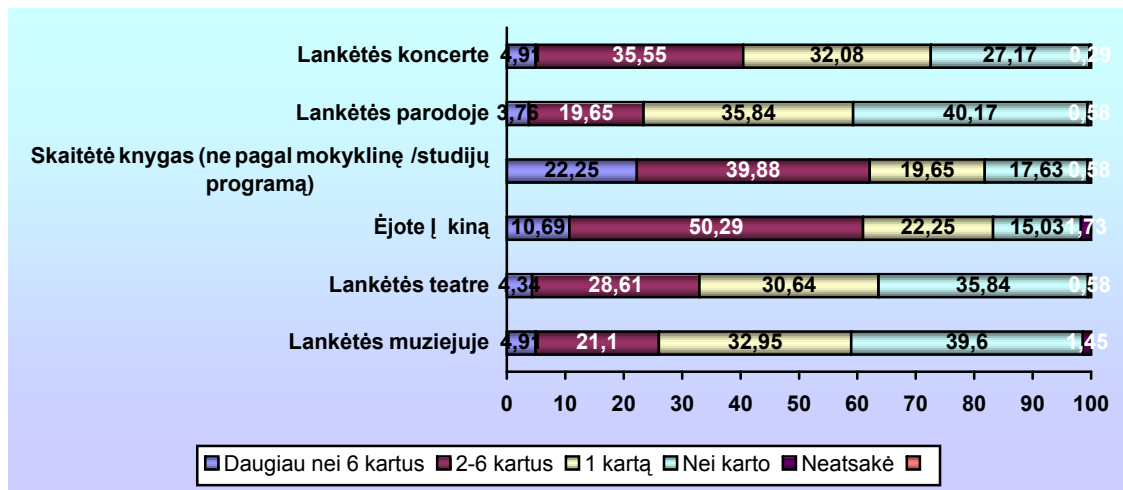
Tyrimu siekta išsiaiškinti, kokios yra dažniausios laisvalaikio leidimo formos (žr. 3.4.2. pav.).

3.4.2. pav. Laisvalaikio leidimo formos (proc., N=346)

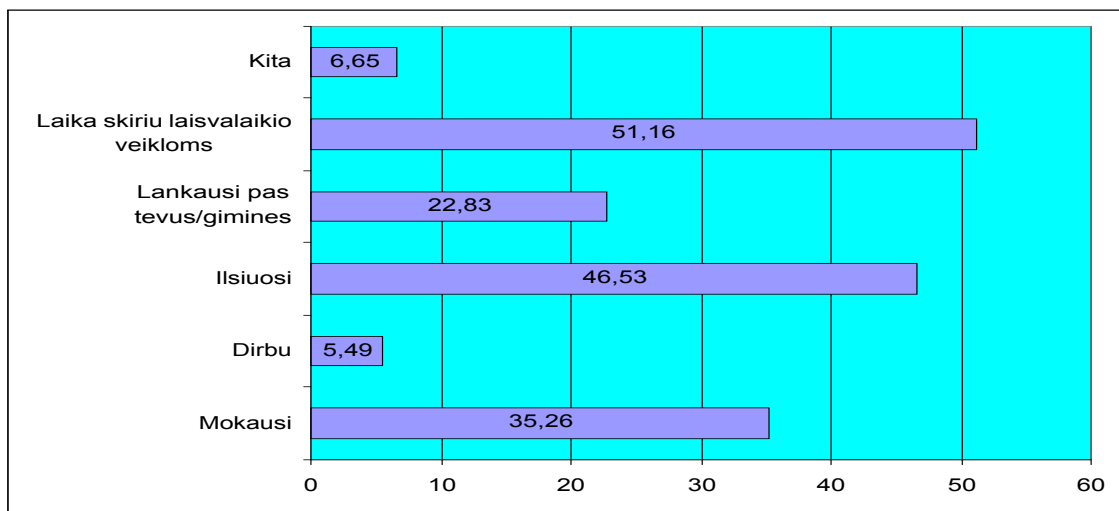
Dažniausia vis tik laisvalaikis skiriamas susitikimams su draugais, socialiniai kontaktai labai svarbūs žmogaus gyvenime, todėl net 87,28 proc. jaunimo dažnai laisvalaikį leidžia susitikinėdami su draugais, tačiau 12,14 proc. jaunimo retai arba niekada nesusitinka su draugais. Taip pat nemaža dalis jaunimo (64,16 proc.) pasyviai leidžia laisvalaikį žiūrėdami TV, mažuma jų dalyvauja ir jaunimo organizacijų veikloje. Net 63,87 jaunų žmonių laisvalaikį gana dažnai leidžia parduotuvėse. Stebima bendra tendencija, kad prasmingos arba turiningos laisvalaikio leidimo formos pvz., sportavimas, kultūrinė veikla, pasirenkamos rečiau. Dažniausiai iš turiningųjų laisvalaikio formų yra renkamosi hobis (64,66 proc.), knygų skaitymas (49,71 proc.), rečiausiai dalyvavimas nevyriausybinų organizacijų veikloje. Nustatyti statistiniai ryšiai tarp laisvalaikio leidimo su draugais dažnumo ir artimų draugų turimo skaičiaus, tie kurie turi du ir daugiau draugų dažniau laiką leidžia susitikinėdami su draugais, nei tie kurie neturi nė vieno artimo draugo ($\chi^2=26,004$, $df=8$, $p=0.001$).

Siekiant sužinoti tiksliau, kiek jauni žmonės dėmesio ir laiko skiria kultūrinei veiklai, atskirai buvo klausiama apie apsilankymus muziejuje, teatre, kine, parodoje ir pan., per paskutinius 6 mėnesius.

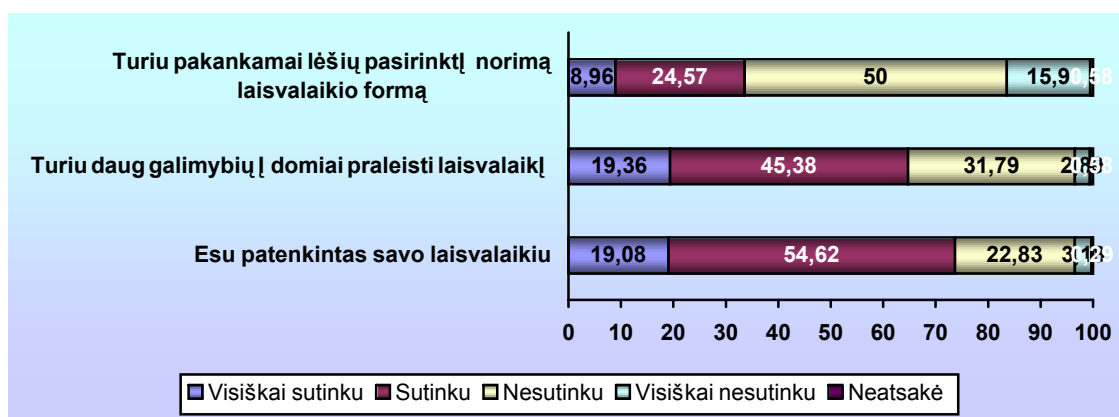
3.4.3. pav. Kultūrinė veikla per pastaruosius 6 mėnesius (proc., N=346)

Pagrindinė jaunimo kultūrinė veikla yra apsilankymas kine, knygų skaitymas. Jaunimas retai lankosi parodose, teatruose, muziejuose.

3.4.4. pav. Savaitgalio veikla (proc., N=346)

Tyrimo rezultatais atskleidė, jog tik 46,53 proc. jaunų žmonių ilsisi savaitgalį, 51,16 proc. savaitgalį skiria laisvalaikio veikloms, kita dalis lankosi pas gimines, tėvus. 35,26 proc. savaitgalį skiria mokymuisi.

3.4.5. pav. Laisvalaikio galimybių subjektyvūs vertinimai ir pasitenkinimas laisvalaikiu (proc., N=346)

Didžioji dauguma (73,7 proc.) tiriamųjų visumoje yra patenkinti savo laisvalaikiu ir dauguma (64,74 proc.) mano, kad turi daug galimybių įdomiai leisti laisvalaikį, tačiau tik 33,53 proc. sutinka, kad turi pakankamai lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio formą.

19-29 metų jaunuoliams aktualios *pramogų stygiaus* („Dėl vietų, kuriose būtų pramogų, stygiaus“, „Nėra kur nueiti, prekybos centruose spūstis, gamta nyki. Trūksta renginių, koncertų“), *laiko stokos problemos* („Nebelieka laisvo laiko, nes jį užpildo paskaitos, ruošimasis paskaitoms, šeimyninis gyvenimas, darbas“), *finansinės problemos* („Daugiausia dėl laiko ir finansų stygiaus“), *mokslai* („Perkrautas tvarkaraštis. Tenka daug mokytis“, „Nebelieka laisvo laiko, nes jį užpildo paskaitos, ruošimasis paskaitoms, šeimyninis gyvenimas, darbas“), *namų ruošia* („Namų ruošos darbai trukdo, vaikų

priežiūra ir jų auklėjimas“), *darbas* („Darbas per kelias darbovietes“), *informacijos trūkumo* („Mažai informacijos, kuri kvieštų jaunimą turiningai praleisti savo laisvalaikį“), *saugumas* („antra, kad gan pavojinga tamsiu paros metu miesto aplinkoje“) (žr. 3.4.2. lentelė).

3.4.2. lentelė. **Priežastys, dėl ko jaunuoliai negali efektyviau išnaudoti laisvalaikio**

Subkategorija	Subkategorijas iliustruojantys teiginiai
19-29 metų jaunuolių nuomonė	
Laiko planavimas	<Dėl nemokėjimo planuoti laiko (laiko stoka)>, <... laiko stoka>, <Dėl užimtos darbotvarkės>, <Laiko stoka>, <Daugiausia dėl laiko ir finansų stygiaus>, <Nebeliaika laisvo laiko, nes jį užpildo paskaitos, ruošimasis paskaitoms, šeimyninis gyvenimas, darbas>, <Laisvalaikio trūkumas ir negalėjimas rasti sau tinkamos laisvalaikio leidimo formos>, <Namų ruošos darbai trukdo, vaikų priežiūra ir jų auklėjimas>
Finansai	<Dėl pinigų trūkumo>, <Daugiausia dėl laiko ir finansų stygiaus>, <Pirmiausia tai finansų stygius>
Mokslai	<Perkrautas tvarkaraštis. Tenka daug mokytis>, <Nebeliaika laisvo laiko, nes jį užpildo paskaitos, ruošimasis paskaitoms, šeimyninis gyvenimas, darbas>,
Informacija	<Mažai informacijos, kuri kvieštų jaunimą turiningai praleisti savo laisvalaikį.>
Pramogų stygiaus	<Dėl vietų, kuriose būtų pramogų, stygiaus>, <Nėra kur leisti to laisvalaikio>, <Nėra kur nueiti, prekybos centruose spūstis, gamta nyki. Trūksta renginių, koncertų>, <Nėra kur>
Saugumas	<... antra, kad gan pavojinga tamsiu paros metu miesto aplinkoje>
Darbas	<Darbas per kelias darbovietes>
Namų ruošą	<Namų ruošos darbai trukdo, vaikų priežiūra ir jų auklėjimas>
14-18 metų jaunuolių nuomonė	
Didelis mokymosi krūvis	<Dėl mokymosi kartais, tiksliau dažnai, tenka užmiršti tokį dalyką kaip laisvalaikis – jam tiesiog nėra laiko>, <Nes laisvalaikio laiką užima namų darbai. Jį efektyviausiai galėčiau išnaudoti tik tokiu atveju jeigu paroje būtų 32 valandos>, <Dėl namų darbų ir mokslo krūvio, taip pat papildomų užsiėmimų>, <Užduodama daug namų darbų, mieste nėra pakankamai užsiėmimų>
Finansinės problemos	<Dėl finansinių priežasčių>
Laiko stoka	<... tiesiog laiko nebuvimo>

14-18 metų jaunimas įvardijo priežastis, dėl kurių negali *efektyviai išnaudoti laisvalaikio*. Daugiausiai priežastys apėmė veiksnius, susijusius su mokykla: per daug namų darbų, per daug pamokų, per didelis mokymosi krūvis. Kiti įvardijo finansines problemas bei laiko stoką

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliai įvardija ir **priemonės**, kaip galima būtų šalinti tas priežastis, kurios neleidžia **efektyviau išnaudoti jų laisvalaikį** (žr. 3.4.3. lentelė).

3.4.3. lentelė. Priemonės, skirtos šalinti priežastis, kurios neleidžia efektyviau išnaudoti jaunimo laisvalaikį (19-29 metų jaunuolių nuomonė)

Subkategorija	Subkategorijas iliustruojantys teiginiai
Darbas	<Susirasti gerai apmokamą darbą>, <Nevengti jaunimo, neturintčio darbo stažo, patirties>
Gyvenimo būdas	<per didelis fizinis ir emocinis krūvis>, <efektyviau išmokti planuoti savo laiką>
Saugumas	<Reikėtų didinti jaunimo užimtumą, juos motyvuoti, o neleisti š laistyti gatvėmis. Reikėtų į vesti komendanto valandą vaikams iki 18 m., tiek dėl kitų, tiek dėl jų pačių saugumo>
Renginiai	<Tvarkymai turėtų vykti ne tik pavasarį, normuoti žmonių grupes, rengti renginius savaitgaliais, dienos metu>
Laikas	<Susidaryti darbotvarkę>, <Labiau planuoti laiką>,
Finansai	<Rengti pigesnes laisvalaikio priemones, pvz., šokių pamokos mėnesiui kainuotų 30 Lt, vyktų kartą per savaitę>, <Suburti jaunimo entuziastus ir laukti iš jų savo siūlymų. Suteikt jiems galimybes gaut finansavimą iš viršaus jų organizuojamiems renginiams>, <Susirasti gerai apmokamą darbą>, <Pinigų stoka>, <Viskas, kas susiję su laisvalaikiu, yra apmokestinta ir neįperkama>, <Didesnė bei geresnė materialinė gerovė>, <Padidinti finansus (uždarbį)>
14-18 metų jaunuolių nuomonė	
Finansai	<Galėtų būti daugiau nemokamų būrelių>, <Suteikti mokiniams finansines premijas tam tikriems jų užsiėmimams>, < Užsidirbti papildomų pinigėlių>
Mokymosi krūvių mažinimas	<Galėtų š vietimo ir mokslo ministerija atsižvelgti į krūvius, nes kartais norint mokytis viską gerai, tenka nemažai išnaudoti savo jėgų, laiko ir sveikatos>, <Yra daug dalykų, kuriuos mokinamės ir jie daugumai gyvenime nepravers>, <Lygiau paskirstyti ar sumažinti mokymosi krūvius>
Socialinė pagalba	<Reiktų, kad dažniau važinėtų autobusus>
Laisvalaikio vietos	<Užduoti mažiau namų darbų, didinti vietų skaičių susitikimams jaunimui mieste>

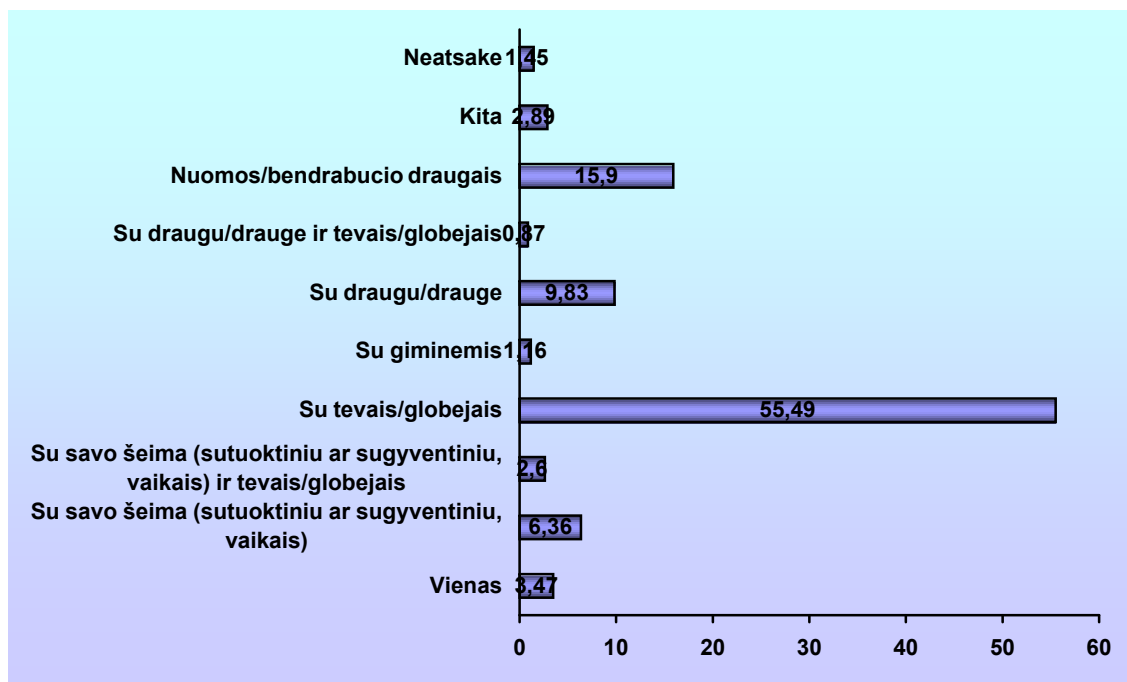
19-29 metų jaunuolių siūlymai susiję su:

- darbu;
- renginių įvairovės didinimu;
- saugumu;
- finansais;
- laiko valdymu;
- gyvenimo būdu.

Šalinti priežastis jaunuoliai 14-18 metų siūlo *mažinti krūvius mokykloje* („Galėtų Švietimo ir mokslo ministerija atsižvelgti į krūvius, nes kartais norint mokytis viską gerai, tenka nemažai išnaudoti savo jėgų, laiko ir sveikatos“), *gerinant finansinę padėtį* („Galėtų būti daugiau nemokamų būrelių“). Jaunuoliai taip pat išvelgia ir *socialinės pagalbos problemas*, kurios turi įtakos efektyviam laisvalaikio praleidimui („Reiktų, kad dažniau važinėtų autobusas“). Taip pat jie norėtų daugiau *laisvalaikio vietų* jaunimui („Užduoti mažiau namų darbų, didinti vietų skaičių susitikimams jaunimui mieste“).

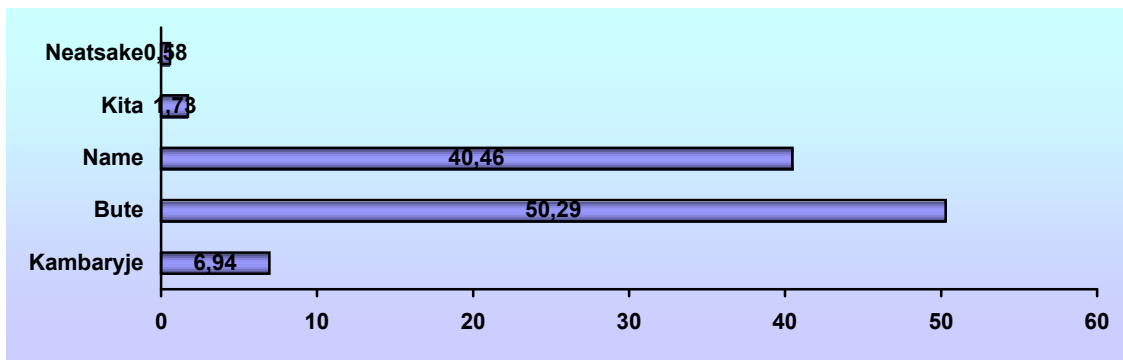
3.5. Gyvenimo sąlygos

Jaunimo gyvenimo sąlygoms apibūdinti buvo pasirinktos kelios rodiklių grupės. **Būsto sąlygos apibūdinamos trim rodikliais**, pirmas, su kuo vienuose namuose gyvena, pvz., vieni, su tėvais, su savo šeima, ar su savo šeima ir tėvais, antras, kokiomis sąlygomis gyvena, t.y., kambaryje, bute ar name, trečias, kam priklauso būstas, kuriame gyvena, pvz., jiems, tėvams, nuomojamas ir pan. **Materialinė padėtis apibūdinama trim rodikliais**, pirmas, pajamų šaltiniai, antras, kiek vidutiniškai pajamų tenka vienam šeimos nariui atskaičius mokesčius, trečias, paskolos turėjimas ar neturėjimas.

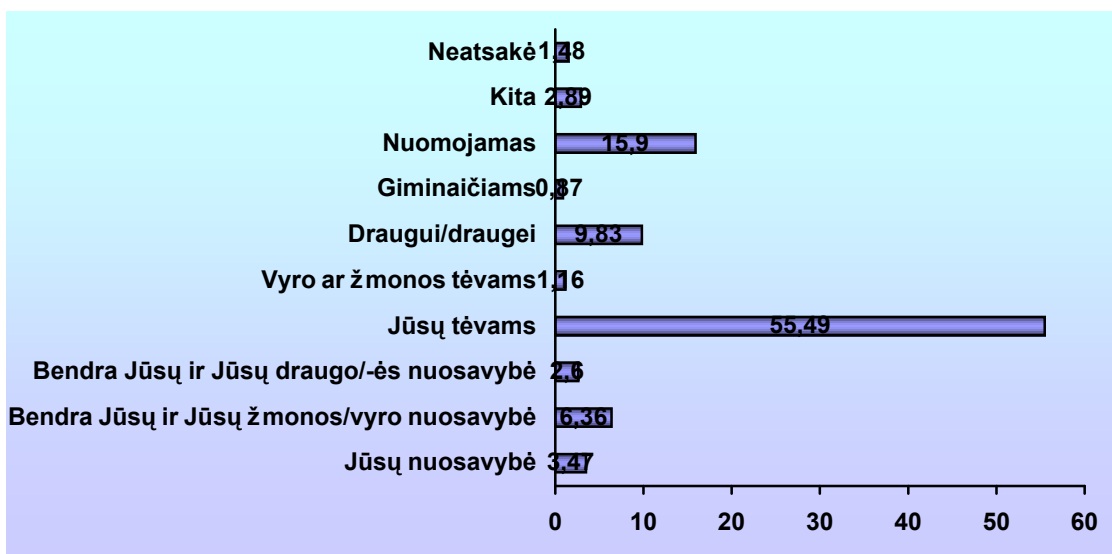
3.5.1. pav. Gyvena kartu su (proc., N=346)

Dauguma (55,49 proc.) tiriamųjų gyveno su tėvais/globėjais, 15,9 proc. su nuomos/bendrabučio draugais, 9,83 su drauge/draugu. Mažiau jaunimo gyvena vieni (3,47 proc.), su giminėmis (1,16 proc.), su draugu/drauge ir tėvais/globėjais (0,87 proc.).

3.5.2. pav. Būstas kuriame gyvena (proc., N=346)

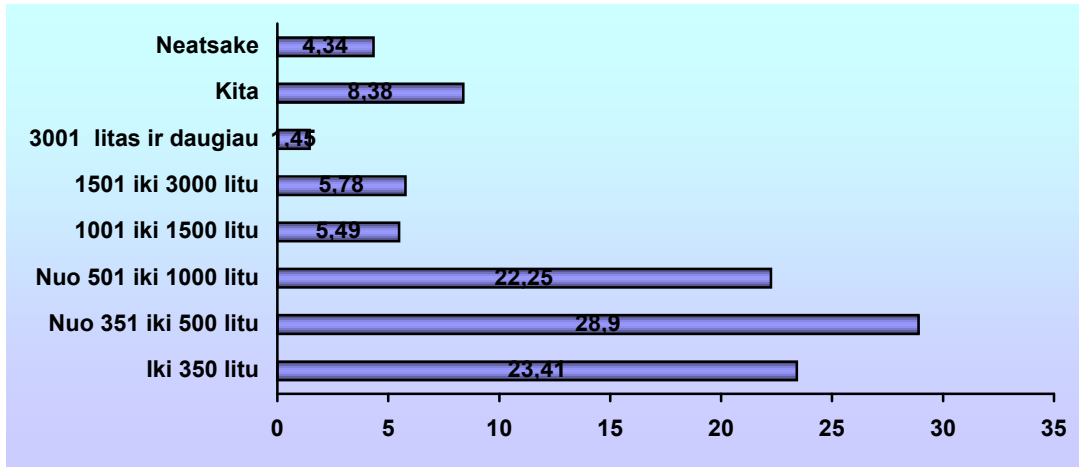
Dauguma (50,29 proc.) gyveno bute, 40,46 proc. name ir tik 6,94 proc. kambaryje. Gyvenamas būstas priklauso (yra susijęs) nuo to, su kuo tiriamieji gyvena ($r = 0.107$, $p = 0.000$).

3.5.3. pav. Būsto nuosavybė (proc., N=346)

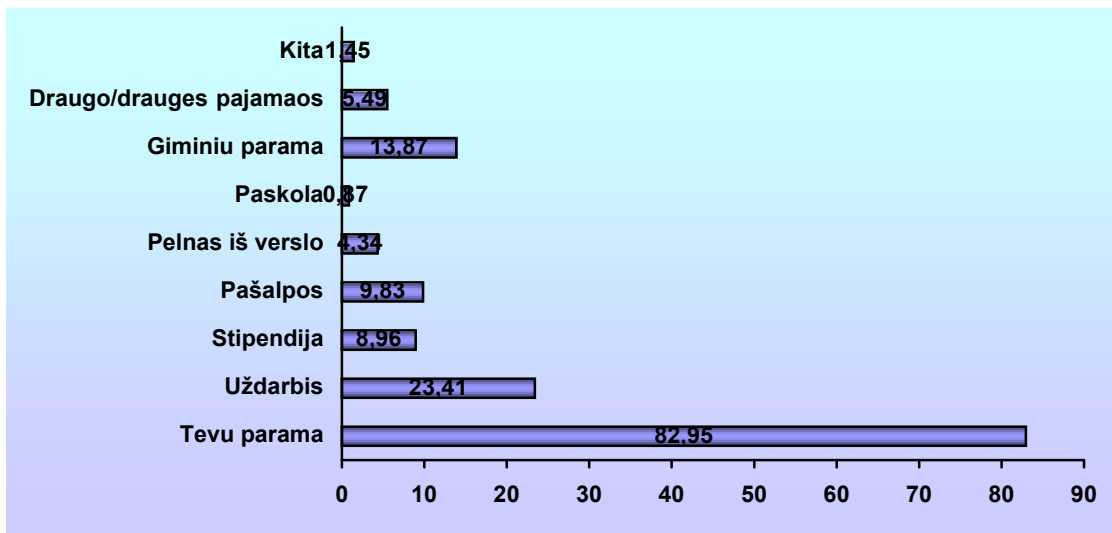
Pusės tiriamųjų (55,49 proc.) gyvenamas būstas priklausė tėvams, 15,9 proc. būstą nuomavo ir tik 3,47 proc. gyveno nuosavame būste.

Tiriamųjų buvo prašoma nurodyti pajamų tenkančių vienam šeimos nariui grupei, kurios apskaičiuojamos sudėjus visas jo ir jo šeimos narių pajamas po mokesčių ir padalinus jas iš šeimos narių skaičiaus.

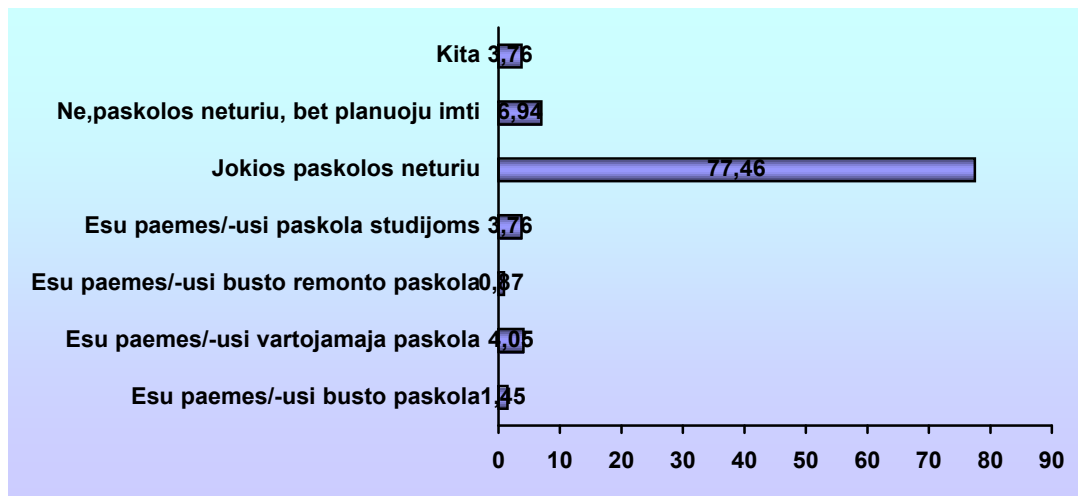
3.5.4. pav. Pajamos tenkančios vienam šeimos nariui (proc., N=346)

23,41 proc. tiriamųjų pažymėjo, kad pajamos vienam šeimos nariui nesiekia minimalaus pragyvenimo lygio (350 Lt), vadinasi, gyvena ant skurdo ribos, 28,9 proc. jaunimo pajamos buvo tarp 351 ir 500 Lt.

3.5.5. pav. Pajamų šaltiniai (proc., N=346)

Didžioji dauguma (82,95 proc.) tiriamųjų buvo finansiškai remiami tėvų. 23,41 proc. turėjo darbinių pajamų. 8,96 proc. ir 9,83 proc. gavo stipendijas ar pašalpas iš valdžios ir tik 4,34 proc. turėjo pajamų iš verslo. 13,87 proc. tiriamųjų remia giminės. Taip pat mažuma jaunų žmonių turi paėmę paskolas (0,87).

3.5.6. pav. Turimos paskolos (proc., N=346)

Didžioji dalis (77,46 proc.) tiriamųjų neturėjo paėmę paskolos, mažuma jaunimo turėjo paskolų ir tikrai 1,45 proc. buvo paėmę paskolą būstui įgyti, jo remontui (0,87 proc.), 3,76 proc. studijoms, dar 6,94 proc. planavo paimti paskolą artimiausioje ateityje.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliams svarbiausi veiksniai, lemiantys **gero gyvenimo sąlygų užtikrinimą** apima:

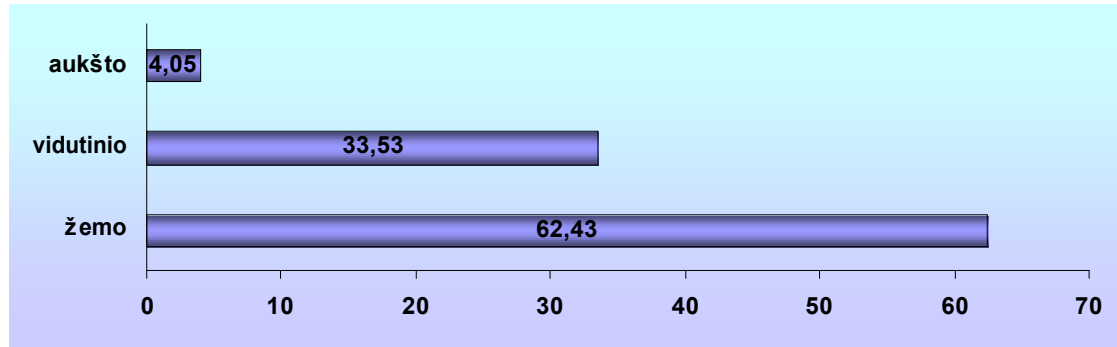
- darbas;
- savirealizacija;
- finansinė padėtis;
- sveikata;
- šeima;
- išsilavinimas;
- žmogiškos vertybės;
- gera emocinė savijauta;
- šilti šeimyniniai santykiai.

3.6. Dalyvavimas

Dalyvavimas tyrime suprantamas labai plačiai, tai politinis-pilietinis aktyvumas, kuris nusakomas ne tik dalyvavimu rinkimuose, bet domėjimusi politika, partijų ir politikų politine veikla, dalyvavimu pilietinėse, labdaros akcijose, dalyvavimas savanoriškoje ir nevyriausybinų organizacijų veikloje. Tyrime yra rodikliai skirti pačių tiriamųjų politiniam-pilietiniam, pilietiniam-labdariniam ir visuomeniniam (savivaldoje) aktyvumui matuoti, taip pat rodikliai skirti išsiaiškinti jaunuolių aplinkos politinį, pilietinį, visuomeninį aktyvumą. Toliau keletas rodiklių atspindinčių jaunuolių nuostatas į politiką, politikus ir pilietiškumo visuomenėje lygį. Dalyvavimo visuomeninėje veikloje motyvus.

3.6.1. Politinis-pilietinis dalyvavimas ir politinės nuostatos

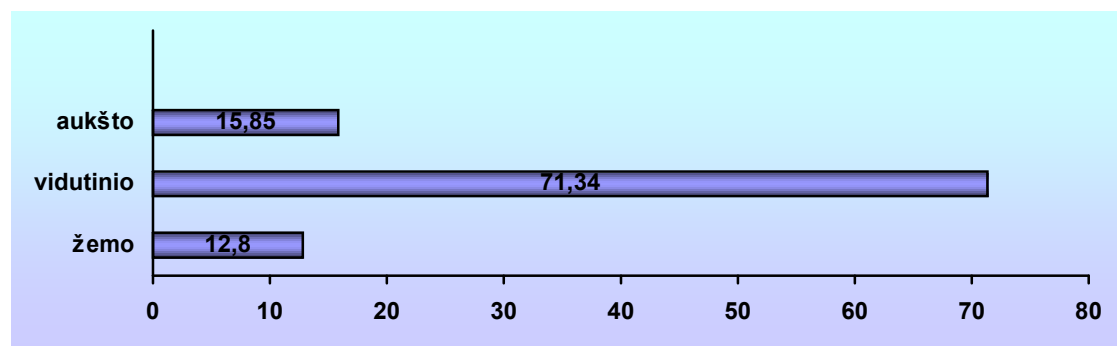
Politinio-pilietinio aktyvumo rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie dalyvavimą rinkimuose, domėjimąsi politinių partijų programomis, politikų veikla, dalyvavimą politinių partijų veikloje ir pan. Politinio-pilietinio aktyvumo rodiklio reikšmės kinta nuo 0 iki 8. Kur 0 reiškia visišką pasyvumą, o 8 reiškia visišką aktyvumą

3.6.1.1. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal politinio-pilietinio aktyvumo rodiklį (proc., N=346)

Didžioji dalis jaunimo išreiškė žemą politinį pilietinį aktyvumą (62,43 proc.). Ši dalis tiriamųjų nedalyvavo arba dalyvavo vos vienoje ar dvejuose politinį-pilietinį aktyvumą realizuojančiose/patvirtinančiose veiklose.

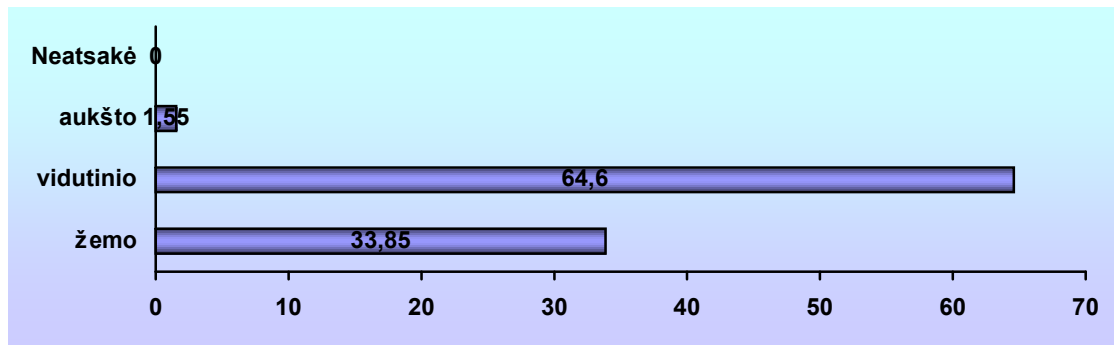
Aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 5 indikatoriais apie politinio-pilietinio aktyvumo apraiškas jaunuolį supančių žmonių (tėvų, mokytojų, draugų) elgesyje, pokalbių temose. Aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklio reikšmės kinta nuo 5 iki 20. Kur 20 reiškia žemą, o 5 reiškia aukštą aplinkos politinį-pilietinį aktyvumą, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo mažesnis aplinkos politinis-pilietinis aktyvumas, mažesnis domėjimasis politika ir politiniais įvykiais.

3.6.1.2. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklį (proc., N=346)

12,8 proc. tiriamųjų aplinkoje yra beveik nekalbama politikos temomis, jie nejaučia tėvų, mokytojų/dėstytojų skatinami domėtis šalies politiniais įvykiais ir aktualijomis. Dauguma aplinkos politinis-pilietinis aktyvumas yra vidutinio lygio (71,34 proc.)

Požiūrio į politiką negatyvumo rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais tiriančiais nuostatas į politiką, politikus, partijas ir jų veiksmus, atspindi požiūrio į politiką negatyvumą. Požiūrio į politiką negatyvumo rodiklio reikšmės kinta nuo 24 iki 6. Kur 24 reiškia žemą o 6 reiškia aukštą požiūrio į politiką negatyvumo lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo aukštesnis požiūrio į politiką negatyvumo lygis ir atvirkščiai.

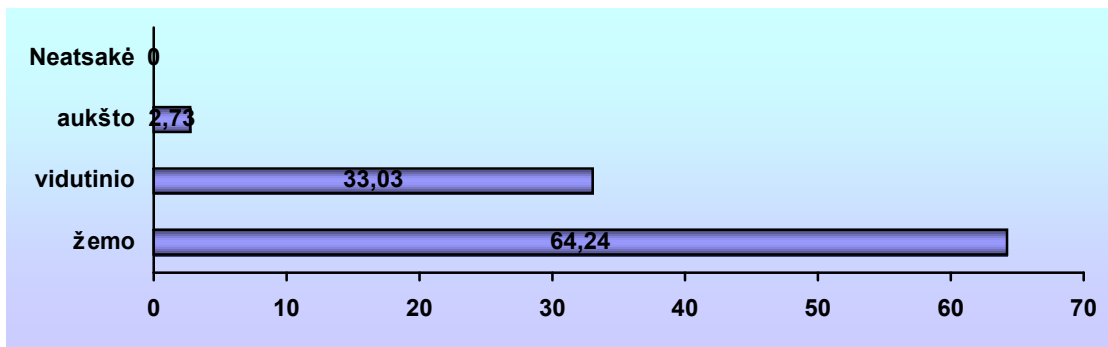

3.6.1.3. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal požiūrio į politiką negatyvumo rodiklį (proc.)

Tyrimas neatskleidė labai negatyvaus požiūrio į politikus ir politiką. Sąsajų tarp požiūrio į politiką negatyvumo ir politinio-pilietinio aktyvumo rodiklių nebuvo nustatyta.

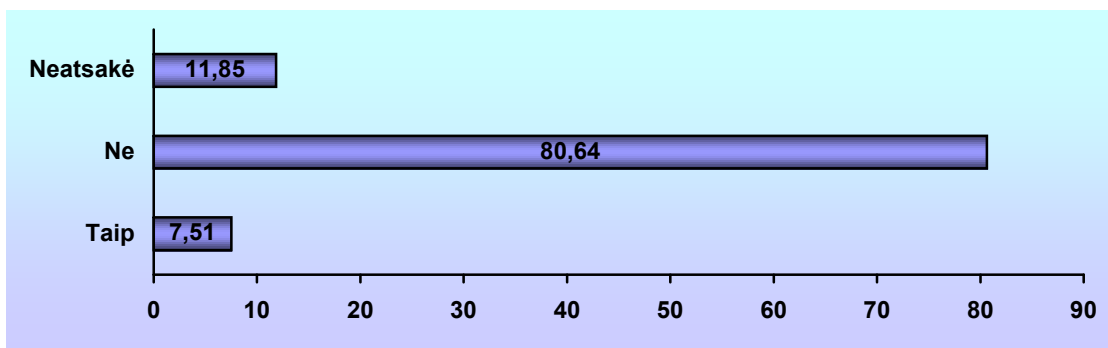
3.6.2. Pilietinis-visuomeninis dalyvavimas

Pilietiškumo-labdaringumo rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais atspindinčiais pilietinio aktyvumo ir labdaringumo apraiškas, pvz., dalyvavimą ir aukojimą labdaros paramos renginiuose, dalyvavimą kaimynystės gyventojų susirinkimuose ir pan. Pilietiškumo-labdaringumo rodiklio reikšmės kinta nuo 24 iki 6. Kur 24 reiškia žemą o 6 reiškia aukštą pilietiškumo-labdaringumo lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo aukštesnis pilietiškumo-labdaringumo lygis.

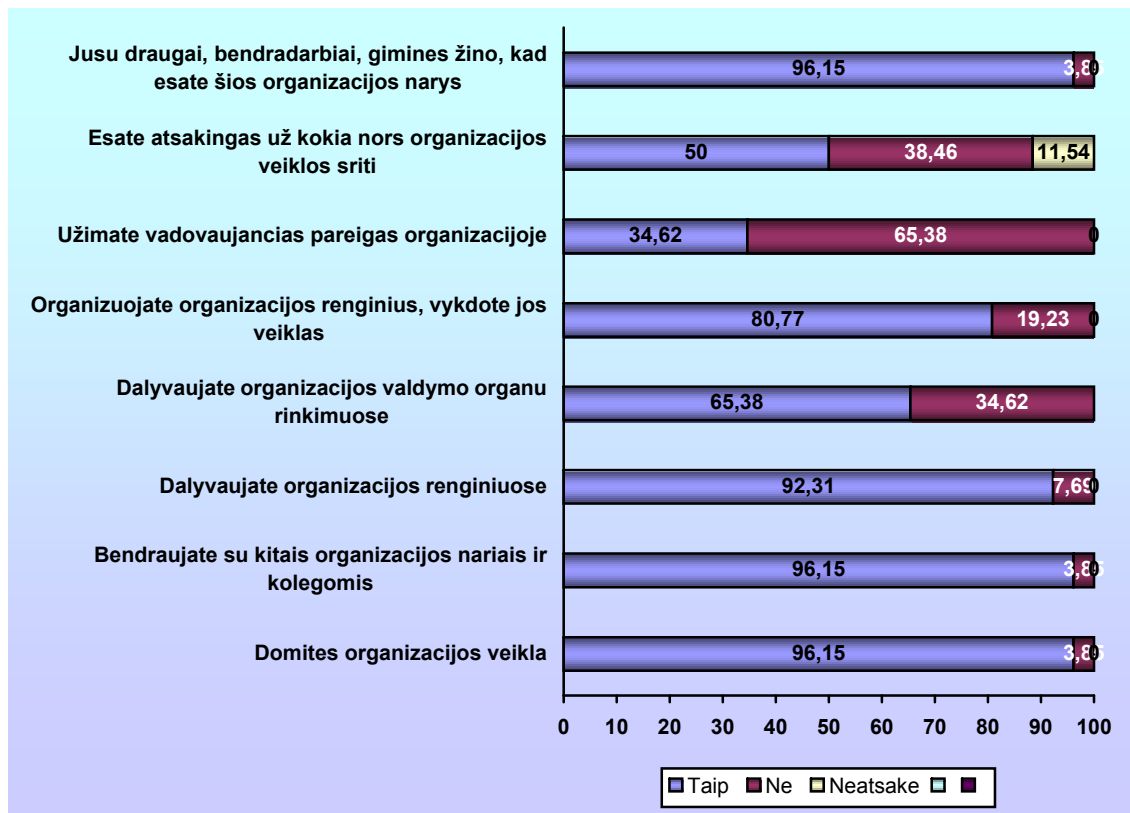
3.6.2.1. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal pilietiškumo-labdaringumo rodiklį (proc., N=346)

Net 64,24 proc. tiriamųjų rodė žemą pilietiškumą-labdaringumą, nedalyvavo pilietinėse, labdaringose akcijose, neaukėjo pinigų, nedalyvavo miesto renginiuose, kaimynystės gyventojų susirinkimuose, nepasirašė peticijų, tai rodo žemą jaunimo pilietinį aktyvumą.

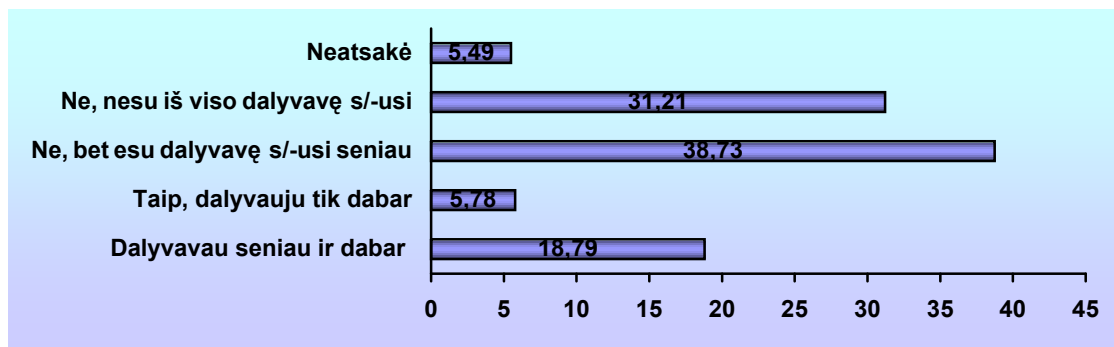
3.6.2.2. pav. Narystė nevyriausybiniuose jaunimo organizacijose (proc., N=346)

Tik tai 7,51 proc. tiriamųjų nurodė priklausantys nevyriausybiniams jaunimo organizacijoms.

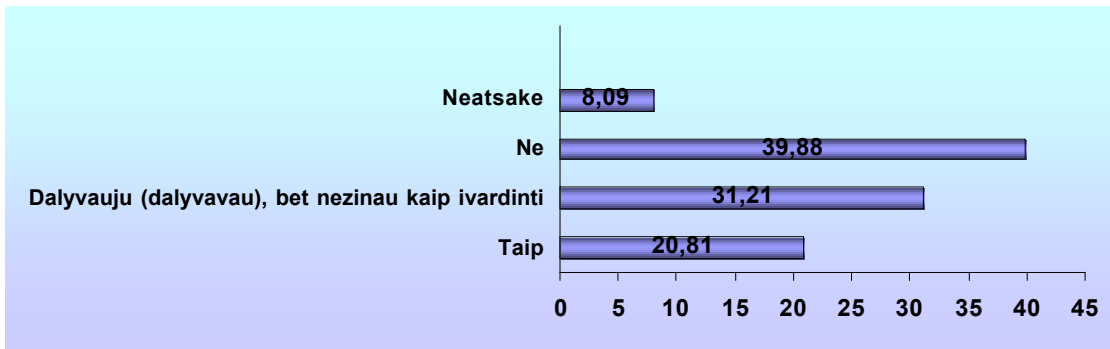
3.6.3.3. pav. Dalyvavimo nevyriausybinų organizacijų veikloje aspektai (proc., N=26)

Dauguma tyrime dalyvavusių jaunuolių priklausančių jaunimo nevyriausybinėms organizacijoms yra labai aktyvūs jų nariai. Kiek mažiau jaunimas rinkimuose užima vadovujančias pareigas organizacijoje (65,38 proc.). 96,15 proc. domisi organizacijos veikla, bendrauja su kitais organizacijos nariais ir kolegomis, dalyvauja organizacijos rinkimuose.

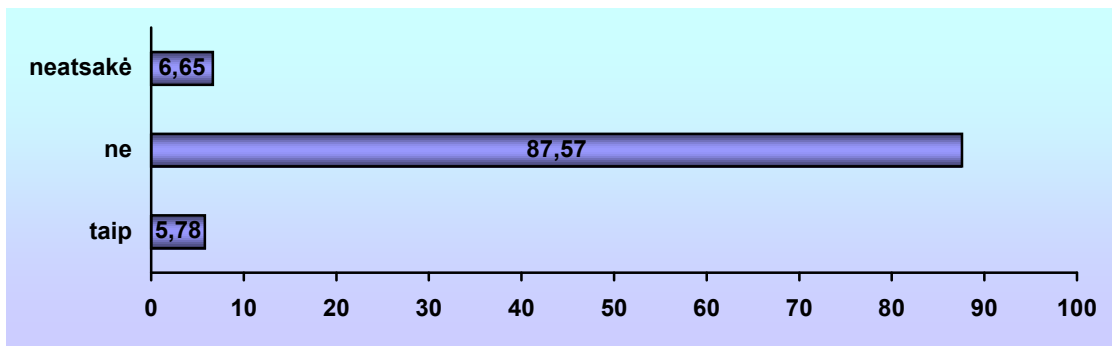
3.6.3.4. pav. Dalyvavimas savanoriškoje veikloje (proc., N=346)

31,21 proc. jaunų žmonių nėra dalyvavę iš viso savanoriškoje veikloje. Tik 18,79 proc. tiriamųjų tyrimo metu arba anksčiau yra dalyvavę savanoriškoje veikloje.

3.6.3.5. pav. Savanoriška veikla

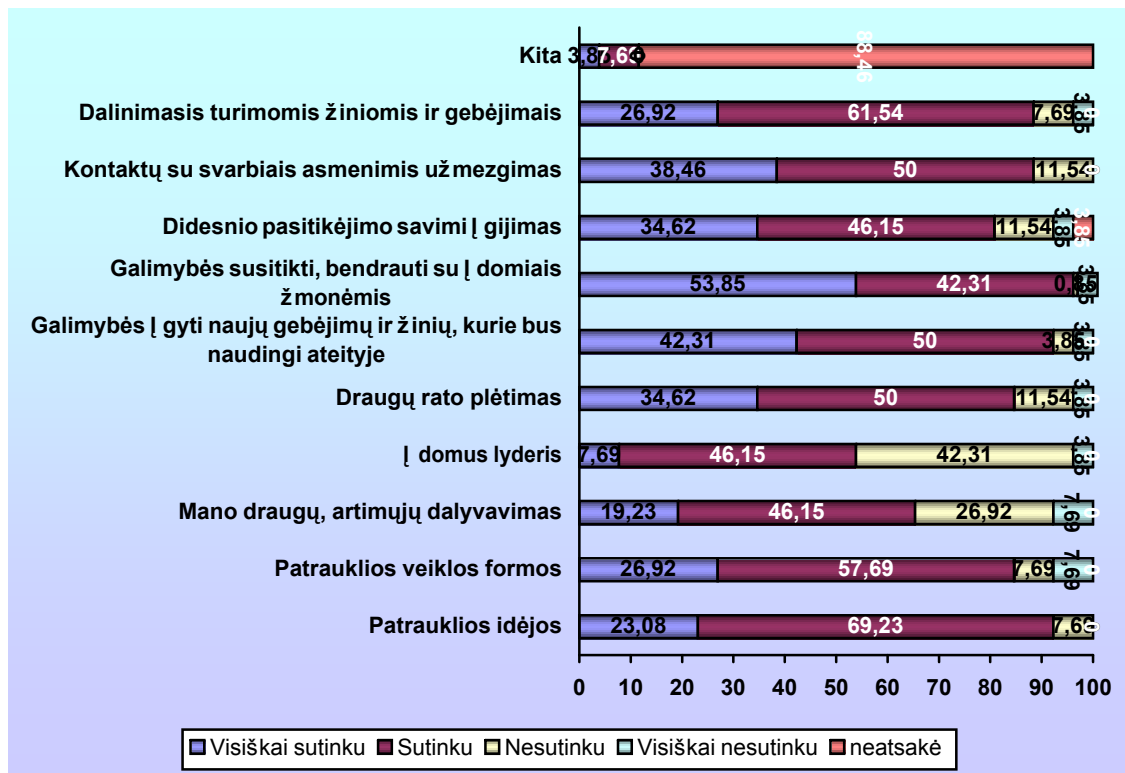
Jog dalyvauja savanoriškoje veikloje patvirtino 20,81 proc. Didžioji dalis savanorių dalyvauja socialinėje veikloje, padėdami vaikams, seneliams ir kitoms grupės organizacijoje, dar kiti įsijungia į renginių organizavimą, ekologinę veiklą ir pan. 31,21 proc. jaunimo negalėjo įvardinti kokioje jie veikloje dalyvauja.

3.6.3.6. pav. Priklausymas neformaliai grupei ar stiliui (proc.)

Tiktai 5,78 proc. tiriamųjų pripažino priklausantys vienai kuriai neformaliai grupei ar stiliui (pvz., reperiams, baikeriams, gotams, emo ir pan.).

Tiriamųjų dalyvaujančių nevyriausybinėse organizacijose, savanoriškoje veikloje ir priklausančių neformalioms grupėms buvo prašoma nurodyti dalyvavimo motyvus.

3.6.3.7. pav. Pilietinėje veikloje dalyvauti skatinantys motyvai (proc., N=26)

Su dauguma įvardytų motyvų įvairiose visuomeninėse veiklose dalyvaujantys tiriamieji buvo linkę sutikti, galbūt mažiau tiriamųjų sekė ar žiūrėjo į organizacijų lyderius.

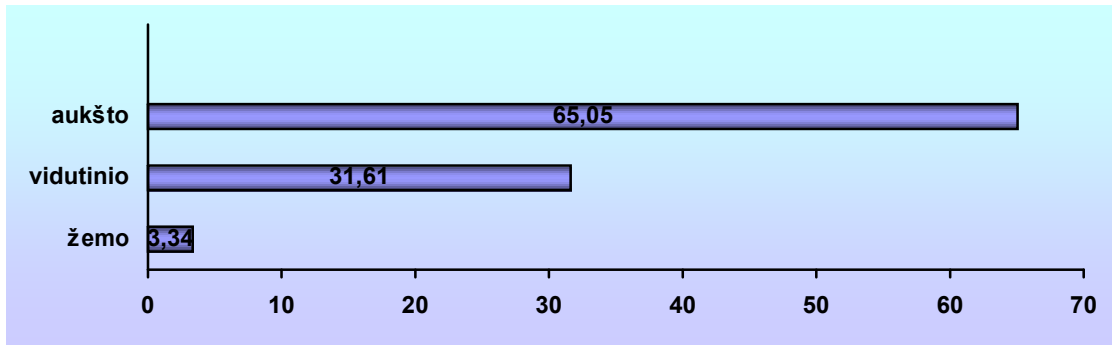
Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliai **savo miestui/rajonui kaip pilietis norėtų atlikti:**

- darbo vietų sukūrimas („Daugiau darbo vietų Šiauliuose, bet tai neįmanoma“);
- užimtumo didinimas („Ieškoti priemonių kaip didinti jaunimo užimtumą“);
- pagalbos teikimas („Be to ką darau dabar, norėčiau atlikti dar keletą pagalbos akcijų seneliams, neįgaliesiems ir gamtos apsaugai. To sieksiu įgyvendinti“);
- valdžios pakeitimas („Pirmiausia tai pakeisti valdžią Graudu, kai valdininkai nemato paprastų žmonių, nesupranta jų, nekovoja už juos“);
- švietimas („Skaityti paskaitas apie sveikatos stiprinimą natūraliomis priemonėmis nenaudojant vaistų“).

14-18 metų jaunuoliai savo miestui/rajonui kaip pilietis norėtų atlikti:

- norėtų, kad jaunimas būtų tvarkingesni ir saugotų aplinką, kurioje gyvena;
- skatintų daugiau aktyvaus laisvalaikio veiklos, organizuotų varžybas ir pan.;
- paplatintų kiemų aikštes;
- įrengtų daugiau parkų, sporto bazių, pastatytų kuo daugiau futbolo stadionų;
- sumažintų užterštumą.

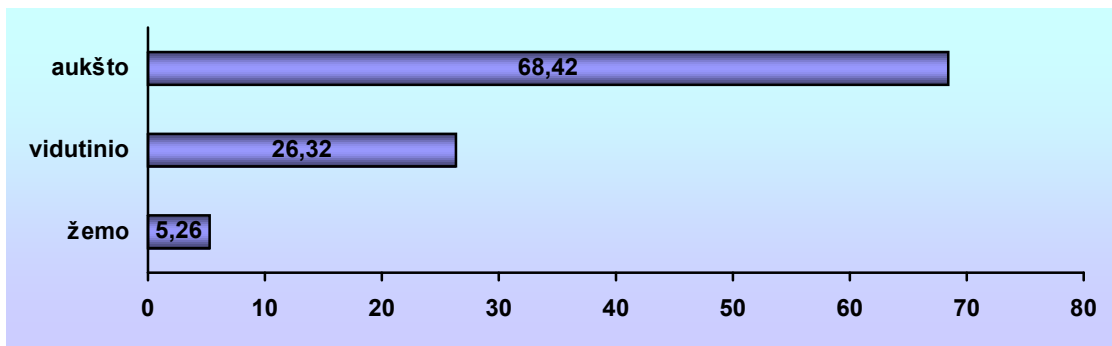
Aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais atspindinčiais jaunuolių tėvų, draugų pilietinio aktyvumo ir labdaringumo apraiškas, pvz., dalyvavimą ir aukojimą labdaros paramos renginiuose, dalyvavimą NVO veikloje, pagalbą kaimynams ir pan. Aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklio reikšmės kinta nuo 28 iki 7. Kur 28 reiškia žemą, o 7 – aukštą aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo aukštesnis aplinkos pilietiškumo-labdaringumo lygis.

3.6.3.8. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aplinkos pilietiškumo-labdaringumo rodiklį (proc.)

Tiriamųjų aplinka pasižymi aukštu pilietiniu aktyvumu ir dalyvavimu labdaringoje veikloje, 3,34 proc. tiriamųjų aplinka buvo įvardinta žemai pagal šį rodiklį ir 31,61 proc. vidutiniškai.

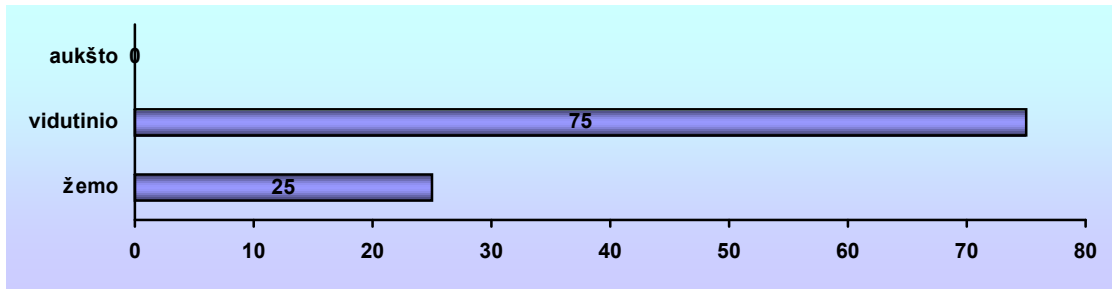
Aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais atspindinčiais mokinių aktyvumo mokyklos savivaldoje apraiškas, pvz., dalyvavimas savivaldos rinkimuose, renginiuose, pareigų turėjimas ir pan. Aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklio reikšmės kinta nuo 28 iki 7. Kur 28 reiškia žemą, o 7 – aukštą aktyvumo mokinių savivaldoje lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo aukštesnis aktyvumo mokinių savivaldoje lygis.

3.6.3.9. pav. Moksleivių pasiskirstymas pagal aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklį (proc., N=164)

Tyrimo rezultatai rodo, kad mokiniai yra stipriai aktyvūs mokinių savivaldos veikloje, tik 5,26 proc. tirtų moksleivių patenka į žemo aktyvumo grupę.

Aktyvumo studentų savivaldoje rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais atspindinčiais studentų aktyvumo mokyklos savivaldoje apraiškas, pvz., dalyvavimas savivaldos rinkimuose, renginiuose, pareigų turėjimas ir pan. Aktyvumo studentų savivaldoje rodiklio reikšmės kinta nuo 32 iki 8. Kur 32 reiškia žemą, o 8 – aukštą aktyvumo studentų savivaldoje lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo aukštesnis aktyvumo studentų savivaldoje lygis.

3.6.3.10. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aktyvumo studentų savivaldoje rodiklį (proc., N=136)

Tyrimo dalyvavę studentai rodė vidutinį aktyvumą studentų savivaldoje, galima daryti prielaidą, kad studentiškame amžiuje aktyvumas savivaldoje mažėja lyginant su mokykliniu.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-18 metų **jaunuolių aktyvumą** lemia:

- *puikus laiko praleidimas* („Aš esu aktyvus pilietis, dalyvauju įvairiose olimpiadose, renginiuose mokykloje ir pan. Aš tai darau, nes man tai įdomu, tai geras būdas puikiai praleisti laiką, įgyti naujų draugų“, „Lemia, kad dalyvauju, kad yra įdomu sudalyvauti“);
- *naujos pažintys* („...Aš tai darau, nes man tai įdomu, tai geras būdas puikiai praleisti laiką, įgyti naujų draugų“).

Neaktyvumą lemia *informacijos trūkumas* („Neaktyvus, nes per mažai informacijos skelbiama viešai“, „Jei sužinau, kad vyksta kokios akcijos, renginiai, tai stengiuosi dalyvauti, nes patinka“).

19-29 metų jaunuolių *neaktyvumą* lemia: *naudos nematymas* („Nes aktyvumas mažai ką pakeičia, jei nesi įtakingas“, „Nes šios veiklos man atrodo neveiksmingos ir manęs nedomina“, „Į politiką nesineriu, piketuot nematau prasmės, o dalyvauti su jaunimu norėtu, bet nėra kur“), *darbo problemos* („Darbas neleidžia“, „Nesu aktyvi, nes tai neturi jokios naudos. Šiandien mato, rytoj pamiršo“), *nepasitikėjimas valdžia* („Aš jau nebetikiu valdžios organais, todėl jaunimas gan pasyvus“, „Per savo aktyvumą ir tikslo siekius patyriau, kad savivaldybėse yra daug biurokratų, kuriuos visuomeniška veikla tiesiog erzina, todėl dėl menkiausių ataskaitų ar paaiškinimų siuntinėja kitur, vietoj padėję“).

Aktyvumąskatina veiklos norėjimas („Tiesiog norėjosi veiklos, o ne sėdėti namuose“, „Į politiką nesineriu, piketuot nematau prasmės, o dalyvauti su jaunimu norėtuši, bet nėra kur“), *aktyvi pilietinė pozicija* („Gyvenant socialinėje visuomenėje yra tavo pareigos, kurias privalai atlikti“, „Manau, kad esu pakankamai pilietiškai aktyvus, nes pagal savo išgales stengiuosi spręsti visuomenės problemas. Tai yra normali normalaus žmogaus pozicija“), *dvasios tobulėjimas* („Esu aktyvi, dalyvauju visose veiklose, siekiu savo tobulumo ir žinių pritaikymo įvairiose veiklose. Tai mane žavi ir teikia dvasinio malonumo“), *žinių pritaikymas* („Esu aktyvi, dalyvauju visose veiklose, siekiu savo tobulumo ir žinių pritaikymo įvairiose veiklose. Tai mane žavi ir teikia dvasinio malonumo“), *noras tobulėti* („Noras tobulėti kaip asmenybei, susikurti ryšius, kurie padės ateityje“).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų *jaunuolių aktyvumą lemia šios priemonės:*

- *patrauklios formos, būdai* („Reikėtų siūlyti įdomesnės veiklos jaunimui, o ne suaugusiems“),
- *skatinimas* („Skatinti jaunimo organizacijų kūrimąsi ir stengtis sudominti šiomis organizacijomis jaunimą“, „Juos sudominti, atsižvelgti į jų norus ir ne tik pasakyti, kad jūsų norai bus išpildyti, bet juos ir pildyti“, „Sugebėti sudominti jaunimą tokiomis priemonėmis, kurios jiems aktualios“, „Skatinti, dominti, nuolat kalbėti apie dalyvavimą jiems patinkančioje veikloje. Įvertinti jaunimo gabumus ir siekti įlieti juos į kokią nors veiklą“);
- *švietimas* („Labiau juos skatinti, šviesti, kad tai naudinga ne tik visuomenei, bet ir jam pačiam. Turėtų būti kursai ar paskaitos, kad jaunimas taptų aktyvesnis“, „Vykdyti motyvuojamąją ir šviečiamąją veiklą“);
- *ugdymas nuo mažens* („Reikia padaryti, kad būtų įdomu: sudominti, sužadinti smalsumą, ugdyti nuo mažų dienų savo vertybes: istorškumo pagarba, pilietiškumas, aktyvumas visur“);
- *aktyvinimas* („Skatinti, dominti, nuolat kalbėti apie dalyvavimą jiems patinkančioje veikloje. Įvertinti jaunimo gabumus ir siekti įlieti juos į kokią nors veiklą“, „Stengtis juos įtraukti darant įvairias akcijas įdomesnes ir patrauklesnes“, „Pirmiausia jaunimui trūksta motyvacijos ir psichologinio parengimo, kad sudominti gyvenimo kokybės gerinimu jų pačių ateičiai. Tai reikėtų daryti mokyklose ir užklasinėje veikloje“);
- *mokslo ir darbo dermė* („Pagerinti mokslo ir darbo galimybes“);
- *motyvacijos didinimas* („Pirmiausia jaunimui trūksta motyvacijos ir psichologinio parengimo, kad sudominti gyvenimo kokybės gerinimu jų pačių ateičiai. Tai reikėtų daryti mokyklose ir užklasinėje veikloje“, „Vykdyti motyvuojamąją ir šviečiamąją veiklą“, „Reikia motyvacijos tai daryti, reikia lyderių, deja jų dar nėra. Nes jaunimas yra nusivylęs, apatiškas, niekuo nebetiki, nėra supratimo ir pagarbos jaunam žmogui, pvz., paimekime švietimo reformą“, „Motyvuoti įvairiomis priemonėmis“, „Daugiau bendrauti, išgirsti juos, ką nori pasakyti; motyvuoti jaunimą“);
- *koordinatorių veikla* („Trūksta savivaldybių atitinkamų atsakingų darbuotojų pasiryžimo, kad būtų skatinama pilietinė, kūrybinė veikla ir įsitraukiama į klausimų svarstymą“).

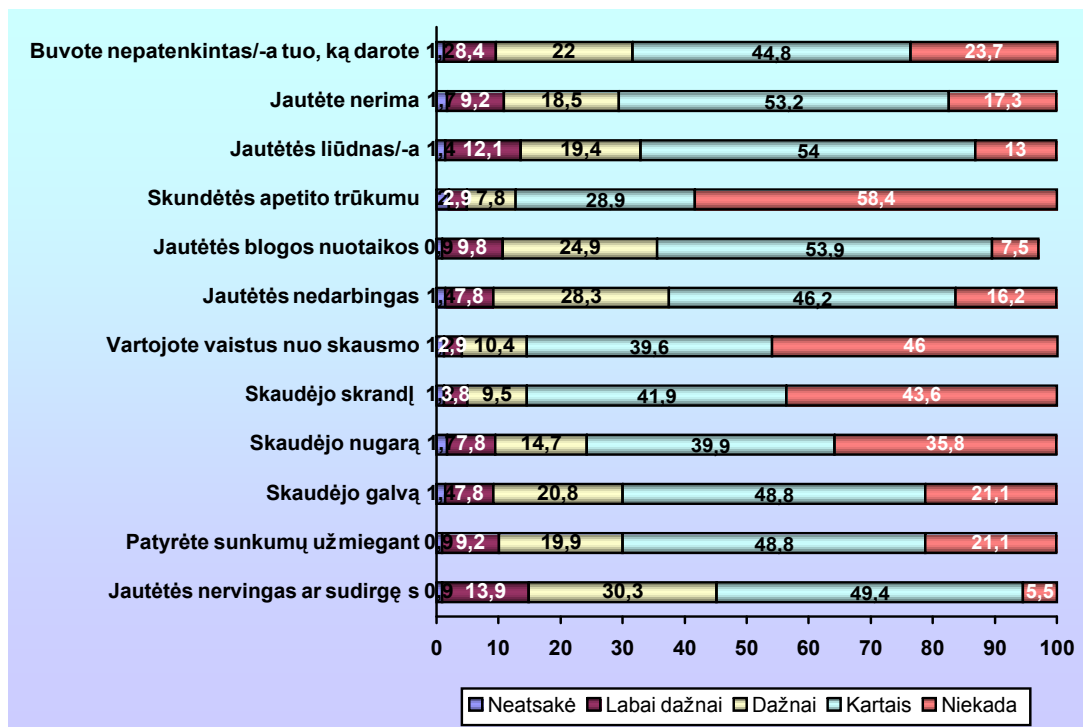
Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-18 metų aktyvumą lemtų šios priemonės:

- *informavimas* („Suteikti daugiau informacijos apie akcijas“, „Skirti daugiau dėmesio reklamai“, „Vykdėti daugiau projektų jaunimo švietimo“);
- *paskatinimas* („Manau reiktų jus paskatinti, sudominti, parodyti to naudą“, „Paraginti tam tikru prizų, ar paskatinti geresniu pažymiu“, „Skatinti įvairiais laimėjimais, kad jiems būtų naudos“);
- *renginių įvairovė* („Rengti jiems įdomius renginius“);
- *lygios partnerystės principo laikymasis* („Moksleiviai turi jaustis lygiaverčiais“).

Jaunuoliai neįvardino piemonių, kurios būtų skirtos darbo bei valdžios pasitikėjimu problemoms šalinti.

3.7. Fizinė ir psichinė sveikata

Šios srities rodiklius galima išskirti į dvi grupes. Pirmojoje grupėje fizinės savijautos, subjektyvaus sveikatos būklės vertinimo, miego trukmės, sveikos gyvensenos rodikliai. Antrojoje grupėje psichinės sveikatos rodikliai: psichologinės savijautos, savęs vertinimo ir problemų įveikos. Trečiojoje grupėje lytinės elgsenos rodikliai: lytiniai santykiai, kontracepcijos naudojimas, lytinių partnerių skaičius ir pirmų santykių amžius, nuostatos į abortus, ikivedybinius lytinius santykius ir santuoką.

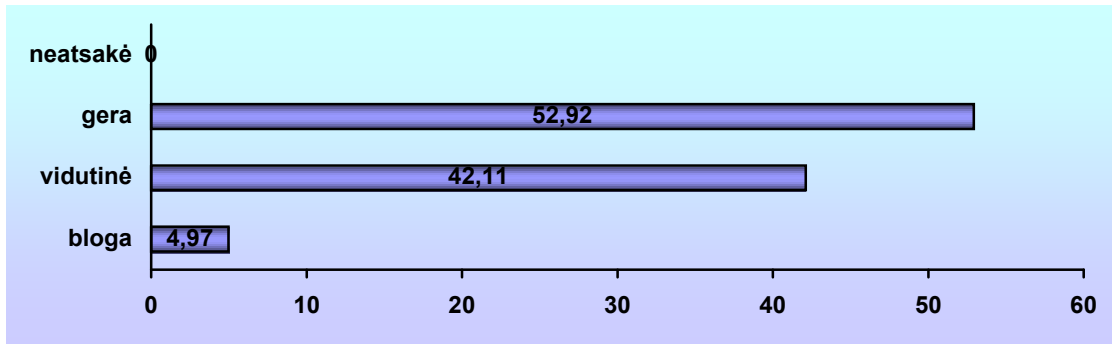

3.7.1. pav. Psichologinės savijautos ir fizinė savijautos vertinimas (proc.)

Daugiausia jauni žmonės nurodė psichologinio pobūdžio negalavimus. Net 44,2 proc. jaunimo per pastarąjį mėnesį dažnai jautėsi nervingi ir sudirgę, 36,1 proc. jautėsi nedarbingi, 33,7 proc. jautėsi blogos nuotaikos, 31,5 proc. jautėsi liūdni. Taip pat 28,6

proc. jaunuolių skundėsi ir fiziologinio pobūdžio negalavimais (jie nurodė, jog per pastarąjį mėnesį jiems dažnai skaudėjo galvą). Taigi nemažai jaunimo patiria įvairių psichologinio ir fiziologinio pobūdžio negalavimų.

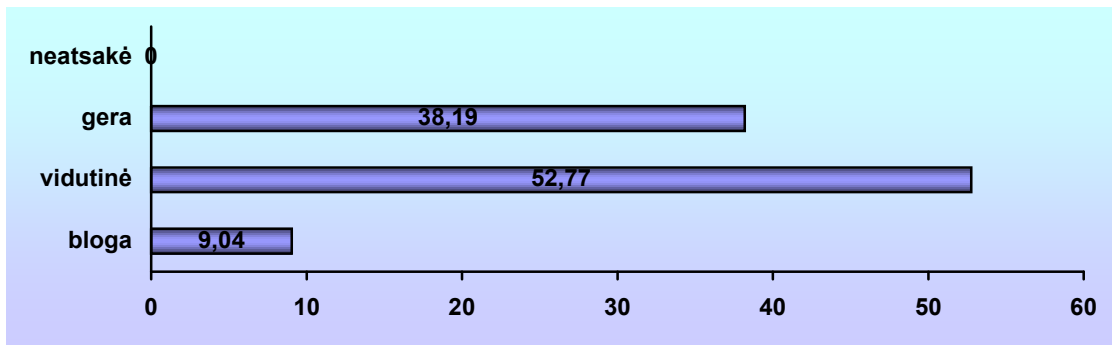
Fizinės savijautos suminių rodiklių sudaro tokie indikatoriai kaip galvos, nugaros, skrandžio skausmai, svaigstanti galva ir apetito trūkumai.

3.7.2. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal fizinės savijautos rodiklį (proc.)

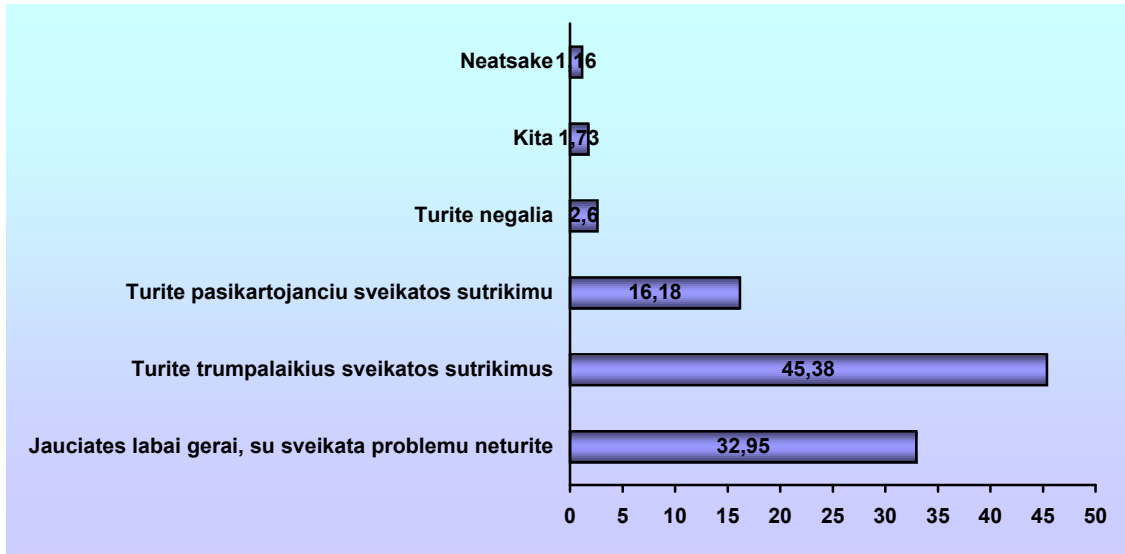
Pagal fizinius simptomus, tik 4,97 proc. tiriamųjų sveikatos būklę galima apibūdinti kaip blogą ir labai blogą dar 42,11 proc. buvo rizikos grupėje, nes jie turėjo tam tikrą kiekį negalavimų.

Psichinės savijautos suminių rodiklių sudaro tokie indikatoriai kaip nervingumas, darbingumo, energijos trūkumas, vienišumas, liūdesys, nerimas, nepasitenkinimas ir pan.

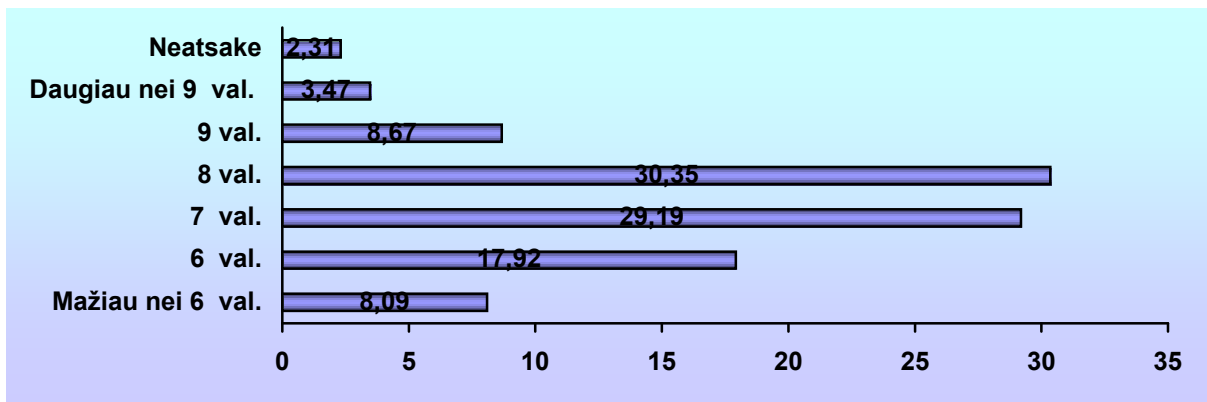
3.7.3. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal psichinės savijautos rodiklį (proc.)

Pagal psichinės savijautos rodiklį buvo 9,04 proc. tiriamųjų turėjo rimtų psichologinių, emocinių nusiskundimų, dar 52,77 proc. buvo rizikos grupėje, nes turėjo tam tikrą kiekį geros savijautos trikdžių. Nustatytas koreliacinis ryšys tarp fizinės ir psichinės sveikatos rodiklių ($r=0.540$, $p=0.000$).

3.7.4. pav. Subjektyvus sveikatos būklės vertinimas (proc.)

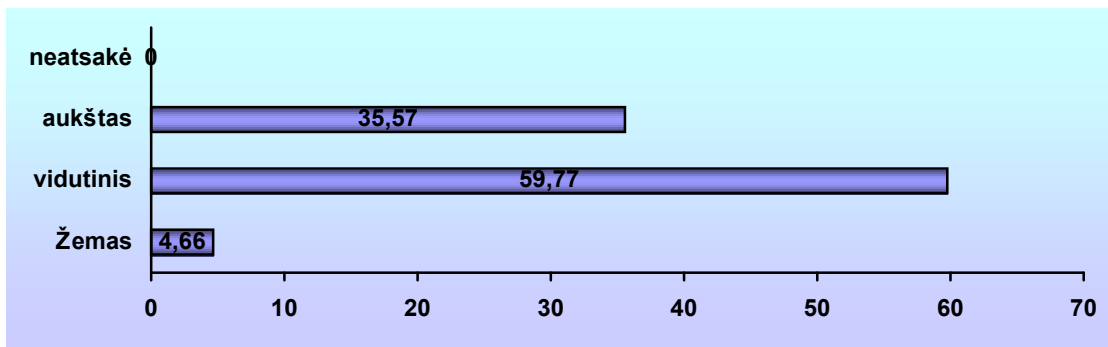
32,95 tiriamųjų jautėsi gerai ir sveikatos problemų neturėjo. Tačiau 45,38 proc. turėjo trumpalaikius ir 16,18 proc. pasikartojančius sveikatos sutrikimus.

3.7.5. pav. Vidutinė miego trukmė per pastarąjį mėnesį (proc.)

Dažniausiai nurodoma vidutinė miego trukmė yra 7 ir 8 valandos, tačiau buvo 17,92 proc., kurie vidutiniškai miegojo 6 ir mažiau valandų per parą.

Savęs vertinimas, taip pat suminis rodiklis. Tinkamiausias yra realus savęs vertinimas, kai vertinimas atitinka gebėjimus ir pasiekimus, tai sunku nusakyti matuojant vien savęs vertinimą tačiau rizikos grupei galima priskirti tuos, kurie labai žemai ir labai aukštai save vertina. Nes tie kurie turi labai žemą savivertę jaučiasi nepilnaverčiai, neturi pasitikėjimo savimi, o tie, kurie labai aukštai save vertina, priešingai turi per gerą nuomonę apie save ir linkę pervertinti savo jėgas, todėl yra rizikoje būti atstumti bendraamžių.

3.7.6. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal savęs vertinimo rodiklį (proc.)

Vidutinė savęs vertinimo rodiklio reikšmė buvo 28,8, 74,9 tiriamųjų buvo virš vidutinės reikšmės. Bendrai tiriamieji buvo linkę save vertinti tik gerai ir labai gerai, tikrai 4,66 proc. tiriamųjų buvo galima priskirti prie žemos savivertės jaunuolių.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-29 metų jaunuolių prastas **požiūris į save**, nes:

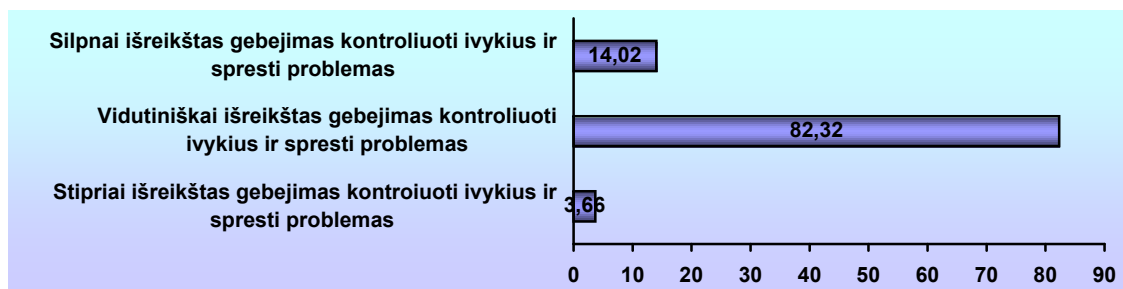
- *nepasitikėjimas savimi* („Menkavertiškumas suformuojamas jau vaikystėje“, „Nepasitikėjimas savimi, nepilnavertiškumas, susivaržymas“, „Tai nulemia įvairios fobijos, nepasitikėjimą savimi sukeliančios. Jaunimas turintis kokių nors fizinių problemų, kurios daro didelę įtaką tokiam požiūriui“, „Visi jaunuoliai kažkodėl nuvertina save. Dažnai depresuoja. Gal todėl, kad yra psichologiškai spaudžiami“);
- *vyrauja netolerancija tarp bendraamžių* („Bendraamžių netolerancija“);
- *susiformavę stereotipai* („Formuojami stereotipai apie gražaus žmogaus fizinę išvaizdą, nuovargis ir pan“, „Nes daugumoje žurnalų esančiose nuotraukose, televizijoje rodomi modeliai, gražūs žmonės“);
- *menkai save pažįsta* („Todėl, kad save pažinti sunkiausia“);
- *neįvertina artimieji* („Jaučiasi neįvertinti tėvų, draugų, bendradarbių“).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-29 metų jaunuoliai nurodo ir priemones, kurios padėtų **pakeisti požiūrį į save**. Šios priemonės apima šias kategorijas:

- *bendravimas* („Bendrauti su tinkamais, normaliais žmonėmis“, „Reikia daugiau bendrauti, rengti vakarones“);
- *mėgstama veikla* („Užsiimti veikla, kurioje galėtų save realizuoti ir susirasti bendraminčių, draugų“);
- *rūpinimasis savimi* („Kelti savo savivertę įvairiose srityse pasiekiant gerų rezultatų“, „Kabintis į gyvenimą ir neprarasti vilties“);
- *aktyvumas* („Aktyviau gyventi, ieškoti darbo toliau“, „Lankyti sporto klubus, renginius, susijusius su jiems aktualiomis temomis“, „Aktyviau dalyvauti renginiuose; psichologo pagalba“, „Sportuoti, tada busi labiau patenkintas savimi, savo figūra“).

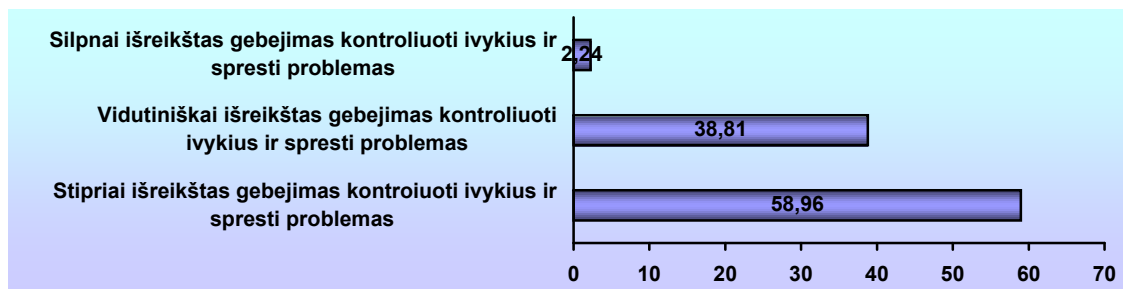
Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie pasitenkinimą mokykla, gebėjimą kontroliuoti įvykius ir įveikti kylančius sunkumus, kurie rodo, kad tiriamasis įveikia jam kylančius iššūkius. Įvykių kontrolės ir gebėjimo spręsti problemas rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 24. Kur 24 reiškia žemą, o 8 stipriai išreikštą gebėjimą kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas mokykloje, studijų įstaigoje arba darbe.

Kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo stipresnis gebėjimas kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas mokykloje.

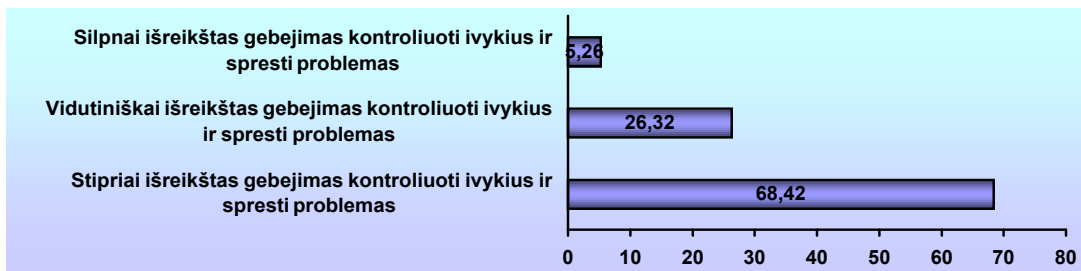
3.7.7. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal gebėjimą kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas mokykloje (proc., N=164)

Tyrimo rezultatai rodo, kad tyrime dalyvavę moksleiviai vidutiniškai geba kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas mokykloje. 3,66 proc. moksleivių yra stipriai išreikštas gebėjimas kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas. 14,02 proc. moksleivių yra silpnai išreikštas gebėjimas kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas.

3.7.8. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal gebėjimą kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas aukštosiose mokyklose (proc., N=134)

Tyrimo rezultatai rodo, kad tyrime dalyvavę studentai stipriai geba kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas aukštosiose mokyklose (universitetuose, kolegijose). Tik 38,81 proc. studentų yra vidutiniškai išreikštas gebėjimas kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas jų aukštosiose mokyklose.

3.7.9. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal gebėjimą kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas dirbančių jaunimo tarpe (proc., N=38)

Tyrimo rezultatai rodo, kad tik 26,32 tyrime dalyvavusių dirbančių jaunuolių vidutiniškai geba kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas darbe. Dauguma tiriamųjų išreiškia gerai geba kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas. 5,26 proc. silpnai geba kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas.

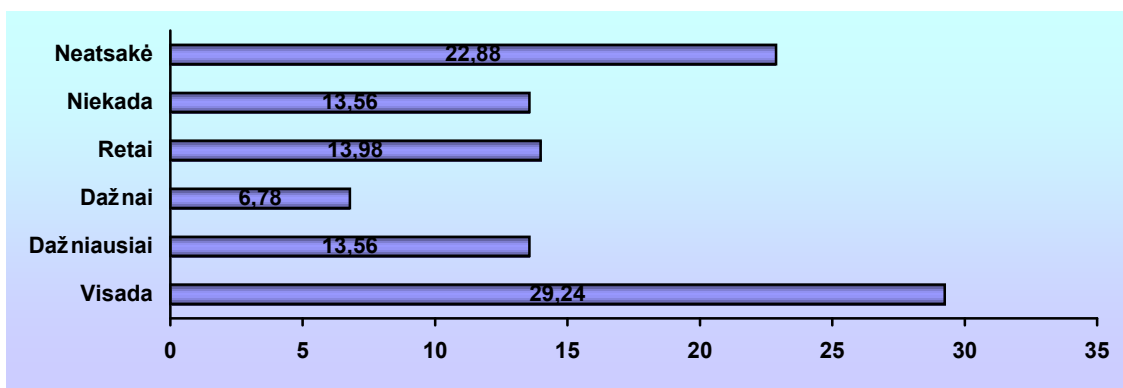
Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19–29 metų jaunuoliai psichologiškai geriau jaustųsi, jei:

- *būtų užtikrinta saugi aplinka* („Pradėti kurti saugią ir jaukią aplinką“);
- *nuolatinis dėmesys vaikams* („Su jaunuoliu bendrauti, mokykloje pasistengti kreipti dėmesį į visus. Tėvams gilintis į vaikus, o ne juos pamiršti“);
- *mylėti save ir artimuosius* („Save mylėti. Jei beatodairiškai priimi save ir nukritus, ir perklupus ir pakylėtą. Mylėt, gerbt save ir savo artimus“, „Nugalėti savo vidines baimes, stengtis pamilti, suprasti save“);
- *vyrautų tolerancija* („Toleruoti ir įsiklausyti į jaunimo poreikius ir stengtis juos įgyvendinti“, „Keisti visuomenę, valdžią, požiūrį. Mano amžiaus jaunuoliai psichologiškai gerai nesijaus, kol nesibaigs krizė, jos padariniai, kol valstybė nepradės skatinti jauno žmogaus, jį gerbti ir pan“);
- *būtų užtikrintos socialinės garantijos* („Be darbo, pastogės ir socialinių garantijų, nei vienas nesijaučia gerai“, „Psichologiškai gerai jaustis galima turint darbą laisvalaikį“, „Užtikrinti geras ir pastovias darbo sąlygas; motyvacijos suteikimas, bendravimas“);
- *vyktų švietimas* („Jūs reikia šviesti ta linkme, išmokyti pasitikėti savimi, nesukeliant kitiems skausmo, o tik nuoširdumą, to pavyzdys turi būti suaugusių bendravimas namuose, jų švietimui taip pat turi būti skatinama“, „Būtina skaityti klasikų literatūrą, o ne vadovautis dabartinių psichologų (netikrų) patirtimi“);
- *tobulintų savo asmenybę* („Tobulinti savo asmenybę emociniu pagrindu“).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-18 metų jaunuoliai psichologiškai geriau jaustųsi, jei:

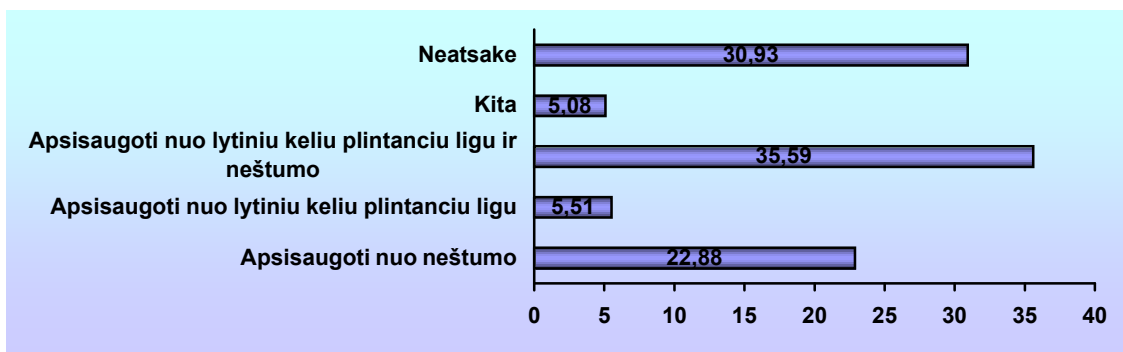
- Mokykloje reikėtų daugiau diegti pozityvumo, mokyti visur įžvelgti gerąją pusę;
- Daugiau bendrautų;
- Būtų suteikta parama, kad galėtų pasitikėti žmonėmis ir jiems išsikalbėti;
- Daugiau bendrautų tėvai, auklėtojai, būtini psichologai mokyklose.

Lytinei elgsenai apibūdinti parinkti elgesio ir nuostatų pvz. Į abortus, santuoką rodikliai, jie susiję su fizine sveikata ir morale.

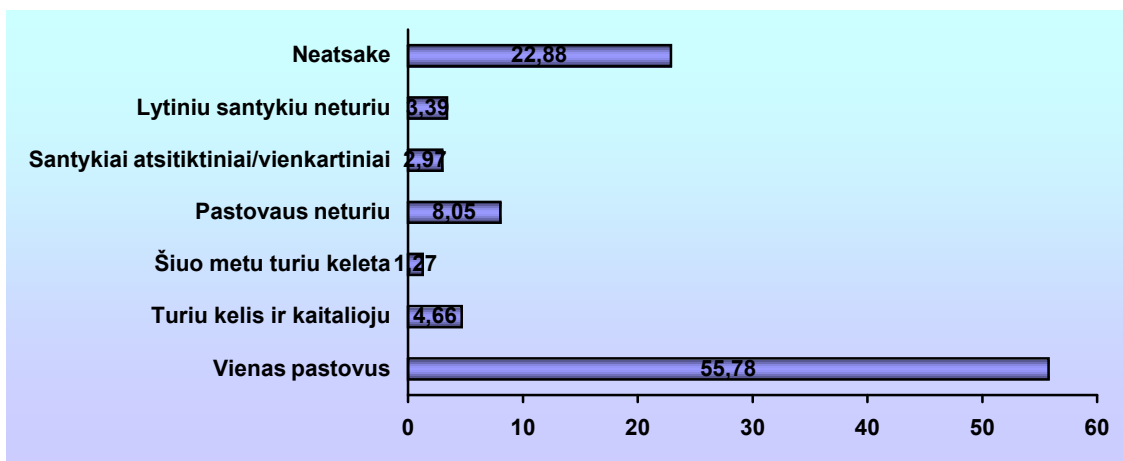
3.7.10. pav. Kontraceptinių priemonių naudojimas (proc.)

Tiktai 29,24 proc., t.y., mažiau nei pusė pradėjusių lytinį gyvenimą kontraceptines priemones naudoja visada.

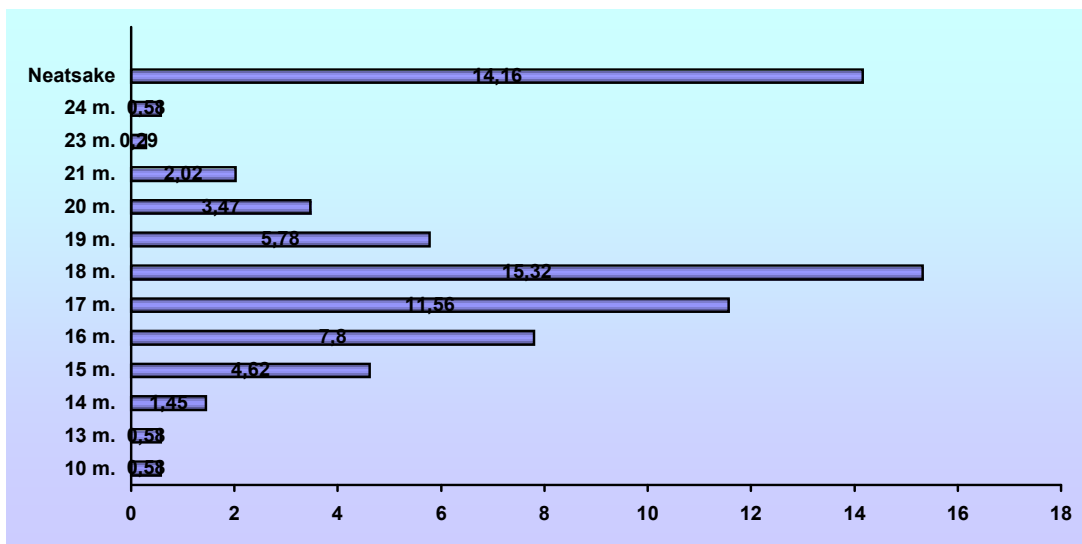
3.7.11. pav. Kontraceptinių priemonių naudojimo priežastys (proc.)

Tiktai 5,51 proc. nurodė, kad kontraceptines priemones naudoja stengdamiesi apsaugoti nuo lytiniu keliu plintančių ligų, 35,59 proc. – apsaugoti nuo neštumo.

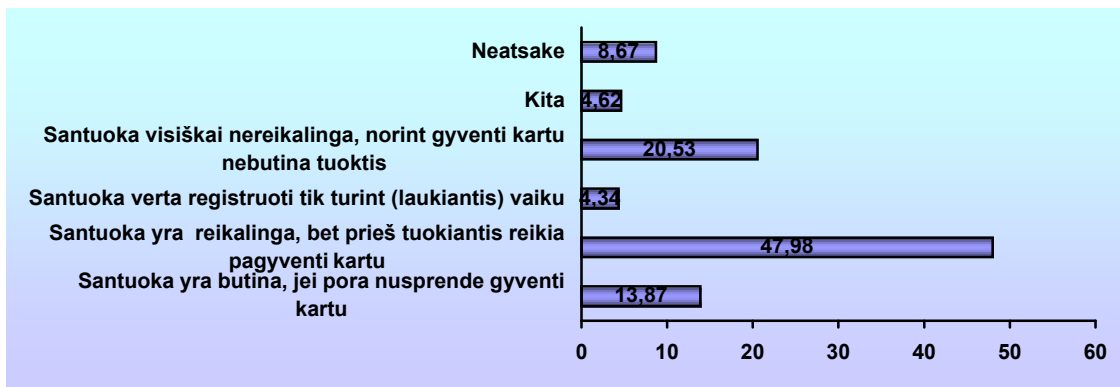
3.7.12. pav. Lytinių partnerių skaičius (proc.)

Beveik pusė (56,78 proc.) tiriamųjų nurodė turintis vieną pastovų lytinį partnerį.

3.7.13. pav. Pirmųjų lytinių santykių amžius (proc.)

Tikrai 7,23 proc. nurodė, kad lytinius santykius pradėjo jaunesni nei 16 metų, tačiau 19,36 proc. dar nesulaukė 18 metų.

3.7.14. pav. Nuostatos santuokos atžvilgiu (proc.)

Griežtų moralinių nuostatų santuokos atžvilgiu laikėsi 13,87 proc. tiriamųjų, jie manė, kad santuoka būtina, kad pora nusprendžia gyventi kartu, dar 47,98 proc. manė, kad santuoka reikalinga, tačiau prieš tuokiantis reiktų pagyventi kartu arba laukiantis vaikų. O 20,53 proc. manė, kad santuoka nebūtina norint gyventi kartu.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19– 29 metų jaunuoliai numato priemones informavimui *apie lytinius santykius bei šeimos planavimą* Rekomendacijos nukreiptos į šių *funkcijų delegavimą mokyklai ir šeimoms* („Išmokyti visuomenę nebijoti kalbėti šiais klausimais, rengiant bendrus jaunuolių ir jų tėvų susirinkimus, kuriuose būtų kalbama apie tai“, „Daugiau kalbėti mokyklose,

panaikinti vaistams receptus taip pat ir renginiai“, „Tobulumui ribų nėra – tačiau šiuo klausimu patį didžiausią darbą turi atlikti tėvai, jų bendravimas tarpusavyje, o ir su vaikais, laisvas atsakymas į visus dominančius klausimus“).

Jaunimas siūlo *informuoti įvairesnėmis formomis ir būdais nuo ankstyvojo amžiaus* („Ne tik mūsų amžiaus, bet ir jaunesniems. Reikia pradėti nuo mokyklos, specialių pamokų, prezervatyvų automatų mokyklose, vis geriau nei tai, kad vaikai augina vaikus“).

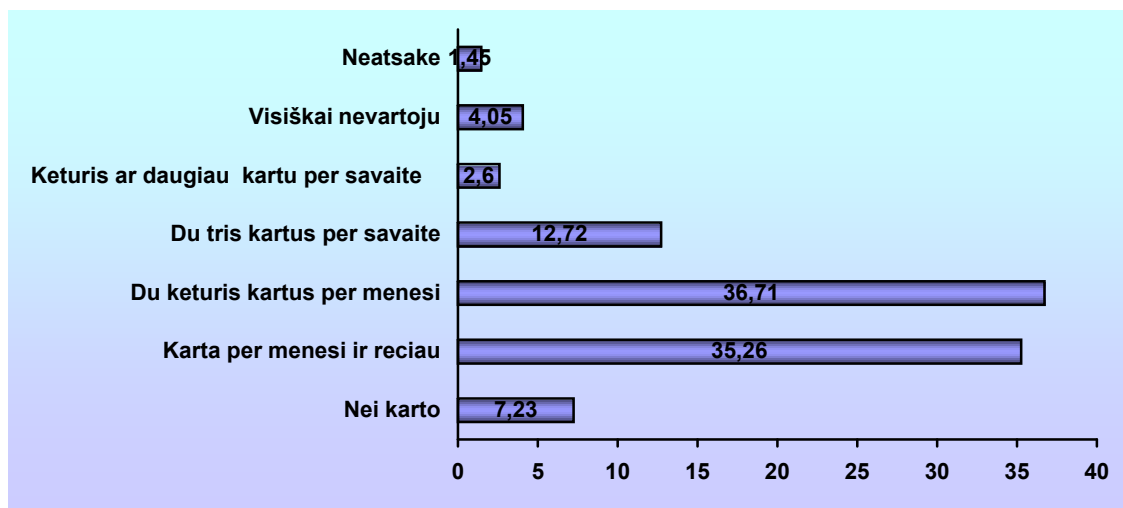
Jaunuoliai norėtų *daugiau literatūros iš tos srities specialistų* („Kad atsirastų šviečiamosios literatūros, kurią teikia specialistai, o ne bet kas“). Jie *neteikia prioriteto televizijai, kompiuteriams* („Jaunimą gadina televizija, kompiuteriai, pernelyg deklaruodami net žodį „seksas“ bet kokiomis progomis“).

Tam, kad netrūktų informacijos apie lytinius santykius, šeimos planavimą 14-18 metų jaunuoliai siūlo:

- organizuoti papildomas akcijas mokyklose, mieste. Rodyti viešus filmus, organizuoti paskaitas, konferencijas (nemokamai);
- skaityti knygas apie lytinius santykius, kalbėtis su biologijos mokytoja arba tėvais;
- daugiau kalbėtis su tėvais;
- šviesti tėvus.

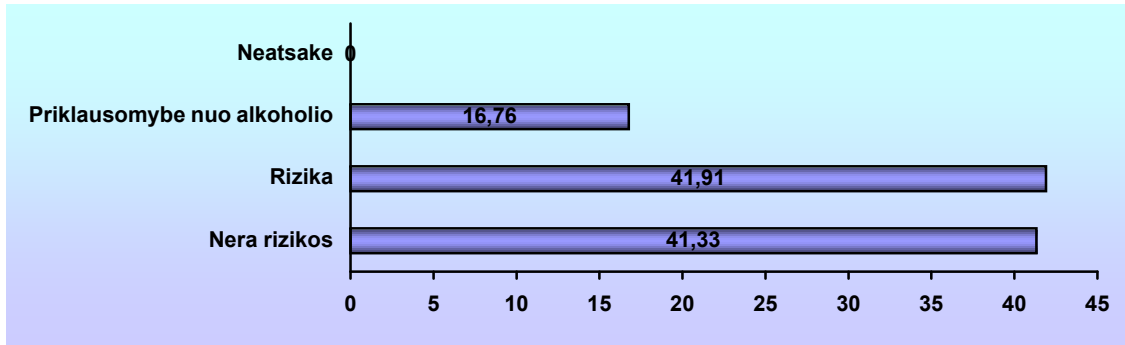
3.8. Į pročiai ir gyvenimo būdas

Šiai sričiai atspindėti parinkti priklausomybių (alkoholio, narkotikų, rūkymo, migdomųjų, interneto lošimo), sportavimo ir mitybos įpročių rodikliai.

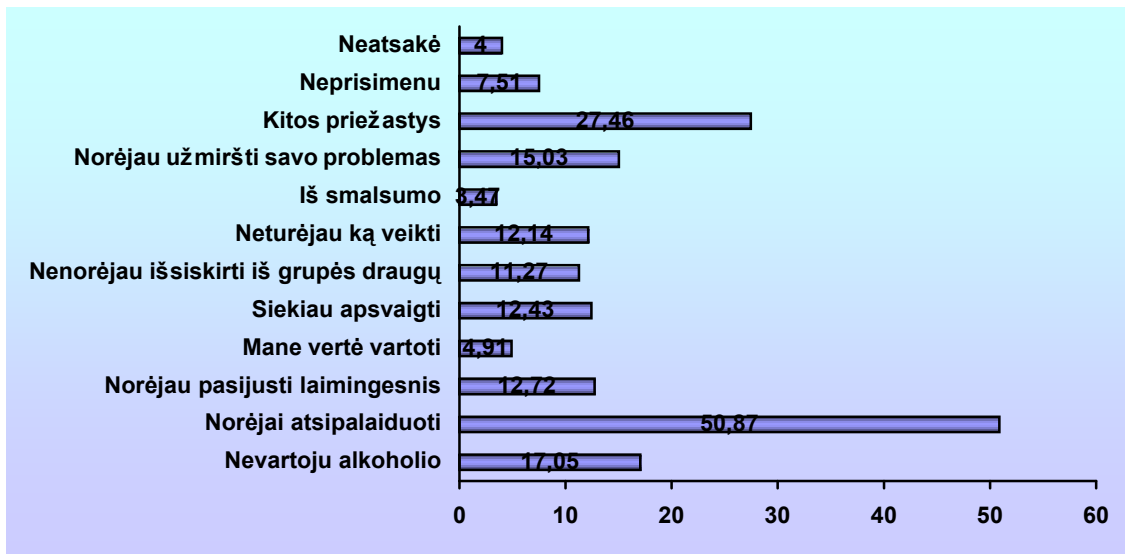
3.8.1. pav. Alkoholinių gėrimų vartojimas per paskutinius 6 mėnesius (proc.)

Tiktai 4,05 proc. tiriamųjų nurodė, kad alkoholio visiškai nevartoja, tačiau tikrai 35,26 proc. pažymėjo, kad per pastaruosius šešis mėnesius alkoholį vartojo kelis ar keletą kartų per savaitę.

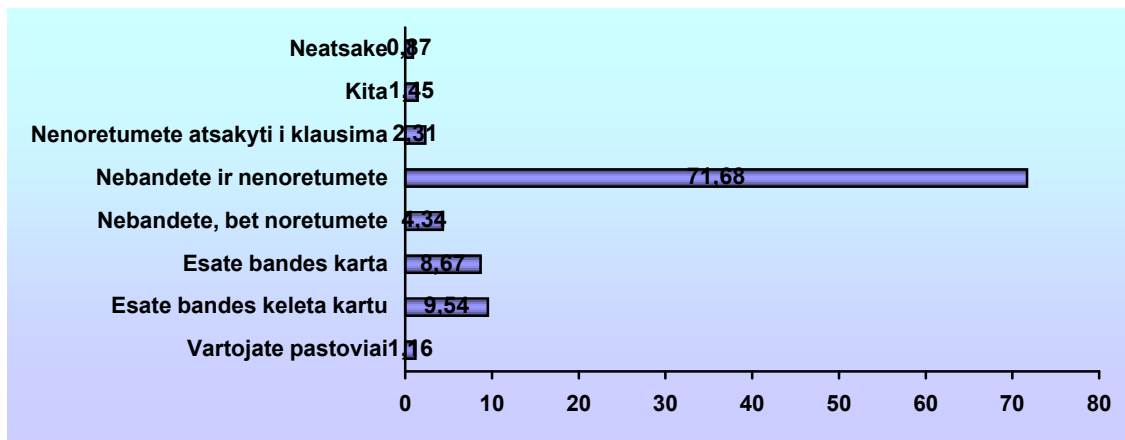
3.8.2. pav. Alkoholio vartojimo rizika (proc.)

Net 16,76 jaunų žmonių yra aukštoje rizikos situacijoje, jie yra priklausomi alkoholio. 41,91 proc. taip pat yra rizikoje tapti priklausomais nuo alkoholio. Maždaug puse jaunimimo (41,33 proc) nėra alkoholio vartojimo rizikoje.

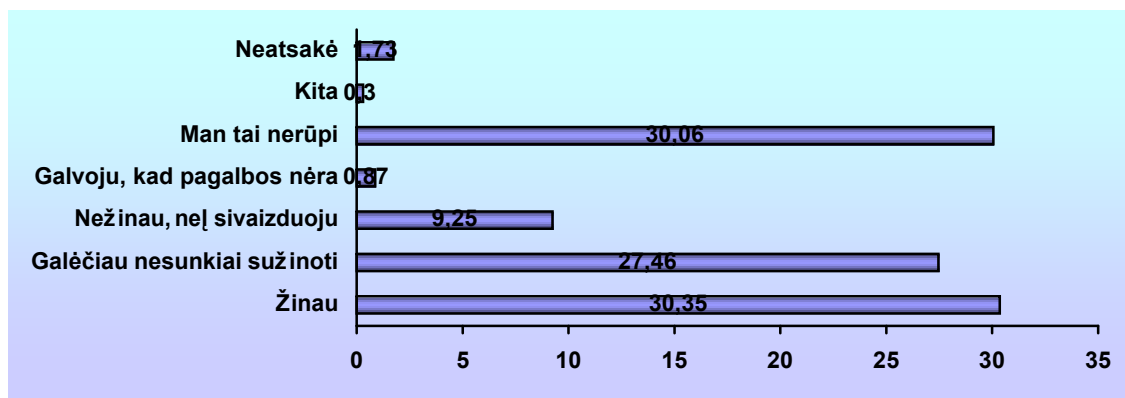
3.8.3. pav. Alkoholinių gėrimų vartojimo priežastys (proc.)

Dažniausiai (50,87 proc.) minima alkoholio vartojimo priežastis buvo noras atsipalaiduoti. Rizikos grupei gali būti priskiriami jaunuoliai siekę pasijusti laimingesni (12,72 proc.) ir norėję užmiršti savo problemas (15,03 proc.).

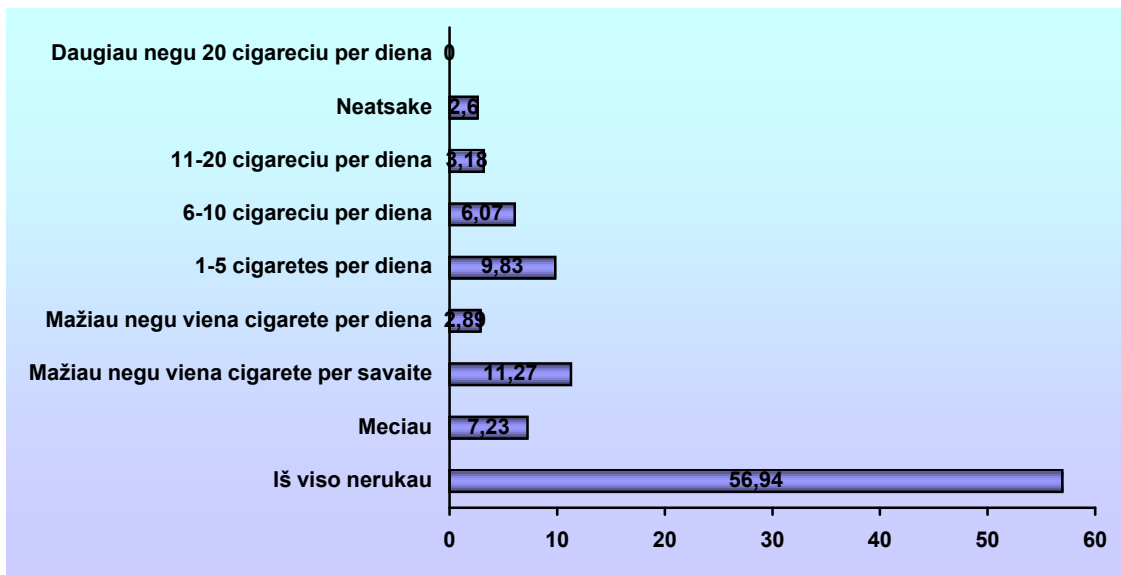
3.8.4. pav. Santykis su narkotikų vartojimu (proc.)

Kad nėra bandę narkotikų ir nenorėtų jų išbandyti nurodė 71,68 proc. tiriamųjų. Susirūpinimą kelia linkę rizikuoti, su narkotikais eksperimentuoti jaunuoliai, 8,67 proc. narkotikų bandė vieną, o 9,54 proc. – keletą kartų. Tikrai 1,16 proc. pripažino, kad narkotikus vartoja pastoviai.

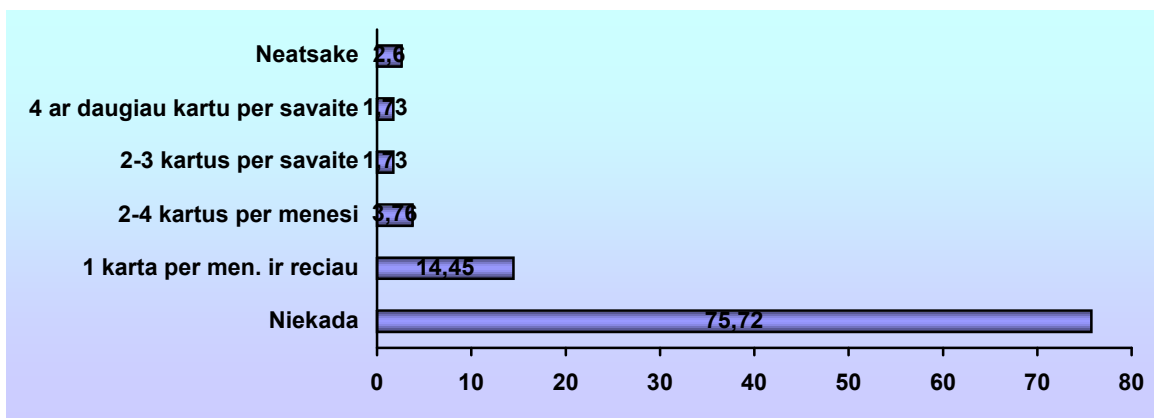
3.8.5. pav. Žino, kur galima kreiptis pagalbos dėl narkotinių medžiagų vartojimo (proc.)

Nemažai (30,35 proc.) tiriamųjų nurodė, kad žino kur galima kreiptis pagalbos dėl narkotinių medžiagų vartojimo, dar 27,46 proc. galėtų nesunkiai apie tai sužinoti.

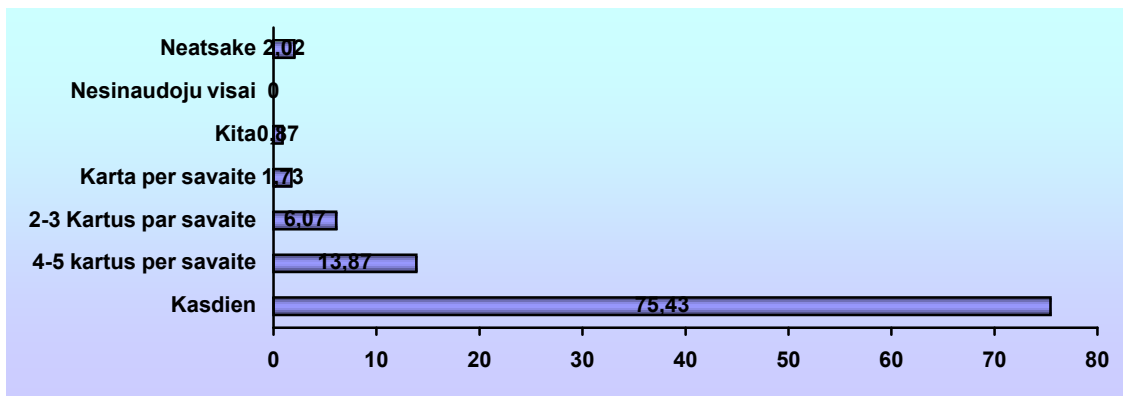
3.8.6. pav. Rūkymo (cigarečių, pypkės, cigarus ir kt.) dažnumas per paskutines 30 dienų (proc.)

Pusė (56,94 proc.) tiriamųjų nurodė, kad nerūko, 7,23 proc. – metė rūkyti, tačiau 14,16 proc. tiriamųjų rūko kasdien, skiriasi tik cigarečių skaičius surūkomas per vieną dieną, todėl galima sakyti, kad jie turi rūkymo įprotį (priklausomybę).

3.8.7. pav. Migdomųjų/raminamųjų vaistų vartojimas per paskutinius 6 mėnesius (proc.)

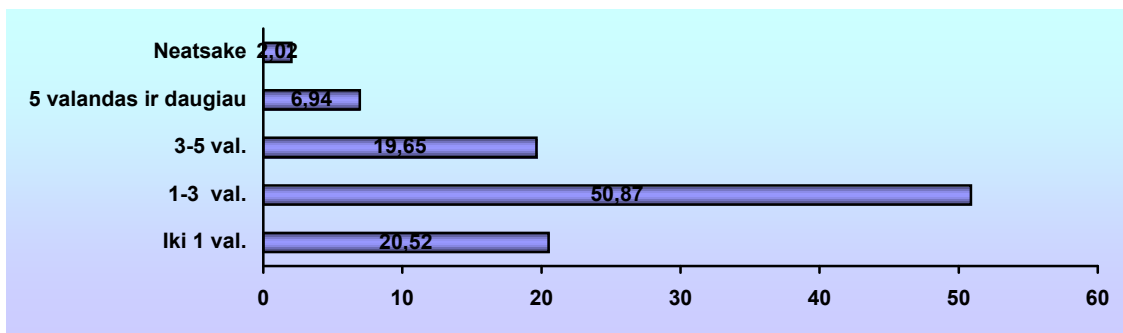
Tyrimo rezultatai rodo, kad 14,45 proc. tiriamųjų per paskutinius 6 mėnesius vartojo migdomuosius, raminamuosius vaistus, 1,73 proc. turi rimtų problemų, nes migdomuosius vartoja kelis ir keletą kartų per savaitę.

3.8.8. pav. Naudojimosi internetu dažnumas per pastarąjį mėnesį (proc.)

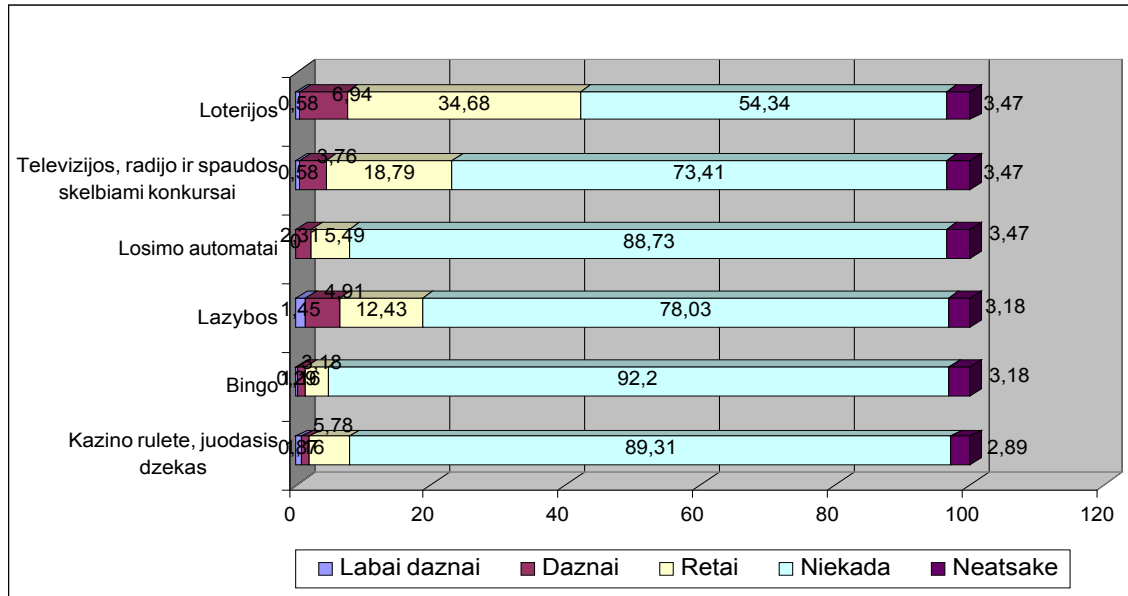
Internetas jaunų žmonių kasdienybė, 75,43 proc. nurodė, kad internetu naudojasi kasdien, dar 19,94 proc. – nuo dviejų iki penkių kartų per savaitę. Nebuvo nei vieno tiriamojo, kuris visiškai nesinaudotų internetu.

Kitas svarbus rodiklis apibūdinantis interneto vartojimo įpročius yra internete praleidžiamas laikas.

3.8.9. pav. Laikas vidutiniškai per dieną praleidžiamas internete (proc.)

Dažniausiai (50,87 proc.) pasitaikanti vidutinė laiko praleidžiamo internete trukmė yra 1-3 valandos per dieną, susirūpinimą kelia 19,65 proc. tiriamųjų, kurie internete per dieną praleidžia 3 ir daugiau valandų.

3.3.8.10. pav. Lošimų dažnumas per pastaruosius 6 mėn.

Lošimai nėra labai paplitę tarp jaunimo. Dažniausiai jaunimas lošia loterijose arba dalyvauja televizijos, radijo ir spaudos skelbiamuose konkursuose.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-29 metų jaunuoliai įvardijo šiuos **žalingus įpročius**:

- rūkymas;
- alkoholis;
- antsvoris;
- kompiuteris ;
- televizorius;
- smurtas;
- socialinis abejingumas;
- tolerancijos stoka;
- patyčios;
- moterų, tėvų negerbimas;
- atsakomybės neturėjimas;
- keikimasis;
- agresija;
- narkotikai;
- azartiniai žaidimai;
- šiukšlinimas;
- vagystės;
- vandalizmas;
- priklausomybė nuo linksmybių;
- seksas;
- tinginystė;
- savęs negerbimas;
- socialinis abejingumas;

- nesportavimas;
- neteisinga mityba;
- veiklos neturėjimas.

14-29 metų jaunuoliai [vardija ir priemonės, kaip galima būtų šalinti žalingus [pročius (žr. 3.8.1. lentelė).

3.8.1. lentelė. 14-29 metų jaunuolių siūlymai žalingų [pročių šalinimui

Subkategorija	Subkategorijas iliustruojantys teiginiai
Tvarkos griežtinimas: draudimas, bausmės, kontrolė 14-29 m.	<Parduodama nepilnamečiams, miesto centre, gaudyti kontrabandininkus viešai parduodančius tabaką>, <Griežtinčiau bausmes prekybininkams>, <Dėčiau visas pastangas, kad iš gatvių išnyktų narkotikai, pvz., griežtos tiek finansinės bausmės, perauklėjimas ir pan., prevencinės programos ir t. t.>, <Alkoholis ir tabakas labai brangiai kainuotų, jog [pirktų tik turtingasis sluoksnius>, <Išmesčiau iš prekybos cigaretes. Padidinčiau alkoholinių gėrimų kainą>, <Pirmiausia branginti cigaretes ar alkoholį, kad jis būtų sunkiau [perkamas jaunesnio amžiaus žmogui>, <Uždrausčiau parduoti visą alkoholį iki 21 m. taip pat ir tabako gaminius. Baudos už viešose vietose vartojamus alkoholinius gėrimus, rūkymą>, <Stiprinčiau parduotuvių kontroliavimą kurios parduoda nepilnamečiams alkoholinius medžiagas ar cigaretes>, <Skirčiau griežtas sankcijas jaunuoliams, pagautiems bevartojant alkoholį, narkotikus>
Prevencija 14-29 m.	<Dėčiau visas pastangas, kad iš gatvių išnyktų narkotikai, pvz., griežtos tiek finansinės bausmės, perauklėjimas ir pan., prevencinės programos ir t. t.>, <Sustiprinti agitacinę veiklą>
Situacijos identifikavimas: kontrolė mokykloje 19-29 m.	<Mokykloje siūlyčiau [rengti punktus, kur mokiniai būtų tikrinami, tikrinamas jų kraujas ar pan.>
Švietimas 19-29 m.	<Skirčiau didelį dėmesį švietimui>, <[veikčiau tokį dėstomą privalomą dalyką mokyklose>, <Rengčiau ekskursijas [respublikinę ligoninę, reabilitacijos centrus, kur galėtų akivaizdžiai pamatyti žalingų [pročių daromą žalą>, <Siekčiau parodyti, kad turėdami žalingų [pročių jie, priešingai vyraujančiai nuomonei, neatrodo kietai>, <Turėdamas gyvenimiškos patirties (esu parašęs septynias knygas apie švietėjišką veiklą sveikos gyvensenos srityje) imčiau daro ypač šviečiamojo per paskaitas, knygų pristatymus>, <Paskaitos mokyklose, universitetuose, kolegijose>
Abejingi 19-29 m.	<Nuo manęs nepriklauso, todėl nematau reikalo svarstyti>, <Neturiu nuomonės>

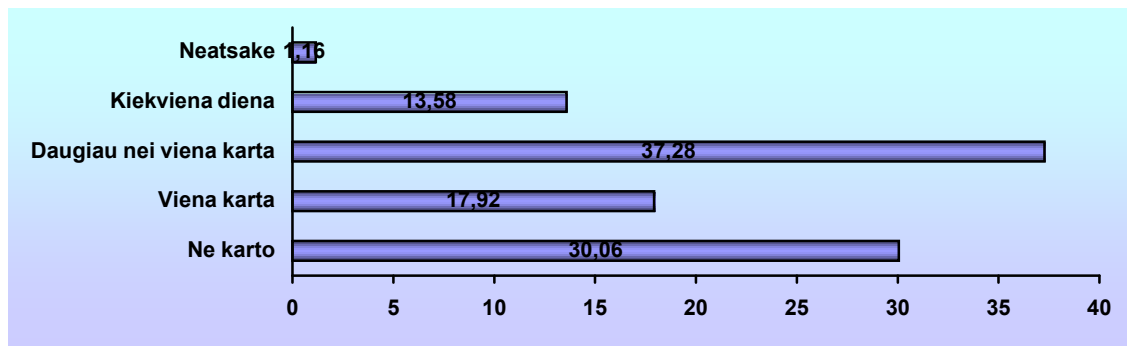
Jaunuolių įvardintos priemonės apima tokias kategorijas: tvarkos griežtinimą, švietimą, situacijos identifikavimą, prevenciją. Keli jaunuoliai buvo abejingi, nes mano, kad visa tai nuo jų nepriklauso. Galima teigti, kad prioritetas yra teikiamas tvarkos griežtinimui ir švietimui.

Griežtinant tvarką jaunuoliai siūlo uždrausti svaigalų įvežimą, padidinti kainas, kontroliuoti alkoholį ir cigaretes pardavinėjančias įmones, kad nepardavinėtų jaunseniojo amžiaus vaikams, didintų bausmes už nusikalstamą veiklą.

Išsiskyrė pagal amžiaus tarpsnius kai kurie siūlymai: 19-29 metų jaunuoliai mano, kad švietimas turėtų įtakos žalingų įpročių mažinimui: privalomas dalykas mokykloje, knygų skaitymas, rašymas, paskaitos universitetuose, kolegijose, mokyklose.

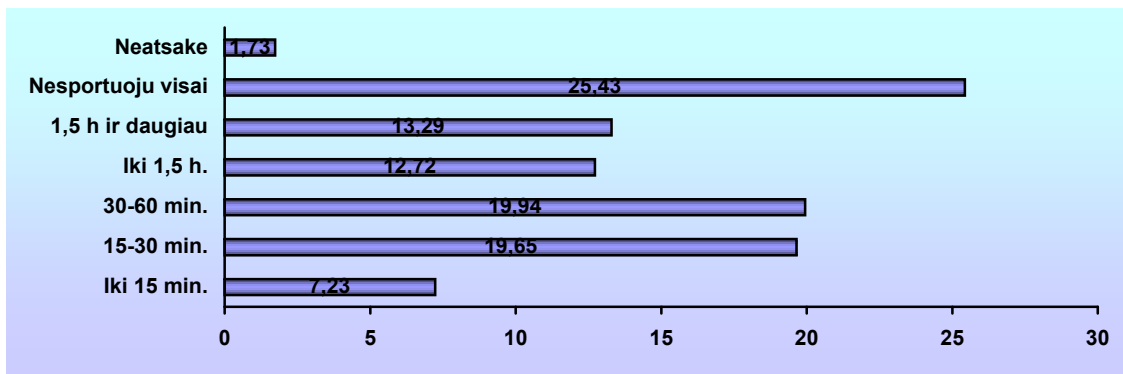
Nors įvardinta žymiai daugiau žalingų įpročių, kurie dominuoja jaunuolių tarpe, tačiau priemonės įvardintos tik tos, kurios susijusios su rūkymu, alkoholio bei narkotikų vartojimu.

Sportas, judėjimas labai svarbus šiuolaikiniame gyvenime kaip sveikatos šaltinis ir ligų prevencijos priemonė. Judame labai mažai, nes mažai dirbame fizinio darbo, dažniausiai dirbame, mokomės, laisvalaikį leidžiame sėdėdami. Todėl buvo siekiama išsiaiškinti, kiek kartų per savaitę ir kiek laiko jaunimas sportuoja ne pamokų ir ne paskaitų metu.

3.8.11. pav. Sportavimo dažnumas, kartai per savaitę (proc.)

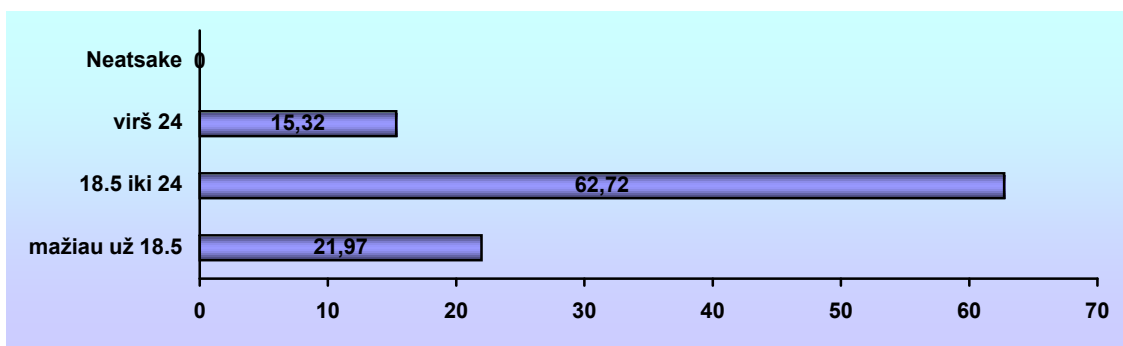
Visai nesportuoja 30,06 proc. tiriamųjų, vieną kartą per savaitę sportuoja 17,92 proc. ir 37,28 proc. sportuoja daugiau nei kartą arba kasdien. Galime teigti, jog didžioji dalis tiriamųjų yra linkę sportuoti daugiau nei vieną kartą per savaitę.

3.8.12. pav. Vidutiniška sportavimo vienu kartu trukmė (proc.)

Vidutiniška sportavimo vienu metu trukmė labai įvairi, rečiausiai sportuojama vidutiniškai iki 15 minučių (7,23 proc.) bei 1.5 valandos ir ilgiau (13,29 proc.). Visiškai nesportuoja 25,43 proc.

Pastaruoju metu vis dažniau jaunos merginos suseraga valgymo sutrikimais, nervine anoreksija, bulimija. Žiniasklaidos propaguojami itin lieso kūno idealai, dietų ir svorį mažinančių papildų reklama kelia jaunų merginų nepasitenkinimą savo kūno formomis ir norą suliesėti net toms kurios ir taip yra liesos. Todėl į klausimyną buvo įtraukti klausimai apie kūno svorį ir ūgį, kuriais siekiama nustatyti kūno masės indeksą. Šis indeksas nustatyti ar svoris atitinka ūgį, yra per mažas ar per didelis.

3.8.13. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal kūno masės indeksą (proc.)

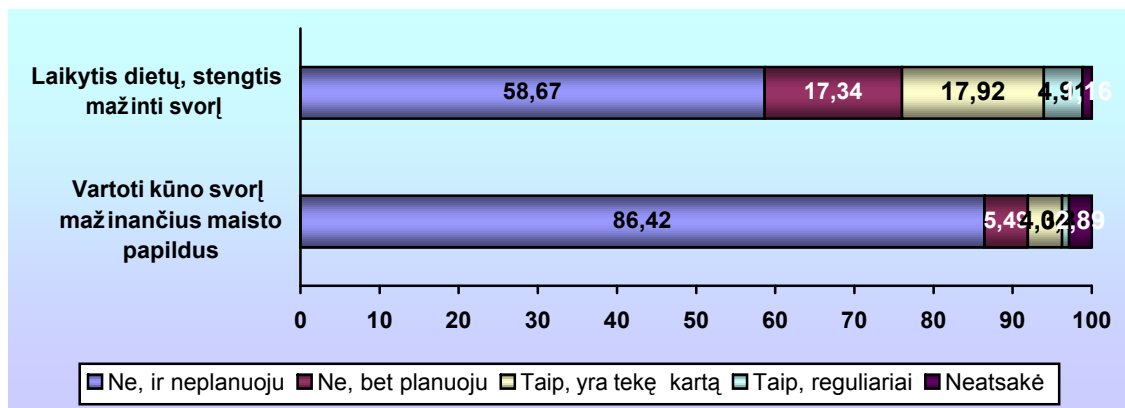
Kūno masės indeksas mažesnis už normalų buvo 21,97 proc. tyrime dalyvavusių merginų, o viršsvorį turėjo 15,32 proc. merginų.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-29 metų jaunuoliai mažai **fiziškai aktyvūs** todėl, kad:

- *vyrauja modernios technologijos* („Dauguma jaunuolių laiką leidžia prie kompiuterio, pasinerdami į virtualų pasaulį, mažiau populiarius jaunimo tarpe yra sportas, šokiai, tai turi įtakos jų mažam fiziniam aktyvumui. Pvz., dabar, žiemą, nedaug jaunimo čiuožinėja slidėmis ar pačiūžomis, didžiąją laiko dalį jie skiria televizijai ir kompiuteriui“, „...Taip pat populiarius paliko kibernetinis bendravimas ir bendravimas telefonu, todėl būti aktyviam nebėra būtinybės“, „Nes trūksta fizinės veiklos, kompiuteriai bei geras ir lengvas susisiekimasis lemia,

kad mokiniai prarado norą fiziškai lavėti“, „Jaunimo tarpe labai populiarius virtualus bendravimas“);

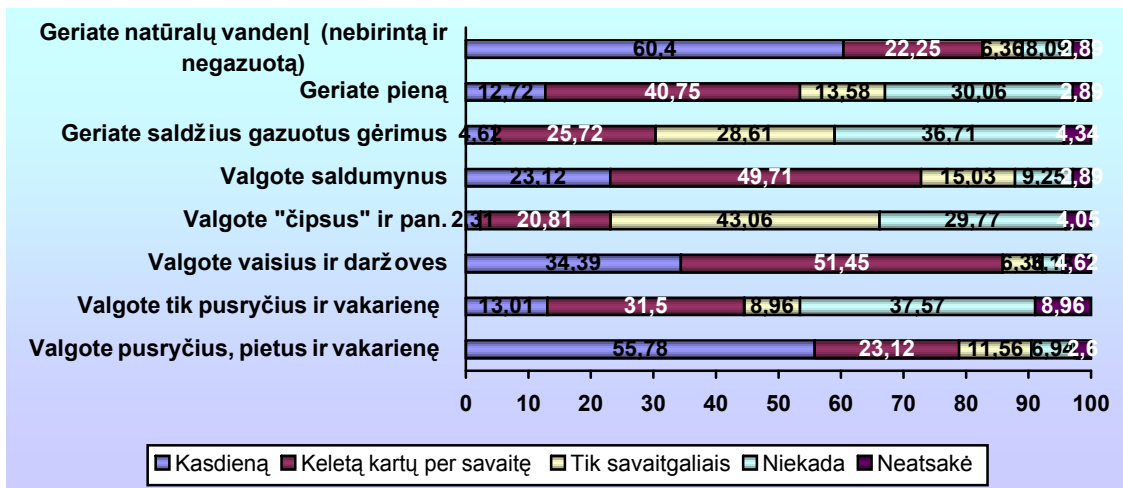
- *nėra madinga sportuoti* („Sportuoti Lietuvoje nėra madinga, taip pat nėra sąlygų tai daryti nemokamai, o pinigų tam skirti gali ne visi“);
- *finansinės problemos* („Sportuoti Lietuvoje nėra madinga, taip pat nėra sąlygų tai daryti nemokamai, o pinigų tam skirti gali ne visi“, „Nėra tam vietų, kur būtų galima aktyviai sportuoti, o jei ir yra, didelės kainos už nuomą“, „Tai lemia finansinė padėtis“, „Nesuteikiamos realios sąlygos sportuoti, maža reklama, brangūs abonementai“);
- *nuovargis* („Nėra noro, pavargę, neturi tam laiko“);
- *laiko stygius* („Nėra noro, pavargę, neturi tam laiko“);
- *švietimo stoka* („Todėl, kad neturi žinių apie įtaką gyvenimo kokybei suteikiančią fizinį aktyvumą. Prastas maistas slopina žmogaus organų veiklą ir fizinį aktyvumą“, „Todėl, kad suvokimas rūpintis sveikata ateina tik asmenybei bręstant. Kol fiziškai stiprus turi apgaulingą „amžinumo“ jausmą kad visada taip ir bus“, „Kadangi nesupranta, kad sveikata yra brangiausias žmogaus turtas. Būdami jauni nebrangina savo sveikatos. Labiau gadina dėl neišmanymo ir klaidinančios informacijos gausos“);
- *gyvenimo būdas* („Todėl, kad įsisuka į užburtą ratą „namai-mašina-darbas-mašina-namai“);
- *nesaugu mieste* („Tai lemia finansinė padėtis bei saugumas mieste“).
- *didelis užimtumas* („Daug laiko praleidžia mokykloje, prie namų darbų. Laisvą laiką skiria poilsiui“).

3.8.14. p a v. Per pastarąjį mėnesį teko laikytis dietų ir vartoti kūno svorį mažinančius maisto papildus (proc.)

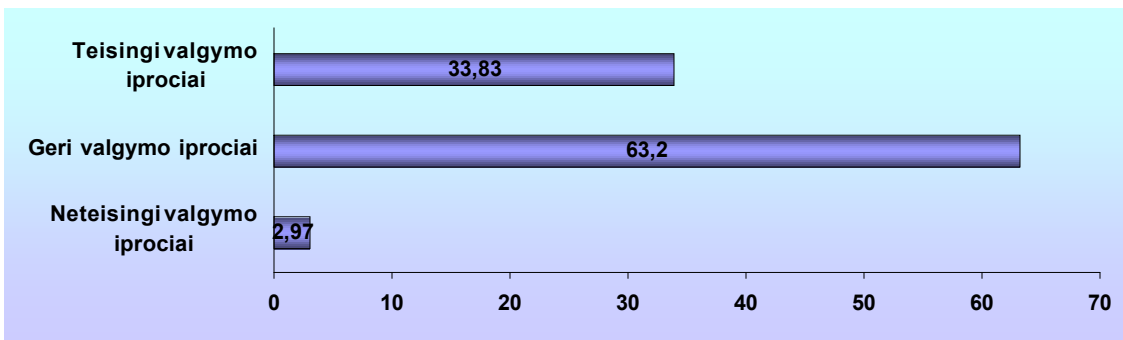
58,67 proc. tiriamųjų neplanuoja laikytis dietų ir stengtis mažinti svorį, 17,34 proc. dietos nesilaiko, bet planuoja laikytis, tai gali būti ta grupė jaunuolių, kurie susirūpinę savo figūra, bet niekada savo planų laikytis dietos neįgyvendina, 17,92 proc. tiriamųjų yra laikęsi dietos vieną kartą ir 4,91 proc. dietų laikosi reguliariai. Kūno svorį mažinančius papildus vartoja dar mažiau tiriamųjų, 0,87 proc. juos vartoja pastoviai, 17,92 proc. vartojo vieną kartą ir 17,34 proc. nevartojo, bet planuoja.

Vertinant sveikatingumą ir gyvenimo būdą, svarbu išsiaiškinti mitybos įpročius.

3.8.15. pav. Pastarojo mėnesio valgymo įpročiai (proc.)

85,84 kasdien arba keletą kartų per savaitę valgo vaisius ir daržoves, 78,9 proc. – pusryčius, pietus ir vakarienę, 82,65 proc. – geria natūralų vandenį, tačiau griežtai žiūrint vandenį reikia gerti kasdien ir tokių tiriamųjų jau yra 60,40 proc., vaisius ir daržoves taip pat reiktų valgyti kasdien ir tokių yra tik 34,39 proc. Saldumynus kasdien arba keletą kartų per savaitę valgo 72,83 proc., geria saldžius gazuotus gėrimus – 30,34 proc. ir valgo „čipsus“ – 23,22 proc. tiriamųjų. Galime teigti, jog šiame tyrime dalyvavusių tiriamųjų įpročiai yra ganėtinai geri.

3.8.16 pav. Valgymo įpročių rodiklis

Dauguma jaunimo (63.2 proc.) turi gerus valgymo įpročius t.y. jie pakankamai valgo vaisių, daržovių, kasdien ar keletą kartų per savaitę valgo pusryčius, pietus ir vakarienę. Tačiau labai taisyklingai maitinasi tik 33.83 tiriamųjų.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliai **prastai maitinasi** todėl, kad:

- *finansinės problemos* („Neturi iš ko, nenori arba taip pripratę“, „Mažiau jaunimas ir bendraamžiai uždirba, todėl mažiau gali sau leisti geriau maitintis“, „sveikas maistas brangus, trūksta pinigų“, „Ribotos finansinės galimybės“);
- *švietimo nebuvimas* („Trūksta žinių apie maisto balansavimą ir jo įtaką žmogaus organizmui“);

- gyvenimo būdas („spartus gyvenimo tempas daugiau jaunimą nukreipia į greito maitinimo įstaigas“, „Gali būti mados reikalas, ateinantis iš vakarų, įpročiai“);
- reklama („Todėl, kad pramoninis maistas savo reklaminiais triukais bei kitomis priemonėmis, tiek prisotina maistą dirbtiniais skoniais bei įvairiais priedais, kad jis tiesiog apgaulingas. Taip nuvertinama žmonių savisauga, priprantama“);
- nesirūpinimas savo sveikata („nesirūpinimas savo sveikata“).

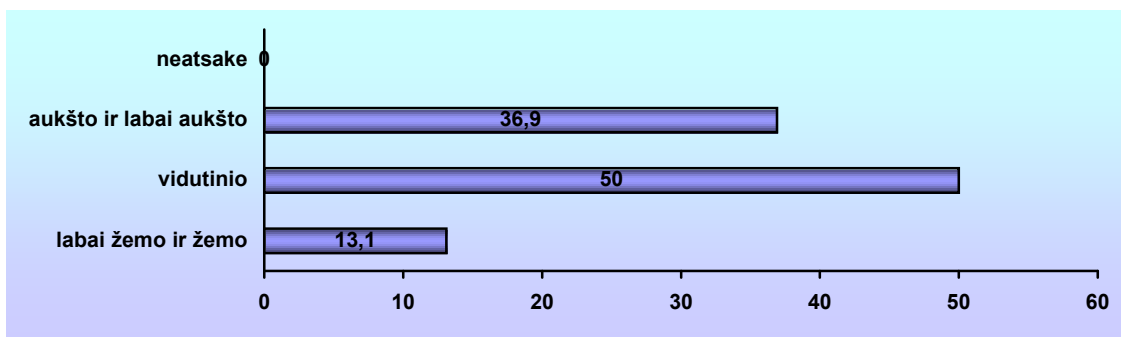
Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-18 metų jaunuoliai prastai **maitinasi** todėl, kad:

- *nesirūpina savo sveikata* („Jiems nerūpi mityba. Čipsai, kokakola, saldumynai. Visa tai yra skanu, todėl jie tiek ir tevalgo“);
- *laiko stygius* („Šiais laikais visi visada visur skuba ir taupo laiką maitindamiesi greitu maistu, kuris yra prastas“);
- *finansinės problemos* („Ne visi jaunuoliai gali nusipirkti pietus, nes dauguma šeimų blogos materialinės padėties“);
- *per didelis krūvis mokykloje* („Per didelis mokyklos spaudimas (namų darbai, kontroliniai“).

3.9. Šeima, draugai, kaimynystė

Šioje srityje yra jaunimo socialinės aplinkos ir socialinio palaikymo rodikliai. Socialinę aplinką sudaro šeima, draugai ir kaimynystė: šeimos integruotumo ir socialinio palaikymo rodikliai; draugų skaičius, ar lengva susirasti draugų, pasitenkinimas draugais ir draugų socialinis palaikymas; kaimynystės saugumas ir sutelktumas. Pagal šiuos rodiklius galima spręsti apie socialinio tinklo plotį ir kokybę, socialinės pagalbos poreikį.

Šeimos narių socialinio palaikymo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais apie tam tikrą palaikymą išreiškiančias patirtis (pvz., pagyrimas, palaikymas, pagalba sprendžiant problemas, išklausa ir pan.) iš šeimos narių, kurie rodo, kad tiriamasis gyvena į palaikančioje, pripažįstančioje, mylinčioje ir vertinančioje namų aplinkoje. Socialinio palaikymo šeimoje rodiklio reikšmės kinta nuo 7 iki 21. Kur 7 reiškia socialinio palaikymo šeimoje trūkumą, o 21 reiškia stipriai išreikštą socialinį palaikymą šeimoje, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo daugiau socialinio palaikymo tiriamieji sulaukia iš šeimos narių: labai žemo ir žemo (nuo 7 iki 12), vidutinio (nuo 13 iki 17), aukšto ir labai aukšto (nuo 18 iki 21) socialinio palaikymo šeimoje.

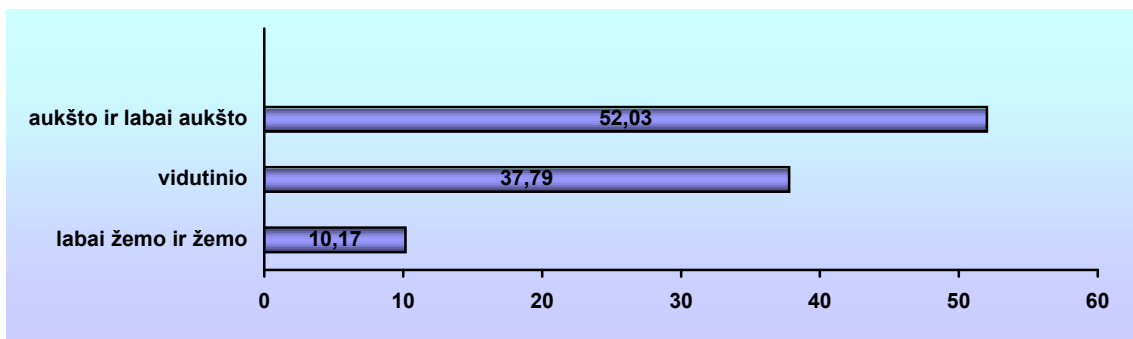

3.9.1. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal šeimos narių socialinį palaikymą (proc.)

Vidutinė šeimos narių socialinio palaikymo reikšmė buvo 15,77, 15,6 proc. tiriamųjų šeimos socialinis palaikymas buvo žemiau vidurkio, o 13,1 proc. tiriamųjų gyveno šeimose, kurios socialinio palaikymo nesuteikia arba jo suteikia labai mažai.

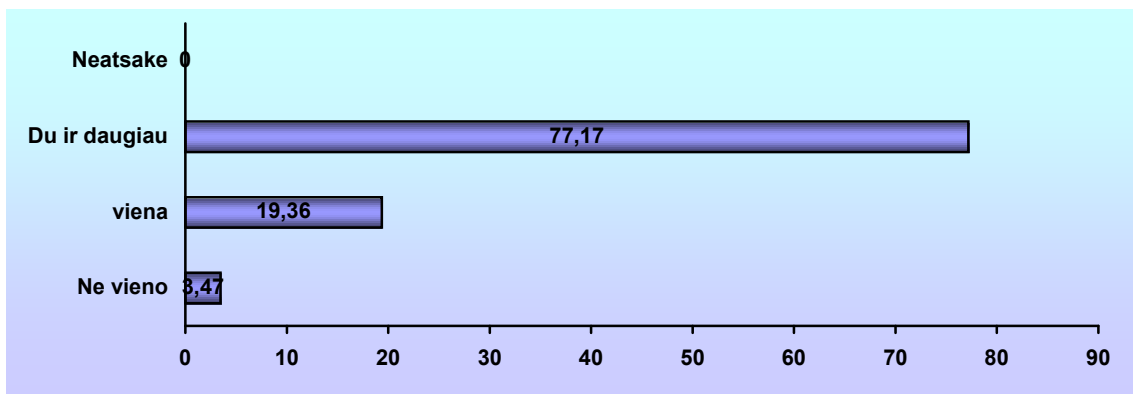
Santykių su draugais kokybės rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 5 indikatoriais apie santykių su draugais patirtis arba santykių su draugais kokybės suvokimus. Santykių su draugais kokybė išreiškiama tokiais draugystės požymiais, kaip pasitenkinimas, pasitikėjimas, pagalbos suteikimas, atvirumas. Šis rodiklis kinta skalėje nuo 5 (minimali reikšmė) iki 20 (maksimali reikšmė), kur 5 reiškia silpnus, nepalaikančius, o 20 reiškia stiprius, palaikančius santykius su draugais, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo kokybiškesni santykiai su draugais, tuo daugiau socialinio palaikymo tiriamieji sulaukia iš draugų.

Vidutinė šio rodiklio reikšmė buvo 15,34, kuri buvo arčiau maksimalios reikšmės. Tai aukštas rodiklis ir rodo, kad santykius su draugais, draugų socialinį palaikymą tiriamieji buvo linkę vertinti teigiamai.

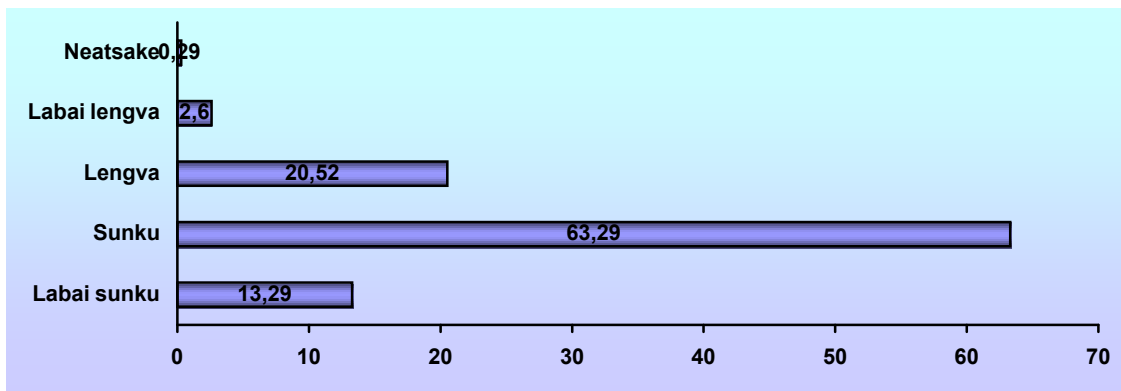
3.9.2. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal santykių su draugais kokybės rodiklį (proc.)

Vidutinė santykių su draugais rodiklio reikšmė padalijo tiriamųjų imtį per pusę, tačiau 10,17 proc. tiriamųjų nesulaukia socialinio palaikymo iš draugų arba sulaukia jo labai mažai.

3.9.3. pav. Artimų draugų skaičius (proc., N=346)

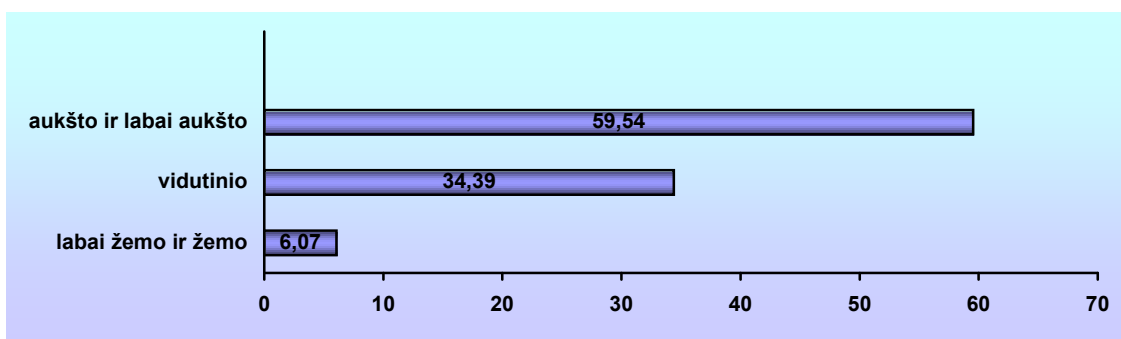
Tikrai vieną draugą turėjo 19,36 proc. tiriamųjų, o 3,47 proc. nurodė, kad visai neturėjo draugų, tai rodo mažą ar siaurą socialinių ryšių tinklą, tai rizikos grupė.

3.9.4. pav. Naujų draugų suradimo lengvumas (proc., N=346)

Kad sunku surasti naujų draugų pripažino 63,29 proc. ir kad labai sunku – 13,29 proc. tiriamųjų.

Socialinio palaikymo rodiklis – tai suminis rodiklis rodantis ar tiriamieji bendrai sulaukia socialinės paramos ir palaikymo nesvarbu iš kokių žmonių, svarbu kad sulaukia. Rodiklis matuojamas indikatoriais įvardijančiais įvairius socialinio palaikymo būdus, tokius kaip išklausymas, priėmimas, padrąšinimas ir pan. Šis rodiklis kinta skalėje nuo 0 iki 7, kur 0 reiškia socialinio palaikymo ir paramos nebuvimą, o 7 stiprų socialinį palaikymą ir paramą.

3.9.5. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal socialinio palaikymo rodiklį (proc.) 41 klausimas.

Vidutinė šio rodiklio reikšmė buvo 5,38, kuri buvo arčiau maksimalios reikšmės. Tai aukštas rodiklis ir rodo, kad santykius su draugais, draugų socialinį palaikymą tiriamieji buvo linkę vertinti teigiamai.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliams **svarbiausia šeimoje**, kad būtų galima iš laikyti darną yra:

- meilė;
- supratimas;
- bendravimas;
- finansinis stabilumas;
- visuomenės švietimas apie šeimos psichologinių problemų sprendimą;
- pasitikėjimas;

- santarvė;
- tolerancija;
- pagalba;
- palaikymas;
- pagarba.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad jaunuoliams **draugai** yra būtini dėl daugelio priežasčių (žr. 3.9.1. lentelė).

3.9.1. lentelė. 19-29 metų jaunuolių nuomonė apie draugus

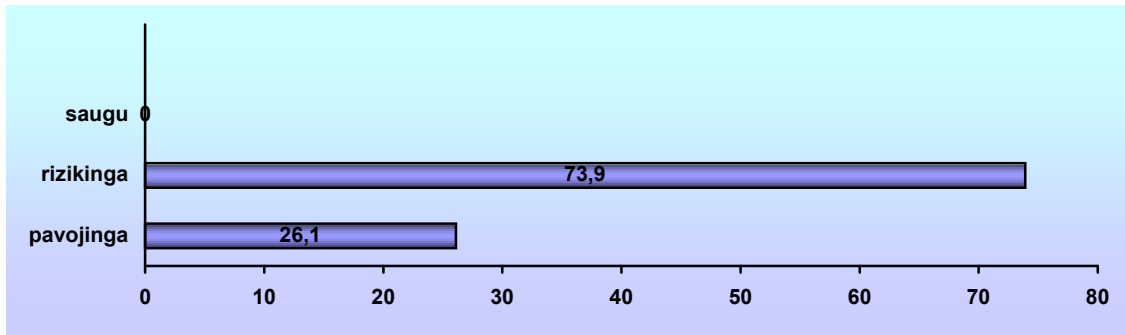
Subkategorija	Subkategorijas iliustruojantys teiginiai
Bendradarbiavimas	<Nes gyvas, tiesioginis bendravimas su draugais daug dvasingesnis negu SMS siuntinėjimas>
Socializacija	<Bendravimas su draugais gerina socialinius ryšius, moko tolerantiškumo, supratingumo ir gerina gyvenimo bendruomenėje įgūdžius>, <Nes žmogus turi įgimtą savybę – poreikį – būti reikalingu. O jie būtent leidžia tą poreikį patenkinti>
Laisvalaikis	<Draugai viena laisvalaikio dalių, padedanti įprasminti savo buvimą ir neužsidaryti darbinėje rutinoje, todėl jie yra būtini>
Nuotaika	<Be draugų liūdna>

14-18 metų jaunuoliai vienareikšmiškai teigia, kad draugai yra reikalingi. Priežastys, dėl ko jie reikalingi apima:

- *laisvalaikį* („Laisvalaikį gali praleisti su jais, atsipalaiduoti. Nors minutei pamiršti knygas“);
- *pagalbą* („Be draugų žmogus šiame pasaulyje jaustųsi vienišas ir niekam nereikalingas. Pokalbis su draugu vertingesnis už dešimt vizitų pas psichologą“, „Jie gali padėti ištikus bėdai“, „Draugai reikalingi tam, kad būtų žmonės, kurie palaiko, paguodžia“, „Jie būtini palaikymui“);
- *bendravimą* („gali linksmai praleisti laiką su jais, su bendraminčiais visą laiką geriau“, „Juk reikia bendrauti, nebūti užsidariusiems“, „Savo minčių negalima laikyti savyje, o tam, kad išsipasakoti reikalingas draugas, kitaip galima susirgti depresija ir šiaip jaustis vienišai“, „Draugai būtini bendravimui“, „Draugai yra pagrindinis šaltinis, su kuo tu bendrauji, išsikalbi, reiški savo nuomonę“);

19-29 metų jaunimui draugai labiausiai reikalingi tam, kad galėtų sėkmingai *socializuotis visuomenėje* („Bendravimas su draugais gerina socialinius ryšius, moko tolerantiškumo, supratingumo ir gerina gyvenimo bendruomenėje įgūdžius“). Taip pat draugų reikšmė išryškėja *laisvalaikio pozicijoje* („Draugai viena laisvalaikio dalių, padedanti įprasminti savo buvimą ir neužsidaryti darbinėje rutinoje, todėl jie yra būtini“). Įvardinamas ir *bendradarbiavimas* („Nes gyvas, tiesioginis bendravimas su draugais daug dvasingesnis negu SMS siuntinėjimas“) per kurį reiškiasi žmonių emocijos, bendravimas. Jaunimui taip pat svarbu ir *nuotaika* („Be draugų liūdna“).

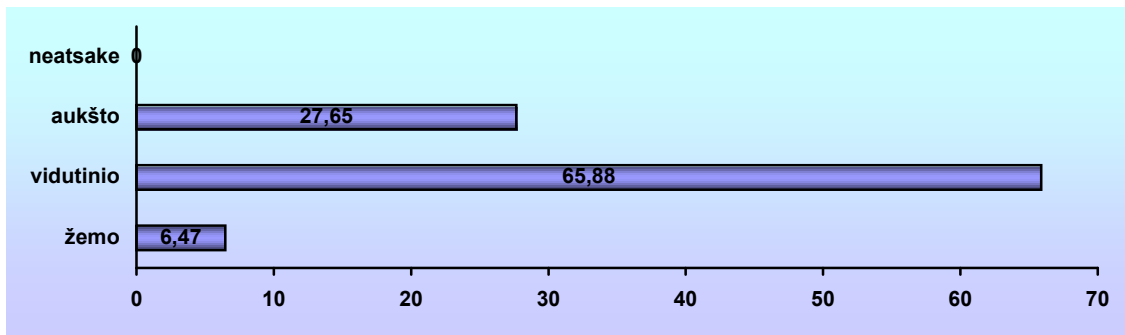
Kaimynystės saugumo rodiklis – tai suminis rodiklis, kurį sudaro 9 dichotominiai teiginiai apie tai kaip tiriamieji suvokia/žino apie kaimynystėje vykstančius nusikaltimus, nelegalias veiklas, kurios mažina kaimynystės saugumą, arba atspindi jos nesaugumą. Kaimynystės saugumo rodiklis kinta nuo 0 iki 9, kur 9 rodo saugiausią kaimynystę.

3.9.6. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal kaimynystės saugumo rodiklį (proc.)

Dauguma tiriamųjų pažymėjo, kad jų kaimynystėje yra rizikinga (73,9 proc.).

Pasitenkinimo kaimynystėje rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais apie santykių su kaimynais patirtis bei pasitenkinimo įvairiais santykių gyvenimo kaimynystėje aspektais suvokimus, atspindintis tiek kaimynystės socialinę kontrolę, tiek jos solidarumą. Pasitenkinimo kaimynystėje rodiklio reikšmės kinta nuo 7 iki 28. Kur 28 reiškia silpną o 7 reiškia aukštą pasitenkinimą kaimynystėje ir santykiais joje, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo didesnis pasitenkinimas, solidaresni santykiai, stipresni ryšiai kaimynystėje.

3.9.7. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasitenkinimo kaimynystėje rodiklį (proc.)

6,47 proc. tiriamųjų buvo nepatenkinti savo kaimynystėje, kas joje vyksta ir kaip žmonės bendrauja, 65,88 proc. buvo vidutinio pasitenkinimo.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis galima teigti, kad 14-18 metų jaunuoliai **problemas susijusias su jų rajonu/kaimu/kvartalu** įvardija tas, kurios susijusios su:

- saugumu („Šalia yra naktinis klubas, dėl kurio kyla daug įvairių muštynių ir triukšmo“, „chuliganizmas“, „Kaip pareiti namo neužkabintai girtuoklių“,

- „Smurtas, vagystės, patyčios, alkoholizmas“, „Daug pavojingų asmenų „užkabinėja“ vakare pro šalį einančius jaunuolius“);
- *prasta infrastruktūra* („Žiemą nenuvalomi keliai, todėl rytą labai sunku išvažiuoti“, „Žiemą nevalyti keliai“, „Kartais nenukasamas sniegas ar nedega žibintai. Na o šiaip reikėtų sugalvoti, kaip užimti kiemo vaikus, kad jie neleistų laiko bergždžiai“, „Trūksta gėlynų, didesnio apšvietimo“);
 - *žalingais įpročiais* („Smurtas, vagystės, patyčios, alkoholizmas“).

19-29 metų jaunuoliai įvardija problemas, susijusias su *neorganizuotu laisvalaikiu* („Nėra jaunimui skirtos veiklos, įstaigų“, „Nėra jokio pramogų centro ir naktinio klubo“), *prasta rajono infrastuktūra bei aplinkos tvarkymu* („Visuomeninis transportas. Labai nepatogu ir daug laiko suryja“, „Trūksta suoliukų ir kai kuriose gatvėse daugiau šviesos. Gerų sąlygų neįgaliesiems. Nes buvau pasitempęs su koją ir tikrai buvo sunku nuo didelių bortelių nultipti“, „Nevalyti kiemai, sugrūstos mašinos, artimiausia perėja už 100 m, nėra aikštelės vaikams“, „Aktualiausia problema – perėja. Aplink daug gyvenamųjų namų, o artimiausia pėsčiųjų perėja maždaug už 200 m. Žaidimų aikštelė ir automobilių stovėjimo aikštelė“, „Automobilių parkavimas kiemuose“). Taip pat jaunuoliai įvardija *nedarbą* („Nedarbas“, „Darbo ir aktyvumo trūkumas“, „Beveik nėra laisvų darbo vietų“), *žalingų įpročių piknaudžiavimą* („Nepilnamečių nusikalstamumas, ypač išryškėjęs chuliganizmas. Bedarbystė, skurdas“, „Nedarbas, asocialus elgesys (alkoholis, narkotikai, cigaretės – suaugusieji ir vaikai), žmonių vertybių „suprastėjimas“, „Jaunimo agresija“) bei *saugumą* („Daug jaunimo, kurie neturi darbo, slampinėja gatvėmis ir baugu vaikščioti su panele“, „Nesaugumas mieste“, „Kvartale yra gyvenamasis namas, kuriame gyvena šeima, kuriose girtaujama, kai kada užkabinėja žmones“).

Jaunimas įvardija ir *bendravimo problemas* („Nedraugiški kaimynai“, „Bendravimo stoka“) bei *socialinius niuansus* („Mažumų įsiliejimas į visuomenę“).

Šioms įvardintoms problemoms 14-29 metų jaunuoliai nurodo nemažai **priemonių**, kad pagerintų situaciją savo rajone/kieme/kvartale (žr. 3.9.2. lentelė).

3.9.2. lentelė. **Priemonės, skirtos situacijai rajone/kieme/kvartale gerinti (14-29 metų jaunuolių nuomonė)**

Subkategorija	Kategorijas iliustruojantys teiginiai
Įstatymų tobulinimas	<Įvesčiau komendanto valandą nepilnamečiams nuo 10–11 valandos vakaro; taikyčiau griežtas bausmes jaunimui, o ne jų tėvams>, <Uždaryčiau visas vispares, nes ten pavojingiausios vietos vaikstant vakare>, <stengčiausi pritraukti investuotojų į savo rajoną mažinčiau mokesčius tik susikūrusiam privačiam verslui, taip pajudėtų reikalai mažinant nedarbą>
Miesto/rajono infrastruktūra	< žiemą priskirčiau daugiau asmenų gatvių ir šaligatvių tvarkymui (apie asmenis paleistus lygtinai ar už nuobaudas); vasarą paskirčiau asmenų miesto tvarkymui, gėlynų sodinimui, miesto gražinimui; tvarkyčiau viešųjų įstaigų aptarnavimą paprastiems piliečiams>, < sutvarkyčiau stadioną, kad būtų kur sportuoti; Įkurčiau daugiau parduotuvių, kirpyklų, sporto klubą sutvarkyčiau aplinką>, <d daugiau geresnių sąlygų

	neįgaliesiems; šviesos ne tik pagrindinėse gatvėse; suoliukai. Todėl, kad mažiau žmonių eitų į nesaugias vietas ir šiaip net norint senesniems žmonėms einant pasėdėti, <Gatvių remontas; sporto aikštelių įrengimas>, <aptverčiau vaikų žaidimų aikštes nuo mašinų; atsirastų perėja; panaikčiau aludes, esančias netoli parduotuvių, mokymo centrų>, < nupirkčiau kastuvų>, < pirmiausia įrengčiau stadioną ar krepšinio aikštelių>, < pakeisčiau susidėvėjusias šaligatvių dangas>
Darbo vietos	<padaryčiau papildomų darbo vietų jaunimui>, <darbo vietų steigimas ir išsaugojimas>
Laisvalaikis	<kultūrinių vietų, laisvalaikio vietų plėtra>, <Į kurčiau sporto klubą, kavinukę, naktinį klubą>, <atidaryčiau laisvalaikio namus, kuriuose nebūtų kosminės kainos, o prieinamos visiems>, <Į kurčiau baseiną, sporto klubą>, <ieškočiau įvairių alternatyvų, laisvalaikio praleidimo vietų jaunimui; ieškočiau glaudesnio kontakto su jaunimu; stengčiausi įtraukti jaunimą į aktyvią pilietinę veiklą, parodyti, kad jaunimas yra svarbus ir girdimas>
Piliečių aktyvumas	<didinčiau nusikalstamo jaunimo susidomėjimą kažkuo kitu, nei slampinėjimas gatvėmis>, <suburčiau jaunimo būrį, kuris bendradarbiautų su miesto valdžia, teiktų pasiūlymus, įvestų maksimalizmo, naujo gūσιο į sustabarėjusį valdžios aparatą>

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis galima teigti, kad siūlomos priemonės apima įstatymų tobulinimą miesto/rajono infrastruktūros tobulinimą, laisvalaikį, piliečių aktyvumą

Nemažai siūlyta priemonių *piliečių aktyvinimui* („didinčiau nusikalstamo jaunimo susidomėjimą kažkuo kitu, nei slampinėjimas gatvėmis“, „suburčiau jaunimo būrį, kuris bendradarbiautų su miesto valdžia, teiktų pasiūlymus, įvestų maksimalizmo, naujo gūσιο į sustabarėjusį valdžios aparatą“).

Laisvalaikio problemą siūlo spręsti organizuodami renginius, steigdami klubus, sporto sales, kavines, laisvalaikio namus, baseiną

Tam, kad rajono/kiemo/kvartalo *aplinka* būtų kokybiškesnė, jaunuoliai siūlo tvarkyti miestą apšviesti gatves, taisyti kelius, sutvarkyti žaidimų aikštes, automobilių parkavimo aikštes tvarkyti, stadioną

Įstatymų pakeitimas, anot jaunuolių, būtų nukreiptas į saugumą („Įvesčiau komendanto valandą nepilnamečiams nuo 10–11 valandos vakaro“), bausmių taikymą („taikyčiau griežtas bausmes jaunimui, o ne jų tėvams“), mokesčių mažinimą („mažinčiau mokesčius tik susikūrusiam privačiam verslui, taip pajudėtų reikalai mažinant nedarbą“).

Darbo vietų kūrimas nukreiptas į tą jaunimą, kurie nori dirbti.

4. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS ŠIAULIŲ SAVIVALDYBEI

Vertinant mokyklos saugumą išaiškėjo, jog 17,1 proc. tiriamųjų buvo žemiau vidutinės saugumo reikšmės, jie pastarąjį mėnesį mokykloje susidūrė su įvairiais įvykiais, dėl kurių mokykloje nesijautė saugūs, 65,24 proc. tiriamųjų tokių įvykių patyrė pakankamai daug, ir 30,49 proc. tiriamųjų nurodė, kad per pastarąjį mėnesį mokykloje neįvyko nieko tokio, kas būtų grėšę jo saugumui. Buvo nustatytos sąajos tarp mokyklos saugumo rodiklio ir gebėjimo įveikti problemas rodiklių. Kuo saugiau mokiniai jaučiasi mokykloje, tuo aukštesnis įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklis.

Kokybinio tyrimo rezultatai atskleidė panašias moksleivių problemas, tokias, kaip patyčios, didelis mokymosi krūvis, kai kurių mokytojų kompetencijos stoka. Šias problemas patys mokiniai siūlo spręsti tokiais būdais: kelti mokytojų kompetenciją, mažinti mokymosi krūvį, skatinti suaugusiuosius aktyviau spręsti patyčių problemą mokykloje, įvesti psichologo etatą ugdymo institucijose ir inicijuoti privalomą uniformų dėvėjimą mokykloje.

Rekomendacijos. Daugiau dėmesio skirti patyčių ir smurto mokykloje prevencijai, didinti mokytojų ir mokyklos bendruomenės kompetencijas patyčių prevencijos srityje, skatinti mokytojus, mokyklos bendruomenę taikyti įvairias bendradarbiavimo formas, užkertant kelią patyčių ir smurto raiškiai.

Vertinant mokyklos prieinamumą moksleiviams, paaiškėjo, jog didžioji dauguma (77,44 proc.) moksleivių neturi sunkumų nuvykti į mokyklą. Tyrimo rezultatai rodo, kad Šiaulių m. mokyklos sudaro moksleiviams galimybes naudotis savo patalpomis ir stadionais. Mažiau nei pusė nurodė, jog turi galimybes naudotis sporto sale ir dar mažiau gali naudotis aktu sale.

Rekomendacijos. Mokyklos galėtų sudaryti sąlygas dažniau savo mokyklos mokiniams naudotis sporto ir aktu sale.

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad jaunimas nesidomi aktyviai savo būsima profesija, susiduria su profesijos ir studijų pasirinkimo problemomis. Dalis tiriamųjų buvo linkę sutikti su teiginiu, kad aukštąją mokyklą pasirinko tą, kurioje lengva studijuoti ir, kad rinkosi pagal aukštosios mokyklos prestižą. Dauguma buvo linkę sutikti, kad pasirinkdami aukštąją mokyklą lygino skirtingų mokyklų tų pačių studijų programas ir kad domėjosi pažįstamų atsiliepimais apie studijas skirtingose mokyklose. Labai mažai studentų rinkdamiesi studijas lygino kainas, gyvenimo sąlygas.

Rekomendacijos. Stiprinti ir plėsti profesinį informavimą, konsultavimą mokykloje, kad šios paslaugos būtų prieinamos kiekvienam moksleiviui ir padėtų jam sąmoningai rinktis būsimą profesiją. Sudaryti sąlygas moksleiviams atpažinti savo gebėjimus bei polinkius ir padėti pasirinkti mokymosi dalykus, o vėliau ir studijų sritį pagal gebėjimus. Stiprinti profesines mokyklas, gerinti, skatinti patrauklesnį rengimą profesinėse mokyklose.

Vertinant studentų darbo ir studijų derinimo santykį, paaiškėjo, jog studijuojantis jaunimas susiduria su studijų ir darbo derinimo problema, finansinėmis problemomis, brangiai kainuoja mokslai ir pragyvenimas. Todėl 40 proc. studijuojančių tiriamųjų dirbo, beveik pusei jų sunkiai sekėsi derinti darbą ir studijas. Jaunuolių manymu, dėl darbo ir studijų derinimo dažniausiai nukenčia darbo rezultatai, pablogėja sveikata, sunku sukaupti dėmesį ir kt. Dauguma studijuojančių ketina toliau tęsti studijas, jų tęstinumo perspektyvas įžvelgia Lietuvoje ir užsienyje.

Rekomendacijos. Aukštųjų mokyklų administracija turėtų atkreipti dėmesį į studentų studijų ir darbo derinimo problemą. Siūlyti dirbantiems nuolatinių studijų studentams studijuoti iššestine forma arba lanksčiau organizuoti atsiskaitymus už studijas.

Vertinant dirbančiųjų požiūrį į įsidarbinimo perspektyvas, išryškėjo, jog vis tik dažniausiai nurodoma migracijos į kitą miestą priežastis yra didesnės karjeros galimybės, taip pat jaunimas kitame mieste tikisi lengviau susirasti ar pasirinkti darbą 36,36 proc. jaunimo negali rasti darbo savo gyvenamojoje vietovėje. Tyrimo rezultatai rodo, kad svarbiausia priežastis vykstant dirbti į užsienį vis tik yra karjeros galimybių Lietuvoje trūkumas (54,55 proc.), kitos dvi priežastys geresnių darbo sąlygų sudarymas kitose šalyse (45,45 proc.) ir galimybė užsidirbti daugiau pinigų (45,45 proc.). Vadinasi, priežastys yra labiau ekonominės, studentai nori palengvinti ir pradėti kurti savo gyvenimą ir pan. Dirbantys jauni žmonės mano, jog įsidarbinimo sėkmę lemia asmeninės pažintys, o ne pačių įgytas išsilavinimas.

Vertinant miesto patrauklumą jaunimui, paaiškėjo, jog Šiaulių m. jaunimui miestas patrauklus dėl šių priežasčių: veikia daug jaunimo organizacijų, meno, sporto mokyklų, tinkamas laisvalaikio organizavimas, akademinio miesto įvaizdis ir kt. Remiantis kokybinio tyrimo rezultatais, galima teigti, jog jaunimas mieste pasigenda pramoginių renginių įvairovės, tvarkos ir saugumo.

Rekomendacijos. Būtina keisti jaunų žmonių požiūrį į įsidarbinimą lemiančius veiksnius, kad jauni žmonės savo pastangomis (mokydamiesi, įgydami patirties) siektų karjeros perspektyvų. Siekiant jaunimo vidinės migracijos prevencijos, svarbu ne tik darbo, atitinkančio jaunimo poreikius pasiūla, bet ir pramoginių renginių organizavimas mieste. Taip pat būtina stiprinti saugumą ir tvarką, kad jauni žmonės gerai jaustųsi mieste.

Ypatingas dėmesys atkreiptinas į jaunimo verslumo sritį. Remiantis tyrimo rezultatais, galima teigti, jog jaunimas labai minimaliai dalyvauja šitoje srityje. Tikrai 2,31 proc. tiriamųjų turėjo savo verslą. Vos 8,36 proc. buvo susipažinę su jaunimo verslumo skatinimo programa ir tik 3,47 proc. sutiko, kad Lietuvoje jauniems žmonėms sudarytos sąlygos plėtoti verslą. Tik 3,18 proc. turi planų pradėti savo verslą.

Rekomendacijos. Skatinti jaunimo verslumą viešinti jaunimo verslumo skatinimo programą, programos priemones, didinti jos prieinamumą, sudaryti sąlygas jaunimui derinti studijas ir darbą.

Pastebima, jog bedarbystė jaunimo tarpe plinta, nes didžioji dalis jaunų žmonių neranda jokio darbo, 37,5 proc. neranda juos tenkinančio darbo. Tyrimo rezultatai rodo, kad darbo neturintys ir nesimokantys tiriamieji naudoja įvairius darbo paieškos būdus: didžioji dalis tiriamųjų ieškosi darbo per pažįstamus, draugus (62,5 proc.), darbo biržą (37,5 proc.), darbo skelbimus internete (25 proc.), jaunimo darbo centrus (25 proc.) ir laikraščiuose (12,5 proc.). Mažiausiai jaunimas ieškodamas darbo naudojasi įdarbinimo agentūros paslaugomis. Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad didžioji dalis jaunimo dirbtų bet kokį darbą (37,5 proc.). Dalis nedirbančio jaunimo sutiktų dirbti Lietuvoje tik gerai apmokamą darbą (12,5 proc.) ir pagal specialybę (12,5 proc.).

Pagrindines problemas, susijusias su darbu, kurias 19-29 metų jaunuoliai įvardijo kokybinio tyrimo metu, yra šios: neadekvatus darbuotojų reikalavimai priimant į darbą, darbo ir studijų dermės trūkumas, jaunimo eliminavimas iš darbo rinkos, pagalbos stoka jaunimui ieškant darbo. Tiriamieji situaciją susijusią su darbu, siūlo gerinti šiomis kryptimis: darbo sąlygų gerinimas, naujų darbo vietų kūrimas, mokesčių lengvatų

darbdaviams, Įdarbinusiems jaunimą, sudarymas, darbo ir studijų tinkamesnis derinimas, pagalba jaunimui Įsidarbinant.

Rekomendacijos. Skatinti jaunimui sudaryti sąlygas dirbti, informuoti juos apie darbo ir studijų derinimo galimybes, darbo biržos lygmenyse. Viešinti jaunimo darbo centrą Įdarbinimo agentūrų teikiamas paslaugas, didinti jų paslaugų prieinamumą jaunimui. Informuoti apie teikiamas paslaugas ir pagalbą jaunimui ieškančiam darbo.

Tyrimo rezultatai rodo, kad jaunimas užsiėmęs darbu, studijomis, mokymusi, o laisvalaikiui skiria labai mažai laiko, mažiau nei pusė tiriamųjų laisvalaikiui skyrė iki 5 valandų per savaitę. Dažniausiai minima laisvalaikio leidimo forma buvo susitikimai su draugais bei televizijos žiūrėjimas. Stebima bendra tendencija, kad prasmingos arba turiningos laisvalaikio leidimo formos, pvz., skaitymas, sportavimas, kultūrinė veikla pasirenkamos rečiau. Dažniausiai iš turiningųjų laisvalaikio formų yra renkama hobiai, rečiausiai dalyvavimas nevyriausybinėse organizacijose. Jaunimas retai lankosi parodose, teatruose, muziejuose. Didžiajai daliai tiriamųjų trūksta lėšų turiningam laisvalaikiui. Taigi galime teigti, jog jaunimas susiduria su materialinėmis problemomis tenkindami laisvalaikio poreikius.

Kokybinio tyrimo rezultatai atskleidė, jog jaunimas negali efektyviai išnaudoti savo laisvalaikio dėl Įvairių priežasčių. Daugiausiai priežastys susijusios su mokykloje esančiais veiksniais: per daug namų darbų, per daug pamokų, per didelis mokymosi krūvis. Kiti Įvardijo finansines problemas bei laiko stoką. 19 -29 m. jaunuoliai laisvalaikio stokoja dėl šių priežasčių: netinkamas laiko planavimas, dideli mokymosi, darbo, namų ruošos krūviai, materialinis nepriteklus.

Rekomendacijos. Įtraukti jaunimą Į nevyriausybinės organizacijas ir/ar neformalias grupes ir pan., kurti centrus, kuriuose būtų teikiamos paslaugos susijusios su laisvalaikiu, suteikti pagalbą lengvinant mokymosi sąlygas mokyklose. Didinti laisvalaikio renginių pasiūlą jaunimui prieinama kaina. Jaunuoliai siūlo mažinti krūvius mokykloje, gerinti finansinę padėtį, spręsti socialinės pagalbos problemas, kurios turi Įtakos efektyviam laisvalaikio praleidimui ir kurti kuo daugiau laisvalaikio vietų jaunimui.

Beveik trečdalis (23,41 proc.) tiriamųjų pažymėjo, kad pajamos vienam šeimos nariui nesiekia minimalaus pragyvenimo lygio (350 Lt.), vadinasi, gyvena ant skurdo ribos, 28,90 proc. jaunimo pajamos buvo tarp 351 ir 500 Lt. Galime teigti, jog pragyvenimo lygis jaunimo tarpe yra labai žemas. 55,49 proc. tiriamųjų gyveno su tėvais/globėjais. Didžioji dalis tiriamųjų buvo finansiškai remiami tėvų. 8,96 proc. ir 9,83 proc. gavo stipendijas ar pašalpas iš valdžios. 6,95 proc. jaunimo turėjo pasiėmę paskolą ir tik 1,45 proc. buvo paėmę paskolą būstui Įgyti.

Kokybinio tyrimo duomenys, parodė, kad jaunimo teigimu, gyvenimo sąlygas pagerinti gali darbas, savirealizacija, finansinė padėtis, sveikata, šeima, išsilavinimas, žmogiškos vertybės, gera emocinė savijauta ir šilti šeimyniniai santykiai.

Rekomendacijos. Pertvarkyti jaunimo paskolų sistemą, kad ši paslauga jaunimui būtų labiau prieinama t.y. labai remiama, suteikti galimybes gerinti gyvenimo lygį jaunimo tarpe.

Vertinant jaunimo dalyvavimą visuomeninėje veikloje ir pilietiškumo raišką, išryškėjo, kad didžioji dalis jaunimo išreiškė žemą politinį - pilietinį aktyvumą (62,43 proc.). Ši dalis tiriamųjų nedalyvavo arba dalyvavo vos vienoje ar dvejuose politinį - pilietinį aktyvumą realizuojančiose/patvirtinančiose veiklose. Pastebima, jog tiriamųjų aplinkoje yra beveik nekalbama politikos temomis, jie nejaučia tėvų, mokytojų/dėstytojų

skatinami domėtis šalies politiniais įvykiais ir aktualijomis. Tyrimas neatskleidė labai negatyvaus požiūrio į politikus ir politiką.

Net 64,24 proc. tiriamųjų rodė žemą pilietiškumą-labdaringumą nedalyvavo pilietinėse, labdaringose akcijose, neaukojo pinigų, nedalyvavo miesto renginiuose, kaimynystės gyventojų susirinkimuose, nepasirašė peticijų, tai rodo žemą jaunimo pilietinį aktyvumą. Tik 7,51 proc. tiriamųjų nurodė priklausantys nevyriausybinėms jaunimo organizacijoms, 18,79 proc. tiriamųjų tyrimo metu arba anksčiau yra dalyvavę savanoriškoje veikloje. Moksleivių dalyvavimas savivaldoje buvo kur kas aukštesnis, nei studentų dalyvavimas studentų savivaldoje. Galime teigti, kad studentiškame amžiuje aktyvumas savivaldoje mažėja lyginant su mokykliniu.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuolių aktyvumą lemtų šios priemonės: veiklos poreikis, patrauklios veiklos formos, švietimas, aktyvi pilietinė pozicija, mokslo ir darbo dermė, motyvacijos didinimas, noras tobulinti asmenybę. Moksleivių aktyvumą skatina geras laisvo laiko praleidimas, naujų pažinčių užmezgimo galimybė ir pan.

Rekomendacijos. Sudominti jaunimą (mokinį, studentus) dalyvauti labdaringoje veikloje, nevyriausybinėse organizacijose, taip skiepijant teigiamas vertybes, teigiamus pavyzdžius, perspektyvias ateities galimybes. Viešinti, skleisti žinią apie nevyriausybinių organizacijų veiklą, rodyti kaip pavyzdį, kad ir nedidelius, bet svarbius NVO nuveiktus darbus, parodyti visuomenei, kad NVO veikla ir indėlis į yra naudingas, reikalingas, vertingas, prisideda prie visuomeninio gėrio ir jį plečia. Viešai pagerbti ir padėkoti savanoriams, visuomeninių organizacijų lyderiams, tokių būdu įvertinti juos, bet tuo pačiu parodyti visiems, kad ta veikla visuomenėje yra vertinama. Organizuoti viešus susitikimus su jaunimu, pateikiant organizacijų veiklą, pasiektus darbo rezultatus ir pan.

Vertinant jaunimo lytinio gyvenimo sritį, išryškėjo, jog 7,23 proc. jaunuolių lytinius santykius pradėjo jaunesni nei 16 metų, 19,36 proc. dar nesulaukę 18 metų. Mažiau nei pusė kontraceptines priemones naudoja stengdamiesi apsaugoti nuo lytiniu keliu plintančių ligų, nėštumo. Mažiau nei pusė (29,24 proc.) pradėjusių lytinį gyvenimą jaunimo kontraceptines priemones naudoja visada. Šiandieninio jaunimo požiūriu, santuoka yra reikalinga, tačiau prieš tuokiantis reiktų pagyventi kartu. Mažiau nei pusė mano, kad santuoka nebūtina norint gyventi kartu.

Rekomendacija. Rengimo šeimai programos, apimančios lytinio ugdymo klausimus, turėtų būti vykdomos ne tik mokykloje, aukštesiose, profesinėse mokyklose, bet ir nevyriausybinėse organizacijose. Tokiu būdu būtų geriau informuojama ta jaunimo dalis, kuri niekur nedirba ir nesimoko. NVO greičiau pasiekia šią jaunimo grupę. Taip pat svarbu vykdyti lytinį švietimą jaunimui patraukliomis formomis. Jaunimas siūlo šias lytinio švietimo priemones: daugiau kalbėti tomis temomis mokykloje ir už jos ribų, vykdyti lytinį švietimą kuo jaunesniame amžiuje, organizuoti susitikimus su specialistais, įvairias akcijas mieste, išleisti daugiau leidinių lytinio švietimo klausimais ir kt.

Vertinant jaunimo įpročių sritį, atlikus tyrimo duomenų analizę, pasitvirtino, jog alkoholio vartojimas išlieka gana aktualia problema tarp jaunimo. Tikrai 4,05 proc. tiriamųjų nurodė, kad alkoholio visiškai nevartoja, 35,26 proc. pažymėjo, kad per pastaruosius šešis mėnesius alkoholį vartojo kelis ar keletą kartų per savaitę. Beveik pusė (56,94 proc.) tiriamųjų nurodė, kad nerūko, 7,23 proc. – metė rūkyti, tačiau 14,16 proc. tiriamųjų rūko kasdien, skiriasi tik cigarečių skaičius surūkomas per vieną dieną, todėl galima sakyti, kad jie turi rūkymo įprotį (priklausomybę).

Dažniausiai (50,87 proc.) minima alkoholio vartojimo priežastis buvo noras atsipalaiduoti. Rizikos grupei gali būti priskiriami jaunuoliai siekę pasijusti laimingesni (12,72 proc.) ir norėję užmiršti savo problemas (15,03 proc.).

Rekomendacijos. Pastaruoju metu aktyviai įgyvendinant narkotikų prevenciją mokykloje, daugiausia skiriamas dėmesys stipriųjų narkotikų vartojimo prevencijai, mažiau kreipiant dėmesį į alkoholio ir rūkymo prevenciją. Siūloma didesnę dėmesį ugdymo institucijoje skirti alkoholio ir rūkymo prevencijai. Apibendrinus kokybinio tyrimo rezultatus, išryškintos jaunimo siūlomos alkoholio, rūkymo prevencijos priemonės: tvarkos griežtinimas, švietimas, situacijos identifikavimas, prevencija. Prioritetas yra teikiamas tvarkos griežtinimui: siūlymai uždrausti svaigalų įvežimą, padidinti kainas, kontroliuoti alkoholį ir cigaretes pardavinėjančias įmones, kad nepardavinėtų jausneniojo amžiaus vaikams, didinti bausmes už nusikalstamą veiklą.

Kokybinio tyrimo duomenų analizė atskleidė jaunimo žemą savęs vertinimą. Jaunimas išvelgia šias nepasitikėjimo savimi priežastis: bendraamžių netolerancija, bandymas siekti žinisklaidos suformuotų stereotipų, menkas savęs pažinimas, artimųjų nepalaikymas.

Taip pat tyrimo rezultatai atskleidė, jog 14-29 metų jaunuoliai mažai **fiziškai aktyvūs** dėl šių priežasčių: vyrauja modernios technologijos, nėra madinga sportuoti, finansinės problemos, nuovargis, laiko stygius, švietimo stoka, netinkamas gyvenimo būdas, nesaugumas mieste ir didelis užimtumas.

Kokybinio tyrimo rezultatai atskleidė ir jaunimo netinkamos mitybos priežastis: nesirūpinimas savo sveikata, laiko stygius, finansinės problemos ir per didelis krūvis mokykloje (moksleivių tarpe); finansinės problemos, švietimo nebuvimas, netinkamas gyvenimo būdas, neigiama reklamos įtaka, nesirūpinimas savo sveikata ir kt. (19 -29 m. jaunuolių tarpe).

Rekomendacijos. Daugiau dėmesio skirti gyvenimo įgūdžių ugdymui mokymosi įstaigose, vykdyti šviečiamąjį darbą su žiniasklaidos atstovais, kad jaustų didesnę atsakomybę už jaunų žmonių problemų sprendimą. Taip pat vykdyti šviečiamąjį darbą visuomenėje propaguojant sveiką mitybą ir sveiką gyvenimo būdą.

Kiekybinio tyrimo rezultatai atskleidė, jog jaunimas nesijaučia saugūs savo gyvenamojoje teritorijoje. Dauguma tiriamųjų pažymėjo, kad jų kaimynystėje yra rizikinga (73,9 proc.). Kokybinio tyrimo rezultatai padėjo nustatyti šias problemas susjusias su jaunų žmonių artimiausia aplinka: saugumas, pramogų stoka, prasta infrastruktūra, bendravimo stoka, nedarbas.

Rekomendacijos. Rūpintis/užtikrinti miesto saugumą, gerinti policijos darbą. Remti, palaikyti, viešinti nevyriausybinės organizacijas, skatinti jų veiklos plėtrą. Jaunimo siūlo šias artimiausios aplinkos gerinimo priemones: Įstatymų tobulinimas, miesto infrastruktūros gerinimas, laisvalaikio organizavimas, piliečių aktyvumo skatinimas ir kt. .